

Het kind in Vlaanderen

2016

Kind & Gezin

Het kind in Vlaanderen

2016

Kind Gezin

Waarom deze publicatie?

Kind en Gezin wil voor elk kind, waar en hoe het ook geboren is of opgroeit, zoveel mogelijk kansen geven. Kind en Gezin volgt de leefsituatie van jonge kinderen systematisch op en dit rapport bundelt de meest recente en relevante gegevens. Zo willen we de maatschappelijke en wetenschappelijke aandacht voor jonge kinderen en hun kansen verhogen.

Waarover wordt gerapporteerd?

'Het kind in Vlaanderen' bevat **demografische** gegevens over kinderen (geboortecijfer, aantal kinderen, nationaliteit, ...) en gezinnen (gezinssamenstelling, de leeftijd en origine van de moeder/ouders, ...). We geven cijfers over de **arbeidsparticipatie** van ouders en schetsen een beeld van het **inkomen** en de **(kans)armoede** in gezinnen. We presenteren cijfers over het **gebruik van kinderopvang**. We rapporteren ook over kinderen in **begeleiding**, over de **gezondheid en ontwikkeling** van jonge kinderen, over **sterfgevallen** en over **kindermishandeling**.

We schetsen vooral cijfers voor de **kinderen jonger dan 12 jaar** en nemen waar mogelijk **kinderen als teleenheid**. Hoofdstuk 8 wijkt van deze algemene regel af door alle cijfers op gezinsniveau en cijfers met ouders als teleenheid te bundelen.

Het gaat om gegevens over kinderen en gezinnen in het **Vlaamse Gewest**, vaak uitgesplitst naar provincies. Waar het zinvol is vergelijken we de Vlaamse cijfers met deze van de **EU-28-landen**.

De gegevens worden verzameld uit een **veelheid van bronnen**: eigen bestanden van Kind en Gezin (zelf verzameld of geregistreerd via voorzieningen), publiek toegankelijke statistieken, opgevraagde databestanden en gegevens uit wetenschappelijk onderzoek. Kind en Gezin bewerkt de meeste gegevens verder tot relevante data en bespreekt ze.

Voor meer achtergrondinformatie, voor meer cijfers op provinciaal en gemeentelijk niveau en voor vele andere relevante, maar minder recente cijfers, verwijzen we graag naar de cijferpagina op de website van Kind en Gezin (www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers).

Een woord van dank

Aan de verpleegkundigen, gezinsondersteuners en databeheerders van Kind en Gezin. Dag in dag uit verzamelen en verwerken ze zelf data in het Mirage-registratiesysteem. Zonder hun minutieuze werk zou een zeer groot deel van dit rapport simpelweg niet mogelijk zijn.

Aan de collega's van de beleidsafdelingen en ICT voor het aanleveren van cijfers en tekstdelen, voor de zoektocht naar de juiste cijfers en voor het aanpassen en updaten van het datawarehouse.

Aan de vele voorzieningen die periodiek gegevens doorgeven of tal van relevante zaken registreren.

Aan de overheidsdiensten en andere organisaties die hun gegevens doorgaven. Bijzondere dank aan de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, de Studiedienst van de Vlaamse Regering en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Aan het KIV-team (Geraldine, Christine, Kim, Marinelle, Noortje en Carla) voor het mee berekenen, voor het grondig en flexibel nalezen van de teksten, voor het controleren van talloze cijfers, voor de ondersteuning bij de lay-out en voor de regie van het drukproces.

Bedankt!

Diederik Vancoppenolle
Wetenschappelijk adviseur

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op kindniveau

- Het geboortecijfer kent in 2016 opnieuw een lichte stijging (66 803 kinderen levend geboren volgens Kind en Gezin (+0,8% t.o.v. 2015).
- Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) blijft quasi op hetzelfde peil als in 2015 (1,66), er is dus geen verdere daling, noch bij Belgische, noch bij niet-Belgische vrouwen. De vruchtbaarheid van vrouwen tussen 20 en 30 jaar ligt op het laagste niveau sinds de tweede wereldoorlog.
- 7,8% van de levend geboren kinderen wordt prematuur (<37 weken) geboren.
- 26,4% van de kinderen geboren in 2016 heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had (+0,4 procentpunt t.o.v. 2015).
- Bij 27,2% van de kinderen geboren in 2016 is het Nederlands niet de taal die het kind met de moeder spreekt. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,6%).
- Het aantal adopties via erkende adoptiediensten neemt af (-8). Dit komt door een daling van het aantal interlandelijke adopties.
- Het aantal kinderen jonger dan 6 jaar neemt af, maar het aantal kinderen tussen 6 en 12 jaar neemt sterker toe in 2016 zodat de bevolkingsgroep jonge kinderen (jonger dan 12 jaar) nog steeds groter is dan de voorbije jaren.
- 85% van de kinderen jonger dan 12 jaar groeit op in een tweeoudergezin, 11,8% woont in een eenoudergezin.
- Het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar neemt verder toe. In 2016 gaat het al om 26,8% van de kinderen jonger dan 12 jaar.
- 34,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft een andere herkomst (cijfer 2014).
- (Minstens) 91,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar leefde eind 2014 in een gezin met minstens 1 werkende ouder. Bij 4% van de kinderen is geen enkele ouder werkzaam. (Minstens) 63,3% van de kinderen woont bij 2 werkende ouders.
- Het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder ligt lager bij kinderen van niet-Belgische herkomst.
- Kinderen uit eenoudergezinnen leven vaker in gezin met lagere werkintensiteit.
- 7,4% van de kinderen groeide eind 2012 op in een gezin waar een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen uit arbeid en vervangingsinkomens aanwezig was.
- De kansarmoede-index stijgt verder en bedraagt in 2016 12,8%. Meer dan de helft van de kinderen in kansarmoede woont in de 13 centrumsteden en 64,2% heeft een moeder van niet-Belgische origine.
- In 2014 (meest recente cijfers) overleden er bij de 0- tot 15-jarigen 307 kinderen, 44 minder dan in 2013. 11 baby's overleden aan wiegendood.
- De zuigelingensterfte bedraagt 3,2 op de 1000 kinderen, de foeto-infantiele sterfte 8,1 op 1000.
- In Vlaanderen krijgt 65,4% van de kinderen op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt dit percentage beduidend hoger.
- Van alle kinderen waarvoor op een leeftijd van 24 maanden het gewicht en de lengte door Kind en Gezin werd gemeten kan een BMI-waarde bepaald worden. Van de meegetelde kinderen geboren in 2014 heeft 8,1% overgewicht. Bij 1% van de kinderen spreken we van obesitas. Het aantal kinderen met ondergewicht is laag (0,8%).
- In 2016 worden 9133 kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling (+5,2% t.o.v. 2015). 14,2% van de gemelde kinderen is jonger dan 3 jaar.
- In september 2016 maakt 51,9% van de kinderen jonger dan 3 jaar gebruik van formele opvang.
- 1177 kinderen van verschillende leeftijden werden in 2016 minstens 1 dag inclusief opgevangen door opvanglocaties voor baby's en peuters.
- 0,74% van de kleuters zitten in het buitengewoon kleuteronderwijs, in het lager onderwijs zitten 5,7% van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs.

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op gezinsniveau

- Het aantal huwelijken is in 2015 opnieuw toegenomen, maar de stijging is minder sterk als in 2014. 22,3% van de huwende personen was eerder al gehuwd. Het aantal echtscheidingen blijft quasi stabiel in 2015.
- 13,7% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar is een eenoudergezin.
- Ongeveer 20% van de gezinnen met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar heeft minstens 3 minderjarige kinderen.
- Eind 2014 zien we dat vaders met jonge kinderen vaker aan het werk zijn dan moeders met jonge kinderen (86,7% versus 75,2%). Vooral het aandeel werkende moeders neemt af naargelang het aantal kinderen.
- Moeders met jonge kinderen werken veel vaker deeltijds dan vaders.
- Iets meer dan de helft (52,9%) van de gezinnen had eind 2012 een bruto belastbaar inkomen uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 10,7% lag dat inkomen lager dan 20 000 euro.
- Bijna 4 op de 10 gezinnen (38,7%) in Vlaanderen had eind 2012 een inkomen dat volledig afkomstig was uit beroepsinkomsten. 9,6% van de gezinnen had een bruto belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestond.
- Voor 51,6% van de gezinnen maakten de gezinsbijslagen minstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 5,9% van de gezinnen bestond het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen.

1. DE KINDERBEVOLKING

1. Aantal geboorten	13
1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin.....	13
1.2. Het officiële geboortecijfer	15
1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister.....	16
1.4. Vergelijking van de administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin.....	17
1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer.....	18
1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten	19
2. Demografische kenmerken van de in 2016 geboren kinderen	20
3. Achtergrondgegevens en duiding bij de evolutie van het geboortecijfer	22
3.1. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd.....	22
3.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest.....	23
3.2.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer.....	23
3.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie	25
3.2.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder	26
3.2.4. Rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers	28
3.2.5. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer	30
4. Aantal jonge kinderen	31
4.1. Evolutie aantal jonge kinderen (‘de jure’-bevolking)	31
4.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen	33
5. Adoptiekinderen	35
5.1. Evolutie van het aantal adopties in Vlaanderen ...	35
5.2. Kenmerken van de adoptiekinderen en -gezinnen.....	36
5.3. Internationale situering cijfers interlandelijke adoptie.....	39
6. Minderjarige asielzoekers en aantal kinderen in het wachtregister	40

2. JONGE KINDEREN IN HUN GEZINSCONTEXT: EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

1. Jonge kinderen naar gezinsvorm en gezinstype	45
2. Aantal andere kinderen in het gezin	48
3. Leeftijd van de ouders	49
4. Kinderen met een andere nationaliteit en/of van andere origine	51
5. De taal tussen moeder en kind	57

3. JONGE KINDEREN EN DE WERKSITUATIE VAN HUN OUDERS

1. Jonge kinderen en de arbeidsparticipatie van hun ouders	64
1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt.....	64
1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)	68
2. Jonge kinderen en de werkintensiteit in hun gezin	73
3. De omvang en aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	75

4 WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

1. Inkomens in gezinnen van jonge kinderen	82
1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen.....	82
1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm.....	84
1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen.....	85
1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen.....	86
2. Objectieve en subjectieve armoede bij kinderen op basis van de SILC-data	88
2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest.....	88
2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel	90
3. Kinderen voor wie gewaarborgde of verhoogde kinderbijslag wordt uitbetaald	92
4. Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering	94
5. Schooltoelagen	95
6. Kinderen in kansarmoede	95
6.1. Evolutie van de kansarmoede-index	95
6.2. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede	99
6.3. Welke criteria geven aanleiding tot kansarmoede?	101

5 KINDEROPVANG, ONDERWIJS EN ANDERE EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

1. Kinderen en kinderopvang	105
1.1. Gebruik van informele opvang	105
1.2. Gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar	105
1.2.1. Inleiding op de cijfers en de vernieuwde registratiemethode	105
1.2.2. Gebruik formele opvang door 0 tot 3-jarigen Vlaams Gewest en per provincie	107
1.2.3. Gebruik formele opvang 0 tot 3-jarigen naar geboortjaar en per vergunningstype.....	108
1.3. Pedagogische kwaliteit in de formele opvang van baby's en peuters.....	110
1.3.1. Inleiding op de nulmeting van MeMoQ.....	110
1.3.2. Synthese van de belangrijkste resultaten	111
1.4. Inclusief opgevangen kinderen.....	115
2. Kinderen in specifieke onderwijsinstellingen en kinderen met schoolvertraging	116
2.1. Kinderen in buitengewoon onderwijs en kinderen met specifieke begeleiding.....	116
2.2. Kinderen op internaat.....	119
2.3. Kinderen naar schoolse vorderingen	119
3. Kinderen in begeleiding bij centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	120

6 GEZONDHEID, STERFTE EN MORBIDITEIT BIJ JONGE KINDEREN

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling	126
1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens.....	126
1.2. Geboortegegevens op kindniveau	127
2. Levensverwachting bij geboorte	129
2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies	129
2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd	130
3. Sterfte	131
3.1. Sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar.....	131
3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar.....	131
3.1.2. Doodgeboorten en sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar.....	132
3.1.3. Internationale situering zuigelingensterfte.....	134
3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar	135
3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar ..	135
3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar....	136
4. Morbiditeit	139
4.1. Aangeboren afwijkingen	139
4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid.....	143
5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	144

7 GEZOND EN VEILIG LEVEN?

1. Voeding van het jonge kind	149
1.1. Startvoeding op 24 uur	150
1.2. Voeding op dag 6.....	150
1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken	153
2. Vaccinatie	154
2.1. Vaccinatiegraad bij zeer jonge kinderen	155
2.2. Vaccinatiegraad bij oudere kinderen	157
3. Overgewicht en obesitas bij kinderen van 2 jaar	158
4. Kindermishandeling	160
4.1. Inleiding op de cijfers en begrippen.....	160
4.2. Aantal meldingen	161
4.3. Aard van de meldende instanties	161
4.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd.....	163
4.5. Aantal meermaals gemelde kinderen en kinderen met een meldingshistoriek	163
4.6. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen	164
4.7. Geregistreerde problematieken	165

8 BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

1. Huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten	172
1.1. Algemene cijfers.....	172
1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen.....	174
1.3. Leeftijd van de scheidende personen en duur van het huwelijk bij scheiding.....	175
2. Aantal gezinnen met kinderen, naar vorm en aantal kinderen	176
3. Werksituatie van ouders met jonge kinderen	180
3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen?	180
3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders	182
3.3. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief	186
4. Inkomenssituatie gezinnen	190

Hoofdstuk 1

DE KINDERBEVOLKING

Demografische gegevens over geboorten en kinderen vormen het vertrekpunt voor een beleid voor kinderen. Evoluties in geboorten, vruchtbaarheid en leeftijdscohorten hebben heel snel gevolgen voor dienstverlening en voor het aanbod aan

kinderopvang en scholen. We volgen dan ook op hoeveel kinderen er per leeftijdsklasse zijn, hoeveel minderjarigen er asiel aanvragen en wat de voorspellingen zijn qua geboorten en kind aantallen.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

1.1	Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin	13
1.2	Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie	14
1.3	Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie.....	14
1.4	Evolutie officieel geboortecijfer sinds 2001.....	15
1.5	Evolutie geboorten wachtregister	16
1.6	Vergelijking geboortecijfers (Kind en Gezin, Rijksregister, wachtregister)	17
1.7	Internationale evolutie geboortecijfer	18
1.8	Vooruitzichten officieel geboortecijfer	19
1.9	Geboorten naar pariteit.....	20
1.10	Aantal borelingen naar leeftijd van de moeder	21
1.11	Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd	22
1.12	Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit.....	24
1.13	Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en nationaliteit	25
1.14	Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers	27
1.15	Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2001 en 2016	28
1.16	Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers	29
1.17	Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer	30
1.18	Aantal jonge kinderen naar leeftijdsklasse	31
1.19	Evolutie aantal jonge kinderen per leeftijdscategorie	32
1.20	Voorspelde evolutie aantal kinderen.....	34
1.21	Evolutie adoptie.....	35
1.22	Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie.....	36
1.23	Geadopteerde kinderen naar land herkomst.....	37
1.24	Plaats in de kinderrij van voor adoptie geplaatste kinderen	38
1.25	Internationale situering interlandelijke adoptie	39
1.26	Aantal minderjarige asielzoekers in België	40
1.27	Aantal kinderen in het wachtregister.....	41

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

Dit hoofdstuk bevat data geregistreerd door Kind en Gezin en officiële cijfers van het Rijks-

en wachtregister. Gegevens over bevolkingsprojecties zijn afkomstig van het Planbureau en de

Algemene Directie Statistiek (ADS) van de federale overheid.

1. AANTAL GEBOORTEN

Kind en Gezin beschikt over een databank met gegevens op kindniveau via de contacten met kraamklinieken en met gezinnen. Hierbij registreert Kind en Gezin telkens bepaalde kenmerken over het kind en het gezin. Via deze databank wordt het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* berekend. Dit geboortecijfer omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Dit cijfer is beschikbaar sinds 2001.

Het *officiële geboortecijfer* wordt door de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de FOD Economie opgemaakt op

basis van het Rijksregister en bevat *enkel de geboorten bij de 'de jure'-bevolking*, dus de Belgische en de buitenlandse bevolking.

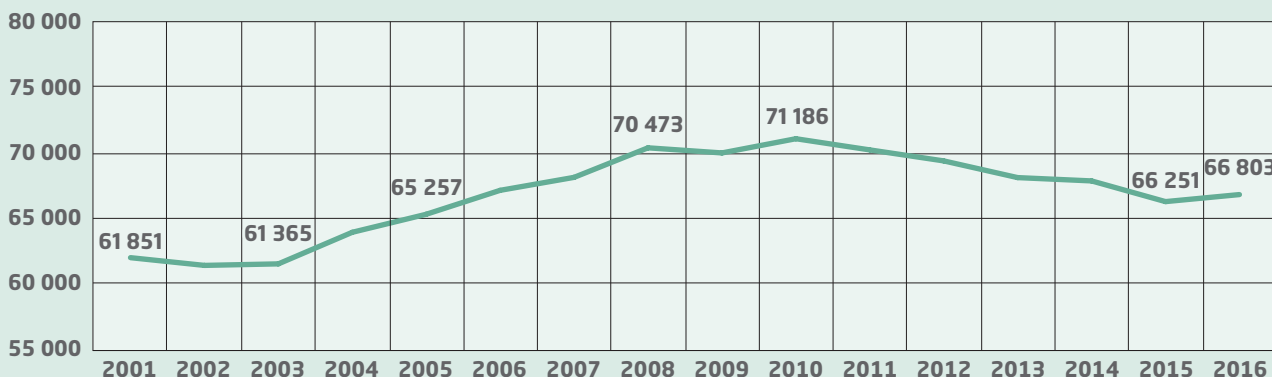
Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Sinds 1 februari 1995 is het verplicht om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven. Geboorten in het wachtregister gaan dus over kinderen bij asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk wordt verklaard.

1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

66 803 geboorten in 2016, stijging van 0,8%

In 2016 registreert Kind en Gezin 66 803 geboorten bij moeders met een woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 552 meer dan in 2015 of een stijging van 0,8%. Hierdoor is er voor het eerst sinds 2011 een lichte toename van het geboortecijfer (zie grafiek 1.1).

1.1 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin

1.1 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest sinds 2001
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

In tabel 1.2 geven we de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*.

In alle provincies, behalve Oost-Vlaanderen (-1,5%), stijgt het geboortecijfer opnieuw. De stijging is het sterkst in de provincies West-Vlaanderen (+2,6%) en in Vlaams-Brabant (+1,7%).

Grafiek 1.3 geeft de evolutie per provincie sinds 2001, het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek. Daaruit leiden we af dat er in 2016 in alle provincies meer kinderen geboren worden dan in 2001. De grootte van de verschillen en de evolutie die de provinciale geboortecijfers hebben doorgemaakt, variëren sterk tussen de provincies.

In de provincie Antwerpen worden er in 2016 15,6% meer kinderen geboren dan in 2001, in Vlaams-Brabant bedraagt het verschil 7,6% en in Oost-Vlaanderen 6%. Het verschil in de andere provincies ligt veel lager. De grafiek toont ook dat vooral Antwerpen een lange, onafgebroken

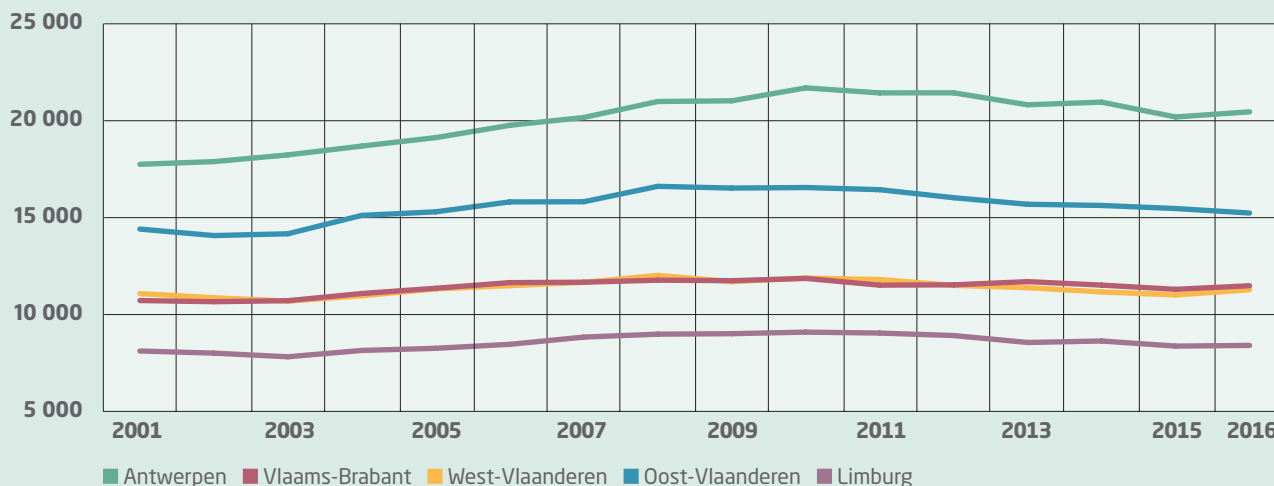
periode van jaarlijkse stijgingen van het geboortecijfer heeft gekend zodat het verschil tussen Antwerpen en de andere provincies steeds groter is geworden. Het aandeel van de provincie Antwerpen in het totale geboortecijfer bedraagt 30,7%.

1.2 Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

	2015	2016	% evolutie
Antwerpen	20 215	20 487	+1,3
Vlaams-Brabant	11 277	11 474	+1,7
West-Vlaanderen	10 966	11 248	+2,6
Oost-Vlaanderen	15 465	15 227	-1,5
Limburg	8 328	8 367	+0,5
Vlaams Gewest	66 251	66 803	+0,8

1.2 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest per provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.3 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

1.3 Evolutie van het aantal geboorten volgens Kind en Gezin sinds 2001 naar provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

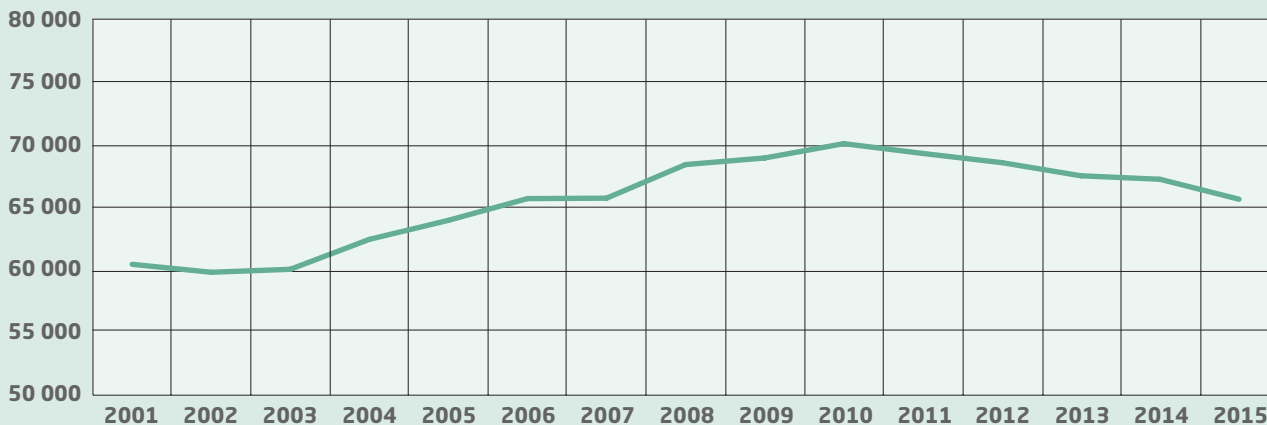
1.2. Het officiële geboortecijfer

Het officiële geboortecijfer voor 2016 is nog niet gekend. In 2015 zijn er in het Vlaamse Gewest 65 606 geboorten. Dat zijn er 1605 minder dan in 2014 (-2,4%).

In grafiek 1.4 geven we de evolutie sinds 2001 weer. Het aantal geboorten nam toe tot in 2010 en neemt sindsdien jaar na jaar af. In vergelijking tot 2010 werden er in 2015 4473 kinderen minder geboren in Vlaanderen. Het officiële geboortecijfer blijft dus dalen, maar ligt wel nog boven het niveau van de periode 2001-2005, waarin er minder dan 64 000 geboorten op jaarbasis waren.

Het aantal geboorten per 1000 inwoners verschilt tussen de provincies. Het cijfer van Antwerpen (11,06 per 1000) ligt duidelijk hoger dan dat van de andere provincies. West-Vlaanderen en Limburg kennen de laagste verhouding tussen het aantal geboorten en het aantal inwoners (respectievelijk 9,22 en 9,57 per 1000).

1.4 Evolutie officieel geboortecijfer sinds 2001

1.4 Evolutie van het aantal levend geboren in het Vlaamse Gewest sinds 2001 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister

In 2016 worden er 325 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit zijn er 73 meer dan in 2015, een stijging van bijna 30%.

In tabel 1.5 bekijken we deze geboorten ook per provincie. Bijna een derde (30%) van deze kinderen woont in Antwerpen. In 2016 is het aandeel geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister vooral in de provincies Limburg en Vlaams-Brabant toegenomen.

1.5 Evolutie geboorten wachtregister

	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	78	85	81	97
Vlaams-Brabant	37	26	33	52
West-Vlaanderen	86	53	60	76
Oost-Vlaanderen	71	48	49	51
Limburg	40	31	29	49
Vlaams Gewest	312	243	252	325

1.5 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister

1.4. Vergelijking van de administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin

In 2015 telt Kind en Gezin 393 geboorten meer dan er geregistreerd worden door

het Rijksregister en het wachtregister samen. Dit heeft wellicht te maken met het feit dat in de geboorteregistratie van Kind en Gezin ook kinderen van illegaal verblijvende personen opgenomen zijn en met het feit dat inwijkelingen niet altijd onmiddellijk administratief ingeschreven worden.

Het verschil tussen het cijfer volgens Kind en Gezin en de officiële cijfers (som van aantal geboorten in Rijks- en wachtregister) is het grootst in de provincies Vlaams-Brabant (116 kinderen) en Oost-Vlaanderen (99 kinderen).

1.6 Vergelijking geboortecijfers (Kind en Gezin, Rijksregister, wachtregister)

	Geboorten Kind en Gezin	Geboorten Rijksregister	Geboorten wachtregister	Vershil
Antwerpen	20 215	20 052	81	82
Vlaams-Brabant	11 277	11 128	33	116
West-Vlaanderen	10 966	10 875	60	31
Oost-Vlaanderen	15 465	15 317	49	99
Limburg	8 328	8 234	29	65
Vlaams Gewest	66 251	65 606	252	393

1.6 Vergelijking geboortecijfer Kind en Gezin met cijfers Rijks- en wachtregister per provincie - 2015

Bronnen: Kind en Gezin - Mirage

FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer

In tabel 1.7 wordt de relatieve evolutie van het geboortecijfer per land en per jaar weergegeven voor de periode 2012-2015. De landen staan geordend volgens omvang van de evolutie in de periode 2014-2015.

In de helft van de 28 EU-landen werden er in 2015 meer kinderen geboren dan in 2014. Portugal kent de grootste toename, na een periode van grote daling in het geboortecijfer. In de andere 14 landen (waaronder België) nam het aantal geboorten af. Het Vlaamse Gewest kende een sterkere daling van het geboortecijfer dan België. In 8 landen was de daling groter dan in België en we zien hier opnieuw grotere dalingen dan in de periode 2013-2014.

De aanhoudende daling van het geboortecijfer zoals we die voor de periode 2012-2015 kennen in Vlaanderen en België doet zich slechts voor in 6 andere landen (Griekenland, Cyprus, Ierland, Finland, Italië en Kroatië). In vergelijking tot de meeste van die landen is de aanhoudende daling in Vlaanderen beperkter. De landen die zwaar getroffen werden door de financiële crisis (zoals Spanje, Portugal en Griekenland) kennen in 2015 een stijging (Portugal) of een veel minder grote daling dan in 2013.

1.7 Internationale evolutie geboortecijfer

	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Portugal	-7,9	-0,5	+3,8
Litouwen	-1,9	+1,6	+3,6
Oostenrijk	+0,5	+3,0	+3,3
Malta	-2,4	+3,9	+3,2
Duitsland	+1,3	+4,8	+3,2
Estland	-3,7	+0,1	+2,6
Denemarken	-3,5	+1,8	+2,3
Roemenië	-6,2	+2,4	+2,3
Letland	+3,5	+5,6	+1,1
Slovakije	-1,3	+0,4	+1,0
Tsjechië	-1,7	+2,9	+0,8
Luxemburg	+1,5	-0,7	+0,7
Verenigd Koninkrijk	-4,3	-0,3	+0,1
Zweden	+0,4	+1,2	+0,0
Griekenland	-6,2	-2,1	-0,3
Cyprus	-8,1	-0,9	-1,0
Hongarije	-0,8	+4,2	-1,2
Polen	-4,3	+1,5	-1,6
Spanje	-6,4	+0,4	-1,8
België	-1,9	-0,5	-2,2
Frankrijk	-1,2	+0,9	-2,4
Vlaams Gewest	-1,5	-0,4	-2,4
Bulgarije	-3,7	+1,5	-2,4
Slovenië	-3,8	+0,3	-2,5
Ierland	-3,8	-2,4	-2,6
Nederland	-2,6	+2,2	-2,7
Finland	-2,3	-1,6	-3,1
Italië	-3,7	-2,3	-3,3
Kroatië	-4,4	-0,9	-5,2

1.7 Jaarlijkse evolutie geboortecijfers in EU-28 landen - 2012-2015
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten

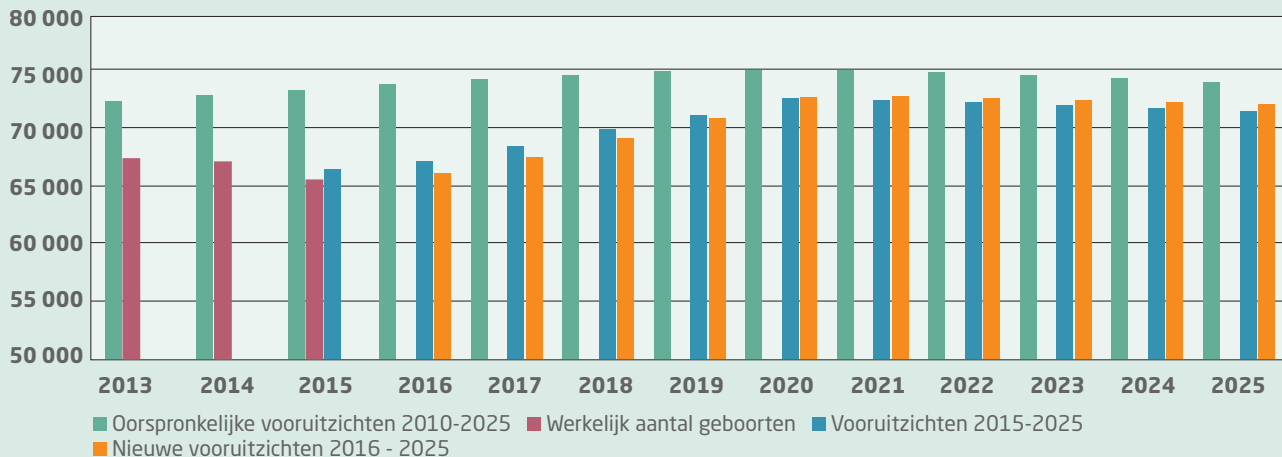
Op basis van de waargenomen bevolking op 1 januari 2010 werd het geboortecijfer ingeschat voor de jaren 2010-2060 door het Federaal Planbureau en ADS. De voorbije jaren werden de vooruitzichten jaarlijks geactualiseerd op basis van de waargenomen evoluties. De meest recente actualisatie dateert van maart 2017. Grafiek 1.8 geeft zowel de oorspronkelijke als de geactualiseerde ramingen weer tot 2025 en schetst voor 2013, 2014 en 2015 ook het waargenomen aantal geboorten.

De grafiek maakt verschillende voorspellingen visueel. Zo overschatte de oorspronkelijke raming het geboortecijfer in 2013, 2014 en 2015 sterk. Voor het geboortecijfer 2015 zelfs met meer dan 8000 geboorten. Als gevolg hiervan werden de prognoses geactualiseerd (2015-2025). Het geboortecijfer 2015 werd hierdoor nog slechts licht overschat met 1000 geboorten (zie grafiek 1.8).

De grafiek toont ook dat het geboortecijfer volgens de voorspellingen vooral vanaf 2017 weer sterker gaat toenemen. Het zou om een quasi lineaire stijging gaan van het aantal geboorten t.e.m. 2021, daarna zou het geboortecijfer

weer licht afnemen voor enkele jaren. Vanaf 2019 zou het aantal geboorten terug boven de 70 000 kinderen liggen. Voor de jaren 2020-2025 worden zelfs meer dan 72 000 geboorten voorspeld. Als de voorspellingen kloppen, betekent dit dat er in 2020 en 2025 respectievelijk 7371 en 6705 kinderen meer zullen geboren worden dan in 2015.

1.8 Vooruitzichten officieel geboortecijfer

1.8 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten 2010-2025, vooruitzichten 2015-2025, nieuwe vooruitzichten 2016-2025 en vergelijking met het werkelijke aantal geboorten voor 2013-2015 - Vlaams Gewest

Bronnen: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060*, december 2011

Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Demografische vooruitzichten 2015-2060*

Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, *Demografische vooruitzichten 2016-2060*

2. DEMOGRAFISCHE KENMERKEN VAN DE IN 2016 GEBOREN KINDEREN

Op basis van de door Kind en Gezin geregistreerde gegevens kunnen we cijfers presenteren over het geslacht en de pariteit van de levend geboren kinderen, alsook over de leeftijd van hun moeder. We drukken de percentages uit voor alle kinderen waarvoor het kenmerk geregistreerd werd. Het aantal ontbrekende waarden is quasi nihil voor geslacht en beperkt voor leeftijd van moeder (1,1%) en voor pariteit (1,2%).

De percentages kunnen dus zo goed als beschouwd worden als populatiegegevens.

Er worden in 2016 meer jongens dan meisjes geboren (51,2% versus 48,8%).

44,8% van de kinderen is het eerste kind van de moeder. Het aandeel eerstgeborenen is licht gestegen ten opzichte van 2015 (+0,6 procentpunt). Als we de pariteit meer in detail en

per provincie bekijken, dan zien we in tabel 1.9 dat ongeveer 20% van de borelingen pariteit 3 of meer heeft.

In West-Vlaanderen wordt het hoogste aandeel (46,5%) eerste kinderen geboren, in Antwerpen ligt dat aandeel het laagst (43%). Antwerpen kent daarentegen wel het hoogste aandeel (22,9%) kinderen van pariteit 3, 4 én 5 of meer.

1.9 Geboorten naar pariteit

Pariteit	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest
1	43,0	45,9	46,2	43,8	46,5	44,8
2	34,1	36,9	35,1	36,4	36,0	35,4
3	14,0	11,6	12,5	13,8	12,2	13,0
4	5,4	3,8	4,1	4,1	3,3	4,3
5 of meer	3,5	1,8	2,0	1,8	2,1	2,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.9 Aandeel levend geboren kinderen naar pariteit per provincie - 2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Als we de leeftijd van de moeder vanuit kindperspectief weergeven, dan zien we dat 70,2% van de kinderen bij geboorte een moeder heeft tussen 25 en 35 jaar. 1,3% van de in 2016 geboren kinderen heeft een moeder van onder de 20 jaar, 2,7% van de kinderen heeft een moeder ouder dan 40 jaar (zie tabel 1.10).

62,3% van de eerste kinderen heeft een moeder jonger dan 30 jaar, 10% een moeder die 35 of ouder was bij de geboorte. Bij de volgende kinderen ligt het aandeel met een moeder van 35 jaar of ouder hoger (22%).

1.10 Aantal borelingen naar leeftijd van de moeder

Leeftijdscategorie van de moeder	Eerste kind	Volgend kind	Alle kinderen ⁽¹⁾
Jonger dan 20 jaar	2,5	0,3	1,3
Tussen 20 en 25 jaar	16,3	6,5	10,9
Tussen 25 en 30 jaar	43,5	28,5	35,1
Tussen 30 en 35 jaar	27,0	41,7	35,1
Tussen 35 en 40 jaar	8,5	18,3	13,8
Ouder dan 40 jaar	1,5	3,7	2,7
Leeftijd moeder niet gekend	0,7	1,0	1,1
Totaal	100,0	100,0	100,0

1.10 Aandeel levend geboren kinderen naar leeftijd van de moeder bij geboorte - Vlaams Gewest - 2016

Bron: *Kind en Gezin - Mirage*

(1) Inclusief kinderen waarvan de rang niet geregistreerd werd

3. ACHTERGRONDGEGEVENS EN DUIDING BIJ DE EVOLUTIE VAN HET GEBOORTECIJFER

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer en kunnen de evolutie ervan verklaren. Hierna gaan we in op het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd en op vruchtbaarheidscijfers.

3.1. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

Een mogelijke verklaring voor de evoluties in het geboortecijfer is het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd. Hoe minder vrouwen op vruchtbare leeftijd, hoe minder geboorten er kunnen plaatsvinden. We bekijken daarom in grafiek 1.11 de evolutie van het aantal vrouwen in de 4 meest

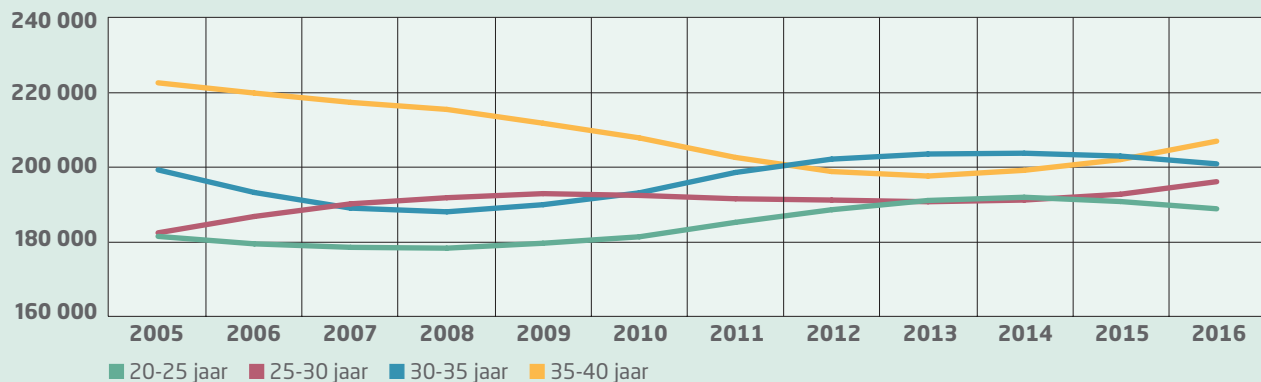
vruchtbare leeftijdsklassen voor de periode 2005-2016 en besteden bijzondere aandacht aan de cijfers 2015-2016.

Als we 2015 met 2016 vergelijken zien we dat er in 2016 meer vrouwen op vruchtbare leeftijd zijn dan in 2015 (+4349), doordat de stijging van het aantal vrouwen in de leeftijdsklassen 25 tot 30 jaar en 35 tot 40 jaar groter zijn dan de daling van het aantal vrouwen tussen 20 en 25 jaar en 30 en 35 jaar. Er is in 2016 ook een lichte stijging van het geboortecijfer. Echter, het verleden leert ons dat het totale aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar een belangrijke, maar geen doorslaggevende verklaring is voor de

evolutie van het geboortecijfer. Meer nog, in de jaren waar het geboortecijfer het hoogst lag, waren er juist het minst aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar. Zo telde 2010 18 541 vrouwen tussen 20 en 40 jaar minder dan 2016, maar waren er volgens Kind en Gezin bijna 4400 geboorten meer.

In punt 3.2. bespreken we de evoluties in het aantal kinderen per vrouw en evoluties in de leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen.

1.11 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

1.11 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd - Vlaams Gewest - 2005-2016
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistiek - bewerkt door Kind en Gezin

3.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin worden sinds enkele jaren jaarlijks vruchtbaarheidscijfers berekend. De voorbije jaren gebeurde dat telkens door onderzoekers, voor 2016 berekende Kind en Gezin ze voor het eerst zelf. Aan de werkwijze wijzigde niets. Voor een schets van de werkwijze verwijzen we naar het laatste onderzoeksrapport*. De historische reeks is wel gebaseerd op berekeningen in diverse onderzoeken die op de website van Kind en Gezin terug te vinden zijn. Omdat de historische reeks ook opgenomen is in het laatste onderzoeksrapport*, verwijzen we hierna steeds naar dat rapport.

* Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.2.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer

Totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) blijft stabiel, geen verdere daling bij niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid drukken we uit in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou geboren worden, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een bepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

Het TVC is echter een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen krijgen.

In Vlaanderen schommelde het TVC tussen 1985 en 2000 rond de 1,5 kinderen per vrouw. Dat een

deel van deze lage vruchtbaarheid te wijten was aan uitstel van het ouderschap, bleek uit de stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Tussen 2001 en 2008 steeg het TVC in het Vlaamse Gewest van 1,5 naar 1,8 kinderen per vrouw (zie tabel 1.12). Deze stijging was bovendien niet alleen het gevolg van de verdere stijging van de vruchtbaarheid van 30-plussers of met andere woorden van de recuperatie van uitgestelde geboorten, maar ging ook gepaard met een stijging van de vruchtbaarheid van vrouwen onder de 30 jaar. Deze stijgende trend was echter in België en Vlaanderen van korte duur. In 2014 bedroeg het TVC 1,72. In 2015 viel de vruchtbaarheid nog sterker terug dan de jaren daarvoor (1,66 kinderen per vrouw). In 2016 blijft het TVC op hetzelfde peil als in 2015. Er is enkel een evolutie zichtbaar op een aantal cijfers na de komma (van 1,6557 naar 1,6624).

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin kunnen we aparte vruchtbaarheidscijfers berekenen voor vrouwen met de Belgische nationaliteit en voor vrouwen met een andere nationaliteit. De cijfers uit tabel 1.12 tonen aan dat het vruchtbaarheidscijfer van niet-Belgische vrouwen heel wat hoger ligt dan dat van Belgische vrouwen (2,58 versus 1,55).

De vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit van de moeder vertonen tegenover 2015 een zeer beperkte stijging, maar die vertaalt zich niet in een toename van het algemene TVC. De daling die zich de laatste jaren zowel voor Belgische als voor niet-Belgische vrouwen voordeed is dus gestopt. Het verschil in vruchtbaarheid tussen Belgen en niet-Belgen blijft ook zo goed als ongewijzigd. Waar het verschil in 2001 ruim 1,5 kinderen per vrouw bedroeg, ligt het verschil in 2016 net zoals in 2015 op ongeveer 1 kind per vrouw.

1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82
2009	1,71	2,71	1,80
2010	1,66	3,18	1,80
2011	1,64	2,82	1,76
2012	1,64	2,84	1,77
2013	1,61	2,75	1,73
2014	1,60	2,69	1,72
2015	1,54	2,56	1,66
2016	1,55	2,58	1,66

1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bronnen: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015* 2016: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van *Mirage*

3.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen, vooral qua vruchtbaarheidscijfers voor niet-Belgische vrouwen

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) verschilt tussen de provincies. In 2016 ligt het TVC het laagst in Limburg

(1,57) en het hoogst in de provincie Antwerpen (1,74) (zie tabel 1.13). De provincies kennen een verschillende evolutie voor het TVC. In de provincies Antwerpen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant neemt het TVC beperkt toe. In de provincies Oost-Vlaanderen en Limburg is er een beperkte afname van het TVC.

Wanneer we ons beperken tot

de Belgische vrouwen was de vruchtbaarheid in 2016 het laagst in Limburg en het hoogst in West-Vlaanderen. Bij vrouwen van niet-Belgische nationaliteit ligt de vruchtbaarheid ook het hoogst in West-Vlaanderen en het laagst in Vlaams-Brabant. De vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen daalt enkel in Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen.

1.13 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en nationaliteit

	2015			2016		
	Belg	Niet-Belg	Totaal	Belg	Niet-Belg	Totaal
Antwerpen	1,55	2,71	1,72	1,57	2,74	1,74
West-Vlaanderen	1,58	2,84	1,66	1,61	2,79	1,69
Oost-Vlaanderen	1,55	2,75	1,64	1,50	2,69	1,60
Vlaams-Brabant	1,54	2,17	1,63	1,57	2,19	1,66
Limburg	1,47	2,42	1,58	1,47	2,43	1,57
Vlaams Gewest	1,54	2,56	1,66	1,55	2,58	1,66

1.13 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en naar nationaliteit van de moeder

Bronnen: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage 2016: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

3.2.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder

Vruchtbaarheid vrouwen 20 tot 29 jaar historisch laag

Het TVC van een bepaald kalenderjaar wordt niet alleen bepaald door het aantal kinderen dat vrouwen tijdens hun leven krijgen, maar ook door het moment waarop. Zo was de val van het TVC sinds het midden van de jaren 1960 niet alleen een kwestie van een dalend aantal geboorten, maar ook van een uitstel van eerste geboorten. De invloed van het moment waarop vrouwen kinderen krijgen op het TVC valt goed af te leiden uit de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. Grafiek 1.14 geeft de evolutie weer van die leeftijdsspecifieke cijfers sinds 1971.

Als gevolg van het uitstelgedrag daalde de vruchtbaarheid bij *vrouwen van 20 tot 25 jaar*. In het begin van de jaren 1970 werden er per 100 vrouwen op deze leeftijd nog 12 à 14 kinderen geboren. In de periode 2000-2010 waren dat er nog ongeveer 5 (zie grafiek 1.14). Het aantal geboorten per 100 vrouwen van 20 tot 25 jaar daalde in het Vlaamse Gewest verder naar 4,3 in 2013 en 3,8 in 2015 en 2016. Dat is het laagste peil ooit en net zoals in 2015 opmerkelijk lager dan de vruchtbaarheid bij 35- tot 40-jarige vrouwen (4,4 kinderen per 100 vrouwen).

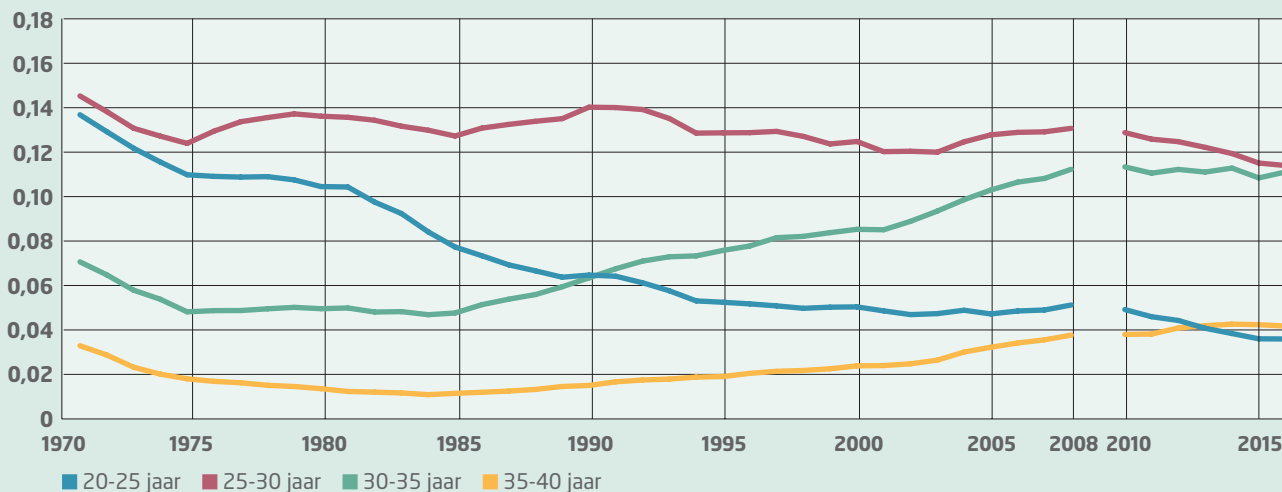
De vruchtbaarheid van *25- tot 30-jarige vrouwen* vertoonde lang geen systematisch dalende trend. Tussen 2003 en 2008 was de vruchtbaarheid bij 25- tot 30-jarige vrouwen wel aan het stijgen. Aan die stijging is sinds 2010 een einde gekomen. Het aantal geboorten per 100 vrouwen daalde in deze leeftijdscategorie van 13,6 in 2010 tot 12,0 in 2016, wat het laagste naoorlogse vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse is.

Vanaf de tweede helft van 1980 vertaalde het uitstel van ouderschap zich in systematisch stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Die evolutie ging systematisch door tot in 2010. Sindsdien bleef het aantal geboorten bij *30- tot 35-jarigen* min of meer stabiel tot 2014. In 2015 ging de vruchtbaarheid van deze leeftijdsklasse er duidelijk op achteruit. In 2016 is er terug sprake van een lichte toename van het TVC in deze leeftijdsklasse (van 11,5 naar 11,7 geboorten per 100 vrouwen).

De vruchtbaarheid bij *35- tot 40-jarige vrouwen* vertoont voor het tweede jaar op rij een kleine daling (4,4 geboorten per 100 vrouwen) terwijl de cijfers voor deze leeftijdsgroep de jaren voor 2015 aanhoudend waren gestegen. Het is echter nog te vroeg om vast te stellen of dit betekent dat aan de groei van de vruchtbaarheid van deze groep een

einde is gekomen. Zoals gezegd ligt het vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse sinds 2013 hoger dan bij de vrouwen tussen 20 en 25 jaar.

De evolutie van de leeftijdsspecifieke cijfers toont aan dat er meer zit achter de schommelingen van het TVC dan men op het eerste gezicht zou denken. Hoewel het TVC van 2016 op nagenoeg dezelfde hoogte ligt als het TVC van 2004, zijn de achterliggende leeftijdsspecifieke cijfers anders.

1.14 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾

1.14 Evolutie van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaamse Gewest tussen 1971 en 2015

Bronnen: 1971-1997: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Willems (2002)

1998-2000: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, berekeningen Jan Van Bavel

2001-2008: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Ikaros, berekeningen Jan Van Bavel

2010-2011: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Mirage, berekeningen Jan Van Bavel & Yolien De Hauw

2012: Van Bavel J. & De Hauw Y., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2012-2013. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

2013: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

2014 en 2015: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

2016: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

(1) Voor het jaar 2009 werden geen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers berekend op basis van data van Kind en Gezin

We kunnen de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen ook bekijken naar de nationaliteit van de moeder. In grafiek 1.15 zien we dat de curve voor Belgische vrouwen sterk afwijkt van de curve van vrouwen met een andere nationaliteit. De vruchtbaarheid van vrouwen met een andere nationaliteit blijft op

bijna elke leeftijd hoger liggen dan die van de Belgische vrouwen. Enkel op een leeftijd van 29 jaar ligt de vruchtbaarheid van Belgische vrouwen hoger. De vruchtbaarheid is ook ruimer gespreid over uiteenlopende leeftijden dan bij Belgische vrouwen, wat onder andere het gevolg is van de grote culturele en demografische

heterogeniteit van de bevolking met een andere nationaliteit. Toch is duidelijk dat er sprake is van een zekere convergentie met de bevolking van Belgische nationaliteit. Dat blijkt vooral wanneer we de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per nationaliteit vergelijken tussen 2 jaren.

Grafiek 1.15 vergelijkt meer bepaald de cijfers van 2001 (links) met deze van 2016 (rechts).

Het vruchtbaarheidspatroon van de vrouwen met een andere nationaliteit lijkt steeds meer op het vruchtbaarheidspatroon van de Belgische vrouwen.

Tegenover 2001 is er duidelijk een sterke afname van de vruchtbaarheid van twintigers, zowel bij Belgen als niet-Belgen. De daling onder niet-Belgische twintigers is echter veel groter, vooral onder

min-25-jarigen. Hun leeftijds-specifieke vruchtbaarheidscijfers centreren zich ook alsmear meer rond de 30 jaar, net zoals bij vrouwen van Belgische nationaliteit.

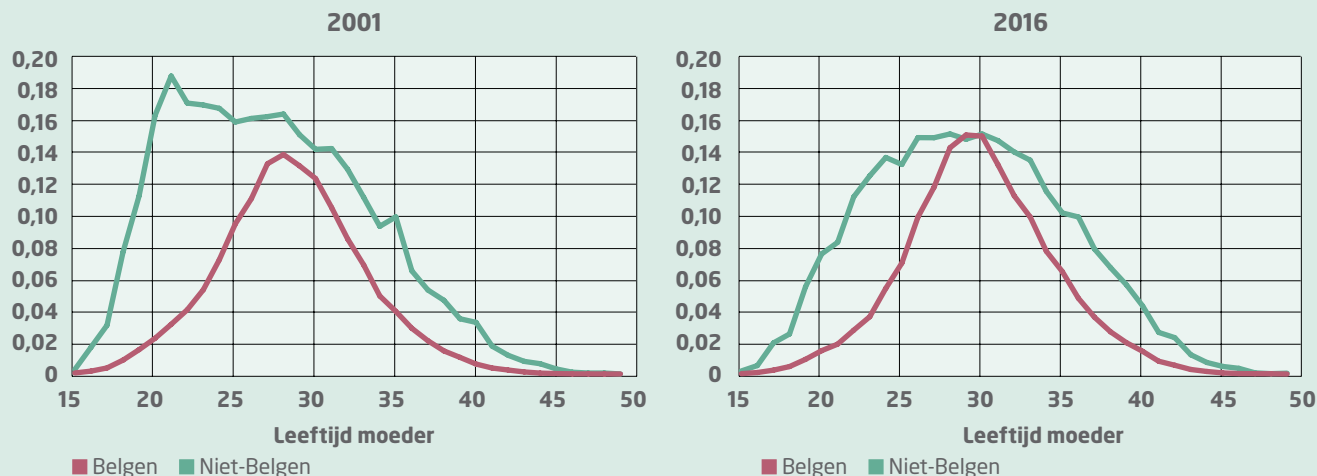
De vruchtbaarheid van de dertigers is dan weer bij beide groepen toegenomen. Wat het uitstellen van het krijgen van kinderen betreft, sluiten mensen met een vreemde nationaliteit dus in toenemende mate aan bij de Belgische bevolking.

3.2.4. Rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers

Grafiek 1.16 geeft per rang van het kind de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor de jaren 2010, 2015 en 2016 weer.

De bovenste grafiek toont aan dat eerste geboorten onder twintigers in vergelijking tot 2010 sterk zijn teruggevallen, maar voor dertigers vrijwel constant zijn gebleven. Tussen 2015 en 2016 zit er nauwelijks verschil,

1.15 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2001 en 2016

1.15 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest, 2001 en 2016

Bronnen: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage 2016: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

behalve voor vrouwen op leeftijd van 29 tot 30 jaar en 33 jaar.

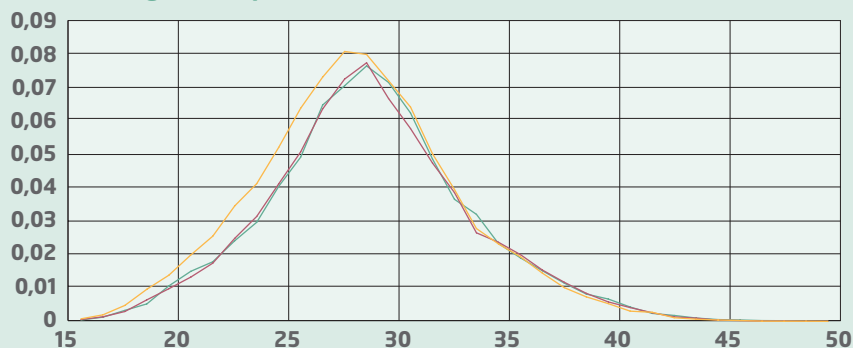
Qua tweede geboorten zien we dat vrouwen onder de 30 jaar in 2010 meer tweede geboorten kenden dan in 2015 en 2016. De curves van 2015 en 2016 lopen redelijk gelijk, al ligt het vruchtbaarheidscijfer voor tweede geboorten in 2016 wel hoger voor vrouwen van 30 jaar.

Qua derde en hogere geboorterangen zien we dat de curves nagenoeg dezelfde vorm kennen voor de drie jaren. Maar er zijn wel enkele kleine verschillen zichtbaar. Voor vrouwen tussen 30 en 35 jaar liggen de curves iets lager dan in 2010, vooral de curve van 2015. Voor vrouwen tussen 37 en 39 jaar liggen de curves voor 2015 en 2016 dan weer iets hoger, wat er op wijst dat vrouwen van die leeftijd meer derde en meer geboorten kenden dan in 2010. Dit lijkt te wijzen op een verschuiving van de leeftijd waarop het derde kind geboren wordt.

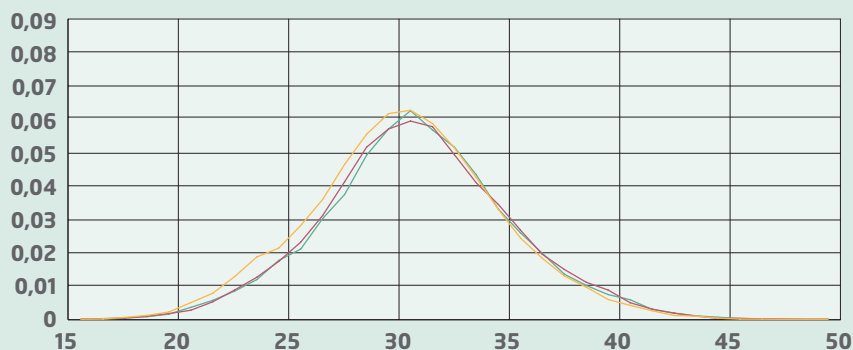
Op basis van deze grafieken zien we duidelijk dat de daling van het TVC vooral te maken had met een daling van eerste en (in mindere mate) tweede geboorten. Op basis van de grafiek over derde en volgende geboorten besluiten we dat er vooralsnog geen indicaties zijn dat we de laatste jaren een evolutie naar kleinere gezinnen kennen.

1.16 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers

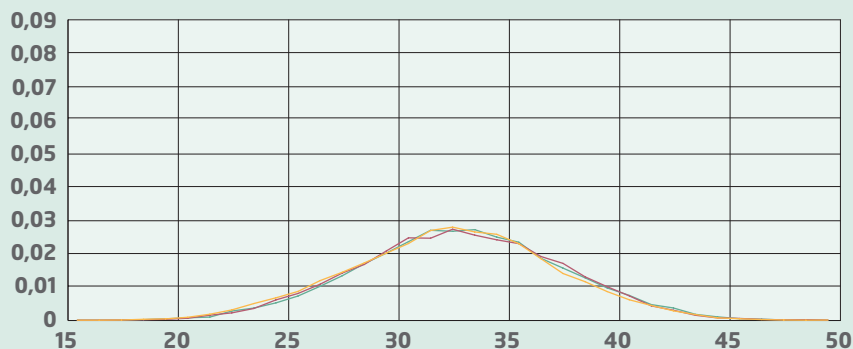
Eerste geboorte per vrouw

Tweede geboorte per vrouw

Derde geboorte per vrouw

2010 2015 2016 **Leeftijd moeder**

1.16 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers van het Vlaamse Gewest (2010, 2015 en 2016)
Bron: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage
2016: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

3.2.5. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer

Het TVC ligt enkel in Frankrijk en Ierland hoger dan 1,9 kinderen per vrouw (zie tabel 1.17). In Portugal, Griekenland, Cyprus, Spanje en Polen het laagst. Het verschil tussen de landen met hoge en lage vruchtbaarheid is aanzienlijk. Het Vlaamse Gewest sluit aan bij de EU-landen met een relatief hoog TVC. In 2015 ligt het vruchtbaarheidscijfer van het Vlaamse Gewest op hetzelfde niveau dan dat van Nederland, maar wel lager dan dat van België.

Wanneer we het vruchtbaarheidscijfer relateren aan het vervangingsniveau dat nodig is om een samenleving op peil te houden en wanneer we daarbij abstractie maken van de bijdrage van migraties, dan stellen we vast dat geen enkel EU-28-land het vervangingsniveau van 2,1 kinderen per vrouw haalt.

1.17 Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer

Frankrijk	1,96
Ierland	1,92
Zweden	1,85
Verenigd Koninkrijk	1,80
Denemarken	1,71
Litouwen	1,70
Letland	1,70
België	1,70
Vlaams Gewest	1,66
Nederland	1,66
Finland	1,65
Roemenië	1,58
Estland	1,58
Slovenië	1,57
Tsjechië	1,57
Bulgarije	1,53
Duitsland	1,50
Oostenrijk	1,49
Luxemburg	1,47
Malta	1,45
Hongarije	1,45
Slovakije	1,40
Kroatië	1,40
Italië	1,35
Spanje	1,33
Griekenland	1,33
Cyprus	1,32
Polen	1,32
Portugal	1,31

1.17 Totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw in de EU-28-landen - 2015
Bronnen: Eurostat, website Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

4. AANTAL JONGE KINDEREN

4.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)

Afname aantal kinderen jonger dan 6 jaar, maar nog blijvende toename aantal kinderen jonger dan 12 jaar

De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang de leeftijdsgroep. Volgens de cijfers van het Rijksregister is er een afname van 2571 kinderen (-1,2%) jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest tegenover 2015. Het aantal 3- tot 6-jarigen neemt ook af, maar in mindere mate (-391 kinderen, -0,2%).

Het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar stijgt wel, namelijk met 9634 kinderen (+2,3%) (zie tabel 1.19).

Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 6672 kinderen, of +0,8%.

Kinderen jonger dan 12 jaar maken in 2016 13,1% van de Vlaamse bevolking uit (zie tabel 1.18).

1.18 Aantal jonge kinderen naar leeftijdsklasse

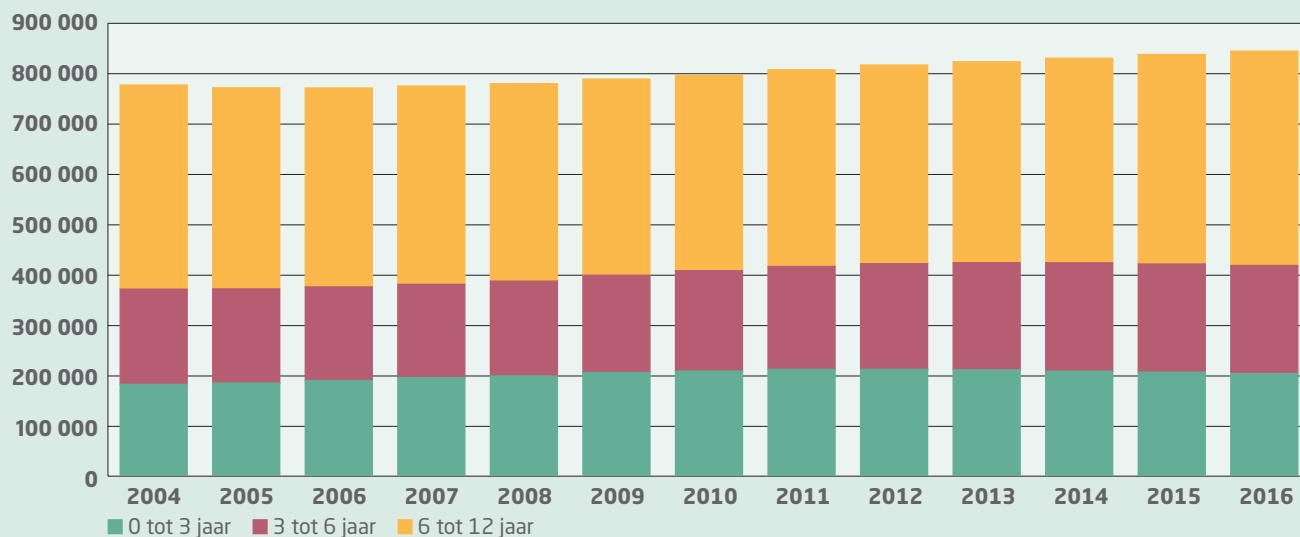
	Aantal			Aandeel in de bevolking		
	2015	2016	Evolutie	2015	2016	Evolutie
Jonger dan 3 jaar	205 710	203 139	-1,2	3,19	3,14	-0,57
Van 3 tot 6 jaar	217 208	216 817	-0,2	3,37	3,35	-0,59
Van 6 tot 12 jaar	420 446	430 080	+2,3	6,52	6,64	+1,84
Totaal	843 364	850 036	+0,8	13,09	13,12	+0,23

1.18 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

Als we de evolutie van het aantal jonge kinderen weergeven in een ruimer tijdsperspectief (zie grafiek 1.19) zien we dat deze bevolkingsgroep sinds 2004 nooit groter was dan in 2016. Vooral vanaf 2009 deed er zich een sterke stijging van het aantal kinderen voor. De stijging van het geboortecijfer van 2003 t.e.m. 2010 en de daaruit voortvloeiende aangroei van het aantal 0- tot 3-jarigen sinds

2005 vormt daar de belangrijkste verklaring voor. Hoewel het totale aantal kinderen onder de 12 jaar blijft toenemen en ook de omvang van de oudste leeftijdsklasse blijft toenemen, is er een duidelijke groeivertraging. Dit komt omdat de omvang van de jongste leeftijdscategorie nu voor het derde jaar op rij afneemt en omdat ook het aantal 3- tot 6-jarigen opnieuw is afgenomen.

1.19 Evolutie aantal jonge kinderen per leeftijdscategorie

1.19 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar sinds 2004 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - bevolking telkens op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistiek

4.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen

Verdere toename van het aantal kinderen onder de 12 jaar voorspeld, vooral door stijging van het aantal 6- tot 12-jarigen en door de verwachte groei van het aantal 0- tot 3-jarigen na 2020

De voorbije jaren publiceerde het Federaal Planbureau samen met de Algemene Directie Statistiek bevolkingsvooruitzichten per leeftijd. Tabel 1.20 geeft de evolutie weer van het verwachte aantal kinderen per leeftijdscategorie en per provincie volgens de meest recente vooruitzichten. De verschilcores worden altijd berekend t.o.v. 2016, een negatief cijfer betekent dus dat het voorspelde aantal kinderen lager ligt dan in 2016.

Volgens de projecties zou het aantal kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest t.e.m. 2018 dalen. Vanaf 2019 zou het aantal weer hoger liggen dan in 2016 en zou het stelselmatig toenemen, vooral na 2020. In 2020 zouden er 7184

kinderen van 0 tot 3 jaar meer zijn dan in 2016. Achter deze algemene evolutie gaan wel aanzienlijke provinciale verschillen schuil. In Limburg zou het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar zelfs in 2020 nog niet het niveau van 2016 benaderen.

Tegen 2025 voorspelt men voor het Vlaamse Gewest 17 084 kinderen van 0 tot 3 jaar meer dan in 2016 en de toename zou zich in elke provincie – met uitzondering van Limburg – voordoen.

Het aantal 3- tot 6-jarigen zal volgens de prognoses aanhoudend dalen tot 2020. In 2020 wordt verwacht dat er 8320 minder kinderen zijn in de leeftijdscategorie 3 tot 6 jaar. Volgens de vooruitzichten zouden alle provincies in 2020 een afname van het aantal kinderen op kleuterleeftijd kennen tegenover 2016.

Tegen 2020 zal vooral het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar toenemen. Op niveau van het Vlaamse Gewest wordt een aanhoudende stijging voorspeld t.e.m. 2020, waarbij de toename vooral opvallend sterk is in de periode 2019-2020. Op provinciaal

niveau wordt de lineair stijgende evolutie enkel voorspeld voor Antwerpen en Vlaams-Brabant. In de andere provincies blijft het geschatte aantal kinderen voor elk jaar boven het aantal van 2016 liggen, maar vanaf 2020 nemen de aantallen weer af in de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. In totaal zouden er in het Vlaamse Gewest in 2020 16 151 kinderen van 6 tot 12 jaar meer zijn dan in 2016.

Hoewel de vooruitzichten niet voor elke leeftijdscategorie een aanhoudende groei voorspellen, is dat wel het resultaat als we naar alle kinderen onder de 12 jaar kijken. Voor 2020 verwacht men voor het Vlaamse Gewest 865 051 kinderen van 0 tot 12 jaar, dat zijn er 15 015 meer dan in 2016 (zie tabel 1.21).

Als de vooruitzichten kloppen, zullen we tegen 2020 vooral met noden voor scholen en opvang en vrije tijd zitten voor kinderen tussen 6 en 12 jaar en zal ook de sector van de kinderopvang (vooral vanaf 2019) voor de uitdaging staan om de toegenomen groei in de kindpopulatie op te vangen.

1.20 Voorspelde evolutie aantal kinderen

	2016	2017	2018	2019	2020	2025
Kinderen jonger dan 3 jaar						
Antwerpen	61 767	-316	-241	1 074	2 850	6 447
Limburg	25 555	-206	-453	-404	-204	-352
Oost-Vlaanderen	46 726	-49	343	1 348	2 711	6 292
Vlaams-Brabant	35 589	-463	-708	-386	273	2 340
West-Vlaanderen	33 502	-89	161	786	1 554	2 357
Vlaams Gewest	203 139	-1 123	-898	2 418	7 184	17 084
Kinderen tussen 3 en 6 jaar						
Antwerpen	64 928	-647	-917	-1 940	-2 352	3 629
Limburg	27 789	-448	-816	-1 284	-1 542	-1 264
Oost-Vlaanderen	49 865	-655	-1 431	-2 038	-2 177	3 059
Vlaams-Brabant	38 342	-172	62	-166	-626	1 623
West-Vlaanderen	35 893	-580	-1 064	-1 489	-1 623	1 183
Vlaams Gewest	216 817	-2 502	-4 166	-6 917	-8 320	8 230
Kinderen tussen 6 en 12 jaar						
Antwerpen	124 117	3 067	5 248	6 810	7 390	4 847
Limburg	54 787	1 010	1 932	2 341	2 136	-666
Oost-Vlaanderen	99 811	1 393	2 684	2 846	2 666	-517
Vlaams-Brabant	79 128	1 347	1 926	2 151	2 510	1 451
West-Vlaanderen	72 237	1 185	1 753	1 791	1 449	-1 224
Vlaams Gewest	430 080	8 002	13 543	15 939	16 151	3 891
Kinderen onder de 12 jaar						
Antwerpen	250 812	2 104	4 090	5 944	7 888	14 923
Limburg	108 131	356	663	653	390	-2 282
Oost-Vlaanderen	196 402	689	1 596	2 156	3 200	8 834
Vlaams-Brabant	153 059	712	1 280	1 599	2 157	5 414
West-Vlaanderen	141 632	516	850	1 088	1 380	2 316
Vlaams Gewest	850 036	4 377	8 479	11 440	15 015	29 205

1.20 Voorspelde evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar ('de jure'-bevolking) t.o.v. 2016 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest en provincies
Bron: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2016-2060

5. ADOPTIEKINDEREN

5.1. Evolutie van het aantal adopties in Vlaanderen

Daling van het aantal buitenlandse adopties via de erkende adoptiediensten

In de loop van 2016 plaatsen de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten* in totaal 85 kinderen, 62 adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland,

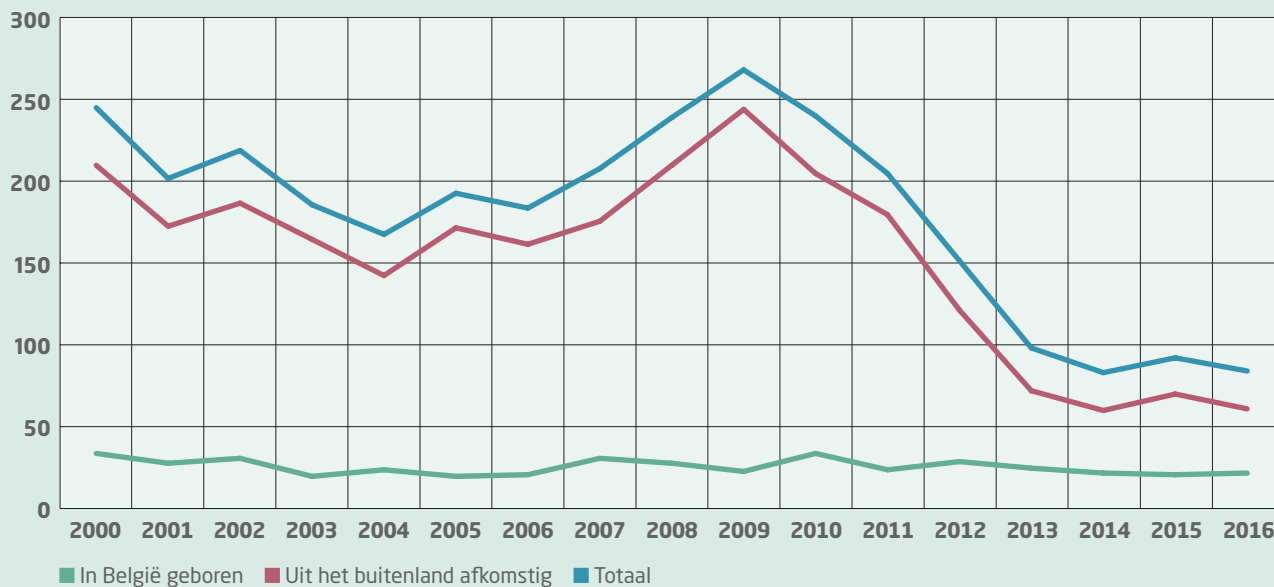
23 adopties van kinderen geboren in België. In totaal zijn er 8 plaatsingen minder dan in 2015 omdat de daling van het aantal buitenlandse adopties (-9) groter is dan de toename van het aantal binnenlandse adopties (+1).

Grafiek 1.21 geeft de evolutie van de binnenlandse en interlandelijke adoptie sinds 2000. In 2016 worden er bijna 3 keer minder kinderen geplaatst via adoptie dan in 2000. In de periode

2006-2009 steeg het aantal adopties jaar na jaar door de toename van het aantal interlandelijke adopties. Sinds 2010 nam het aantal interlandelijke adopties jaarlijks af, op een lichte toename in 2015 na.

* Over het aantal vrije (t.e.m. 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

1.21 Evolutie adoptie

1.23 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

5.2. Kenmerken van de adoptiekinderen en -gezinnen

Op het moment van de plaatsing in het gezin is 65,9% van de kinderen jonger dan 3 jaar. Meer dan 1 op de 4 adoptiekinderen is jonger dan 1 jaar, 16,5% is 5 jaar of ouder (zie tabel 1.22). Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar is quasi stabiel gebleven t.o.v. 2015 (65,9% versus 65,6%). Er wordt in 2016 1 kind geadopteerd dat ouder is dan 10 jaar.

Opmerkelijk verschil is dat kinderen die via binnenlandse adoptie geplaatst worden allemaal tot de jongste leeftijdsgroep (jonger dan 1 jaar) behoren. De meeste kinderen die geadopteerd worden via interlandelijke adoptie zijn ouder dan 1 jaar. Via interlandelijke adoptie wordt in 2016 slechts 1 kind geadopteerd jonger dan 1 jaar.

1.22 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie

	2014		2015		2016	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 1 jaar	28	33,3	24	25,8	24	28,2
1 tot 2 jaar	14	16,7	23	24,7	22	25,9
2 tot 3 jaar	13	15,5	14	15,1	10	11,8
3 tot 4 jaar	8	9,5	7	7,5	5	5,9
4 tot 5 jaar	8	9,5	7	7,5	10	11,8
5 tot 10 jaar	12	14,3	16	17,2	13	15,3
>= 10 jaar	1	1,2	2	2,2	1	1,2
Totaal	84	100,0	93	100,0	85	100,0

1.22 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

1.23 Geadopteerde kinderen naar land herkomst

	2015		2016	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	22	23,7	23	27,1
Burkina Faso	0	0,0	1	1,2
Chili	4	4,3	1	1,2
China	2	2,2	1	1,2
DR Congo	3	3,2	0	0,0
Ethiopië	11	11,8	6	7,1
Filipijnen	7	7,5	5	5,9
Gambia	3	3,2	0	0,0
Guinea	3	3,2	14	16,5
India	2	2,2	4	4,7
Oeganda	18	19,4	11	12,9
Polen	10	10,8	8	9,4
Portugal	1	1,1	1	1,2
Thailand	5	5,4	0	0,0
Togo	0	0,0	2	2,4
Vietnam	0	0,0	1	1,2
Zuid-Afrika	2	2,2	6	7,1
Totaal uit buitenland afkomstig	71	76,3	62	72,9
Totaal	93	100,0	85	100,0

1.23 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
 Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

De kinderen uit het buitenland komen uit 13 verschillende landen. De meeste kinderen komen uit Guinea, Oeganda en Polen (zie tabel 1.23).

Bij 52,9% van de adopties is het adoptiekind het eerste kind in het gezin. 8 kinderen (9,4%) worden samen met een broer en/of zus geadopteerd (allen in een kinderloos gezin). In totaal komen 40 kinderen terecht in een gezin met kinderen (tweede en volgende adopties, of aanwezigheid van al eigen kinderen) (zie tabel 1.24).

Van de 85 kinderen die door bemiddeling van een adoptiedienst (binnenland of interlandelijk) in Vlaanderen geadopteerd worden, komen er 8 terecht bij een alleenstaande moeder en 1 bij een alleenstaande vader. 76 kinderen worden dus geadopteerd door koppels, waarvan 64 door heteroparen en 12 kinderen door mannenparen (via binnenlandse adoptie).

De gemiddelde leeftijd van de ouders (zowel de moeders, als de vaders) die in 2016 adopteren is 39 jaar. 42% van alle adoptiemoeders is ouder dan 40 jaar, bij de vaders is dat 40,5%.

1.24 Plaats in de kinderrij van voor adoptie geplaatste kinderen

	2015		2016	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	40	43,0	37	43,5
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	17	18,3	8	9,4
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	36	38,7	40	47,1
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsingen	0	0,0	0	0,0
Totaal	93	100,0	85	100,0

1.24 Door adoptiediensten geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin

Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

5.3. Internationale situering cijfers interlandelijke adoptie

Binnen de EU-15-landen waarvoor er cijfers over interlandelijke adoptie bekend zijn, zien we dat in quasi alle landen het aantal interlandelijk

geadopteerde kinderen de laatste jaren afneemt (zie tabel 1.25). In vele landen (zoals bv. Frankrijk, Nederland, Spanje en Denemarken) gaat het om een sterke daling waarbij t.o.v. 2010 het aantal interlandelijke adopties meer dan gehalveerd is.

Ook in Vlaanderen is het aantal interlandelijke adopties sinds 2010 meer dan gehalveerd.

Italië kent het hoogste aantal gerealiseerde interlandelijke adopties.

1.25 Internationale situering interlandelijke adoptie

Ontvangend land	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vlaamse Gemeenschap⁽¹⁾	172	205	180	122	73	61	71	62
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	299	185	175	136	101	96	67	59
Aangrenzende landen								
Duitsland ⁽²⁾	560	504	525	452	288	227	200	NB
Frankrijk	4 136	3 508	1 995	1 569	1 343	1 069	815	NB
Luxemburg	41	32	25	14	11	18	18	NB
Nederland	1 185	705	529	488	401	354	304	NB
Noordse landen								
Finland	308	160	163	146	141	161	81	NB
Denemarken	585	419	338	219	176	124	97	NB
Zweden	1 083	655	538	466	341	345	333	NB
Mediterrane landen								
Griekenland	NB	3	5	4	4	NB	NB	NB
Italië	2 840	4 130	4 022	3 106	2 825	2 206	2 216	NB
Spanje	5 423	2 891	2 573	1 669	1 191	824	799	NB
Andere landen								
Verenigd Koninkrijk	369	175	153	120	124	68	58	NB
Ierland	366	201	188	117	72	34	82	NB

1.25 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie en op basis van info van centrale autoriteiten uit de diverse landen

(1) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

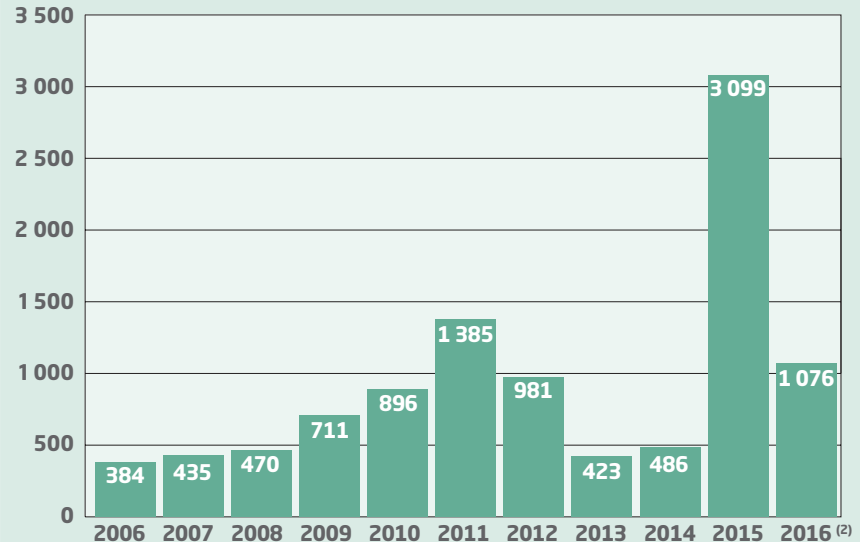
(2) Alleen adopties van kinderen met een andere nationaliteit

NB: niet beschikbaar

6. MINDERJARIGE ASIELZOEKERS EN AANTAL KINDEREN IN HET WACHTREGISTER

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2016 dienen 1076 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen.

Het aantal niet-begeleide minderjarige asielaanvragers ligt veel lager (zie grafiek 1.26) dan vorig jaar - toen er 3099 waren - en dit had uiteraard veel te maken met de vluchtelingencrisis in 2015.

1.26 Aantal minderjarige asielzoekers in België ⁽¹⁾

1.26 Evolutie van het aantal minderjarige asielzoekers in België

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Asielstatistieken, Maandverslag december 2016

(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

(2) Voorlopig cijfer

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

Het wachtregister is een gegevensbank van de federale overheid die gegevens bevat over vreemdelingen die zich vluchteling verklaren of vragen om als vluchteling

erkend te worden, en hun familieleden. In februari 2017 zijn er in het Vlaamse Gewest 4654 kinderen jonger dan 18 jaar ingeschreven in het wachtregister, dat zijn er 1845 minder dan het jaar

voordien. Bijna tweederde (64,3%) van de kinderen is jonger dan 12 jaar, 15,9% is zelfs jonger dan 3 jaar.

1.27 Aantal kinderen in het wachtregister

	2015	2016		2017	
	Aantal	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 3 jaar	699	907	14,0	738	15,9
Tussen 3 en 6 jaar	812	1 104	17,0	773	16,6
Tussen 6 en 12 jaar	1 320	1 840	28,3	1 480	31,8
Tussen 12 en 18 jaar	936	2 648	40,7	1 663	35,7
Totaal	3 767	6 499	100,0	4 654	100,0

1.27 Aantal minderjarige kinderen ingeschreven in het wachtregister - Vlaams Gewest - stand in februari
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking

Hoofdstuk 2

JONGE KINDEREN
IN HUN GEZINSCONTEXT:
EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

Kinderen groeien op in verschillende contexten. Niet elk kind leeft bij zijn (natuurlijke) ouders, niet elk kind woont samen met broers/zussen, sommige kinderen hebben jonge moeders, andere oudere vaders, heel wat kinderen hebben 'roots' buiten België, niet elk kind spreekt Nederlands thuis, ...

De gezinscontext is erg belangrijk voor de tijdsbesteding, de ontwikkeling, het welbevinden en de kansen van kinderen. In dit hoofdstuk schetsen we de diversiteit aan gezinskenmerken in Vlaanderen op het niveau van de kinderen (met kinderen als teleenheid).

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

2.1 Kinderen in twee- of eenoudergezin	45
2.2 Kinderen naar gezinstype (alleenstaande moeder, gehuwd of ongehuwd paar, ...).....	46
2.3 Evolutie van het aandeel kinderen bij een ongehuwd paar	47
2.4 Kinderen naar aantal broers en zussen in het gezin.....	48
2.5 Kinderen naar leeftijd van hun ouders.....	50
2.6 Kinderen naar nationaliteit.....	51
2.7 Kinderen naar andere nationaliteiten.....	52
2.8 Kinderen naar nationaliteitshistoriek	53
2.9 Herkomst kinderen per provincie	54
2.10 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine	55
2.11 Borelingen naar origine van de moeder.....	56
2.12 Borelingen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie.....	56
2.13 Aandeel borelingen naar taal moeder - kind.....	57
2.14 Aandeel borelingen waarvan de taal moeder - kind niet het Nederlands is (per provincie)	58

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De cijfers over de samenstelling van het gezin zijn gebaseerd op bronbestanden van het Rijksregister die nadien bewerkt worden door de Studiedienst van de Vlaamse Regering en Kind en Gezin. De cijfers steunen dus op officiële domiciliegegevens, feitelijke gezins- of verblijfssituaties kunnen hiervan afwijken.

De cijfers over nationaliteiten en nationaliteitshistorieken van kinderen zijn afkomstig van de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de federale overheid en van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De cijfers over de eerste nationaliteit van moeders van borelingen en over de taal tussen moeder en boreling steunen op registraties door Kind en Gezin.

1. JONGE KINDEREN NAAR GEZINSVORM EN GEZINSTYPE

Aandeel jonge kinderen in een eenoudergezin blijft stabiel. Het aandeel kinderen dat leeft bij een gehuwd paar blijft teruglopen. Bijna 27% van de kinderen onder de 12 jaar woont bij een ongehuwd paar

De meeste jonge kinderen (85%) leven in een tweeeoudergezin (situatie op 1 januari 2016), 11,8% woont in een eenoudergezin. Er is wel een verschil naargelang de leeftijd van de kinderen. 7,6% van de kinderen onder de 3 jaar leeft in een eenoudergezin. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dat 10,3% en bij kinderen van lagereschoolleeftijd 14,5% (zie tabel 2.1). Oudere kinderen leven dus vaker dan jongere kinderen in een eenoudergezin. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat bijna 1 op de 5 (19,2%) 12- tot 17-jarigen in een eenoudergezin woont.

De meeste cijfers blijven al enkele jaren stabiel (zie tabel 2.1), maar het aandeel zeer jonge kinderen in een eenoudergezin lijkt wel toe te nemen (7,6% in 2016 tegenover 7,1% in 2011). De interprovinciale verschillen zijn klein. Het aandeel kinderen onder de 12 jaar in een eenoudergezin ligt het hoogst in Antwerpen (12,3%) en het laagst in Limburg (10,4%).

2.1 Kinderen in twee- of eenoudergezin

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kinderen onder de 3 jaar						
Eenoudergezin	7,1	7,1	7,2	7,2	7,4	7,6
Tweeeoudergezin	87,8	87,7	87,6	87,6	87,6	87,5
Andere/niet bekend	5,1	5,2	5,2	5,2	5,0	4,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar						
Eenoudergezin	10,5	10,5	10,5	10,4	10,4	10,3
Tweeeoudergezin	86,1	86,1	86,0	86,1	86,2	86,3
Andere/niet bekend	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4	3,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar						
Eenoudergezin	14,6	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5
Tweeeoudergezin	83,1	83,1	83,2	83,2	83,2	83,2
Andere/niet bekend	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar						
Eenoudergezin	11,6	11,6	11,6	11,6	11,7	11,8
Tweeeoudergezin	85,1	85,1	85,0	85,0	85,1	85,0
Andere/niet bekend	3,3	3,4	3,4	3,3	3,2	3,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

De cijfers over de gezinsvorm bleven de voorbije jaren dus redelijk stabiel. Er zijn wel duidelijke verschuivingen op het vlak van het gezinstype. Hoewel de meeste kinderen nog altijd bij een gehuwd paar wonen, is

er jaar na jaar een duidelijke afname (zie tabel 2.2). Steeds meer kinderen leven immers bij een *ongehuwd paar*. Tegenover 2009 is er een toename van het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar van

19,1% naar 26,8%. Het verschil met 2015 bedraagt bijna een procentpunt (0,7%).

Bekijken we de cijfers in detail, dan zien we dat het aandeel kinderen dat bij een *gehuwd paar* woont groter is bij

2.2 Kinderen naar gezinstype (alleenstaand, gehuwd of ongehuwd paar, ...)

	2009	2015			2016				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	66,1	51,4	57,8	63,2	59,0	50,7	57,2	62,3	58,2
<i>Bij beide ouders</i>	61,4	50,1	51,9	53,4	52,2	49,2	51,0	52,0	51,1
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	0,9	0,3	0,5	1,1	0,8	0,4	0,5	1,1	0,8
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾</i>	3,4	0,8	5,2	8,3	5,6	0,8	5,5	8,8	6,0
<i>Bij gehuwd paar, niet verwant</i>	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	19,1	36,2	28,4	20,0	26,1	36,8	29,1	20,9	26,8
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	2,6	0,7	1,7	3,8	2,5	0,7	1,7	3,7	2,5
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾</i>	16,5	35,5	26,6	16,2	23,6	36,1	27,4	17,2	24,3
Kind bij alleenstaande moeder	10,0	6,5	9,0	12,3	10,0	6,6	9,0	12,2	10,1
Kind bij alleenstaande vader	1,5	0,9	1,4	2,2	1,7	0,9	1,4	2,2	1,7
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	3,2	5,0	3,4	2,3	3,2	4,9	3,4	2,3	3,2
Kind in collectief huishouden ⁽⁴⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.2 Gezinstype van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de biologische ouders. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bv. bij de grootouders

(4) Collectieve huishoudens bestaan uit meerdere niet-verwante personen die leven in instellingen en gemeenschappen zoals rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, studenten- en arbeidshomes, verpleeginstellingen, strafinrichtingen en kloosters

de oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 36,8% bij een ongehuwd paar. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 29,1% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 20,9%. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat dit percentage bij 12- tot 18-jarigen nog lager ligt (12,9%).

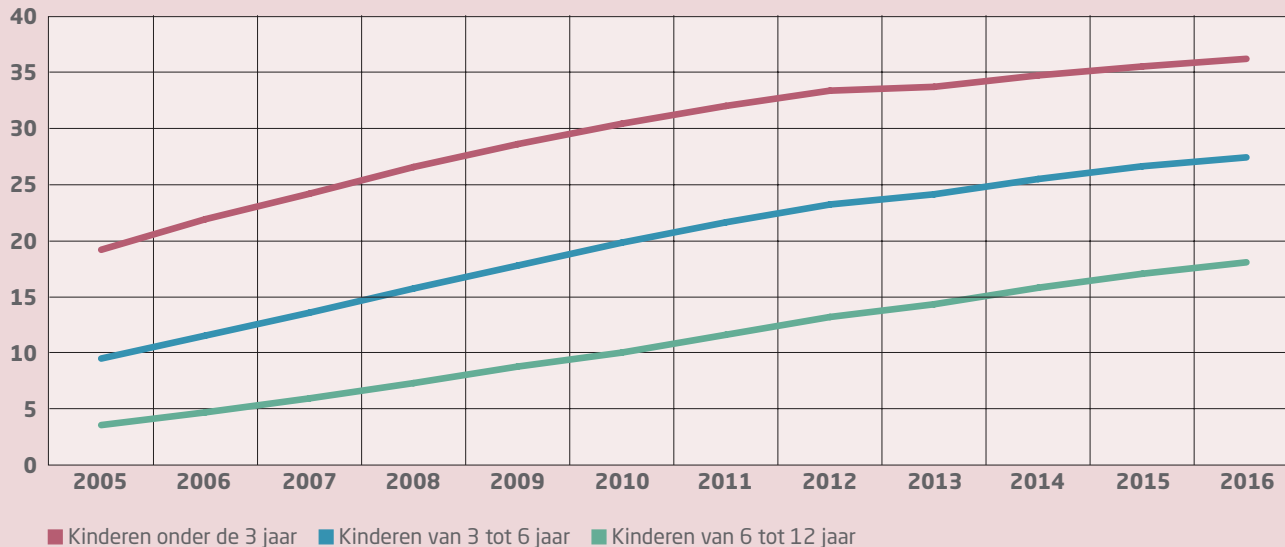
Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,7% bij een alleenstaande vader.

Deze cijfers liggen heel wat lager bij de jongste kinderen. 6,6% van de kinderen onder de 3 jaar woont bij een alleenstaande moeder en 0,9% bij een alleenstaande vader.

Het percentage kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef de voorbije jaren nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 2.2).

In grafiek 2.3 geven we de evolutie van het aandeel kinderen in een gezin met een ongehuwd paar weer sinds 2005. Daaruit blijkt duidelijk dat het aandeel voor elke leeftijdscategorie blijft stijgen.

2.3 Evolutie van het aandeel kinderen bij een ongehuwd paar

2.3 Evolutie van het percentage kinderen dat woont bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2005 - Vlaams Gewest
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

2. AANTAL ANDERE KINDEREN IN HET GEZIN

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

20,6% van de kinderen jonger dan 12 jaar is enig kind, bijna de helft (48,2%) heeft 1 broer of zus jonger

dan 18 jaar, 21,7% van de kinderen leeft samen met 2 andere kinderen en 9,5% heeft 3 of meer broers of zussen. Tabel 2.4 geeft de percentages weer per leeftijdsklasse. Daaruit blijkt dat 36,6% van de kinderen onder de 3 jaar

en 14,9% van de 6- tot 12-jarigen (nog) alleen opgroeit. Het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar dat als enig kind opgroeit, lijkt geleidelijk aan af te nemen.

2.4 Kinderen naar aantal broers en zussen in het gezin ⁽¹⁾

Kinderen in het huishouden	2010	2015			2016				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	21,8	36,6	17,5	14,9	20,8	36,6	17,4	14,9	20,6
1 ander kind	47,6	41,7	52,7	48,7	48,1	41,6	52,9	48,9	48,2
2 andere kinderen	21,4	14,9	21,1	25,2	21,7	15,0	21,0	25,2	21,7
3 andere kinderen	6,4	4,7	6,1	7,9	6,7	4,7	6,2	7,9	6,7
4 of meer andere kinderen	2,8	2,1	2,6	3,3	2,8	2,1	2,6	3,2	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.4 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens Algemene Directie Statistiek - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Alleen kinderen die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder

3. LEEFTIJD VAN DE OUDERS

Veel jonge kinderen hebben (stief)vader die ouder is dan (stief)moeder

Uit de gegevens van het Rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van jonge kinderen. De meest recent beschikbare cijfers zijn van 1 januari 2016. Daaruit blijkt dat de vaders van jonge kinderen globaal genomen ouder zijn dan de moeders.

Waar 24,4% van de kinderen onder de 12 jaar een moeder heeft die 40 jaar is of ouder, heeft 40,8% van die kinderen een vader die 40 jaar is of ouder. Het verschil doet zich bij alle leeftijdsklassen voor.

Waar 25,7% van de kinderen jonger dan 3 jaar een moeder heeft die minstens 35 jaar is, heeft 44,7% van die kinderen een vader die minstens 35 jaar is.

Waar 38,5% van de kinderen van 6 tot 12 jaar een moeder heeft van minstens 40 jaar, heeft meer dan de helft van die kinderen (58%) een vader van minstens 40 jaar.

Vergelijken we de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar met de situatie in 2010, dan blijken er in 2016 relatief gezien minder kinderen te zijn met ouders jonger dan 30 jaar. Vooral het aandeel kinderen met moeders

en/of vaders die minstens 40 jaar zijn, is toegenomen. Dit kan te maken hebben met de voortschrijdende impact van uitstelgedrag voor het eerste kind en met de daling van het vruchtbaarheidscijfer van vrouwen onder de 30 jaar (zie hoofdstuk 1). Het heeft wellicht ook te maken met het gegeven dat het aandeel eerste geboorten de laatste jaren lager ligt dan het aandeel gezinsuitbreidingen met 'volgende' kinderen.

2.5 Kinderen naar leeftijd van hun ouders ⁽¹⁾

	2010	2015	2016			Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Huidige leeftijd van de (stief)moeder						
Onder de 20 jaar	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	2,1	5,8	1,9	0,2	2,0
25 tot 30 jaar	14,1	12,7	27,9	14,3	4,2	12,4
30 tot 35 jaar	29,1	29,7	40,4	38,3	19,3	29,1
35 tot 40 jaar	31,9	31,4	20,2	32,1	37,8	32,2
40 tot 45 jaar	17,0	17,8	4,8	11,2	27,2	17,8
45 tot 50 jaar	4,4	5,2	0,5	2,0	9,5	5,5
50 jaar en ouder	0,7	0,9	0,2	0,3	1,8	1,0
Totaal	100,0 (N= 762 369)	100,0 (N= 801 979)	100,0 (N= 191 174)	100,0 (N=206 387)	100,0 (N= 410 441)	100,0 (N= 808 002)
Huidige leeftijd van de (stief)vader						
Onder de 20 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	0,7	1,9	0,6	0,1	0,7
25 tot 30 jaar	7,5	6,3	15,8	6,0	1,5	6,1
30 tot 35 jaar	22,1	22,0	37,5	28,0	10,1	21,4
35 tot 40 jaar	31,7	30,4	27,1	35,6	30,3	30,9
40 tot 45 jaar	23,9	23,8	11,1	18,5	32,0	23,4
45 tot 50 jaar	9,8	11,2	4,3	7,5	17,2	11,5
50 jaar en ouder	4,1	5,6	2,2	3,8	8,8	5,9
Totaal	100,0 (N=693 157)	100,0 (N=729 544)	100,0 (N=178 891)	100,0 (N=189 468)	100,0 (N=366 656)	100,0 (N=735 015)

2.5 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

4. KINDEREN MET EEN ANDERE NATIONALITEIT EN/OF VAN ANDERE ORIGINE

Uit tabel 2.6 blijkt dat in 2016 9,2% van de jonge kinderen in het Vlaamse Gewest niet de Belgische nationaliteit heeft. Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit ligt hoger bij jonge dan bij oudere kinderen. Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit is sinds 2003 aanzienlijk toegenomen en dit voor alle leeftijdsklassen. Waar dit aandeel in 2003 4,1% bedroeg, ligt het in 2016 5,1 procentpunten hoger.

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat er verschillen zijn tussen provincies. Antwerpen telt het grootste aandeel kinderen met een andere nationaliteit (12,9%), in West-Vlaanderen is het aandeel het laagst (5,1%). Oost-Vlaanderen (6,6%), Limburg (9,6%) en Vlaams-Brabant (10,8%) nemen een tussenpositie in.

2.6 Kinderen naar nationaliteit

	2003	2013	2014	2015	2016
Kinderen onder de 3 jaar					
Belgisch	95,5	90,7	90,4	89,8	89,4
Ander	4,5	9,3	9,6	10,2	10,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar					
Belgisch	95,8	91,9	91,6	91,0	90,4
Ander	4,2	8,1	8,4	9,0	9,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar					
Belgisch	96,1	92,7	92,4	92,1	91,7
Ander	3,9	7,3	7,6	7,9	8,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar					
Belgisch	95,9	91,9	91,7	91,3	90,8
Ander	4,1	8,1	8,3	8,7	9,2
Totaal	100,0 (N=790 818)	100,0 (N=828 697)	100,0 (N=835 849)	100,0 (N=843 364)	100,0 (N=850 036)

2.6 Kinderen onder de 12 jaar naar huidige nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

De cijfers van de Algemene Directie Statistiek bevatten echter geen details over de nationaliteiten van de kinderen die niet de Belgische nationaliteit hebben. Via de KSZ beschikken we wel over meer info, maar dan enkel in nationaliteitsgroepen en niet voor het jaar 2016. De meeste recente nationaliteitscijfers van de KSZ gaan over de situatie op het einde van 2014.

Uit tabel 2.7 blijkt dat 62,7% van de kinderen met een andere nationaliteit, een nationaliteit van een ander EU-land heeft. 34,8% van de kinderen met een andere nationaliteit, heeft de nationaliteit van een van onze buurlanden, 19,6% een nationaliteit uit de groep Oost-Europese landen van de Europese Unie. Bijna 7% van de kinderen heeft de nationaliteit van Turkije of een Magreb-land.

2.7 Kinderen naar andere nationaliteiten

Nationaliteitsgroep ⁽¹⁾	Aandeel t.o.v. alle kinderen met andere nationaliteit		
	2012	2013	2014
Buurlanden en noordelijk deel Europese Unie	35,8	35,6	34,8
Oostelijk deel Europese Unie ⁽²⁾	15,9	18,2	19,6
Zuidelijk deel Europese Unie	7,2	7,8	8,3
Andere Europese landen ⁽³⁾	10,6	8,5	7,3
Maghreb en Turkije	7,3	7,1	6,9
Afrika (exclusief Maghreb)	7,7	7,6	7,4
Azië (exclusief Turkije)	11,2	10,8	10,9
Noord-Amerika/Oceanië	1,1	1,0	0,9
Zuid- en Midden-Amerika	0,8	0,8	0,8
Onbekende andere nationaliteit	2,3	2,5	3,0
Totaal	100,0 (N=70 294)	100,0 (N=71 972)	100,0 (N=75 709)

2.7 Kinderen onder de 12 jaar naar andere nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Omdat de cijfers door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid niet op het niveau van de afzonderlijke nationaliteiten ontsloten worden, kunnen we enkel cijfers over nationaliteitsgroepen geven. Deze nationaliteitsgroepen zijn opgebouwd op basis van de continenten en op basis van een zekere geografische indeling van de Europese Unie

(2) De cijfers voor deze nationaliteitsgroep voor 2012 en 2013 zijn gewijzigd in vergelijking tot vorige edities. In de data die Kind en Gezin de voorbije 2 jaar van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid ontving werd Polen verkeerdelijk tot de groep 'Andere Europese landen' gerekend

(3) De groep 'Andere Europese landen' slaat op landen van het Europese continent die niet tot de EU behoren (bv. Albanië, ...)

Niet alle kinderen met een Belgische nationaliteit hebben die nationaliteit al van bij hun geboorte. Daarnaast zijn er ook Belgische kinderen wiens ouders een andere nationaliteit hebben en/of als eerste nationaliteit een andere nationaliteit hadden. Al deze mogelijke combinaties qua nationaliteitshistoriek maken het

mogelijk om na te gaan hoeveel kinderen een andere origine hebben. Tabel 2.8 maakt dit duidelijk.

Uit de cijfers blijkt dat in 2014 63,5% van de kinderen onder de 12 jaar van Belgische origine is. Er zijn echter heel wat kinderen die zelf Belg zijn, maar van een andere origine zijn.

25,4% van de kinderen is Belg maar heeft minstens 1 ouder die een andere (eerste) nationaliteit heeft of had. Het gaat daarbij vooral om een herkomst buiten de EU. 8,7% van de kinderen heeft een andere nationaliteit. In totaal is dus meer dan een derde (34,1%) van de kinderen van 0 tot 12 jaar van een andere origine.

2.8 Kinderen naar nationaliteitshistoriek

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind Belg - geen vreemde herkomst gekend	61,5	62,6	65,0	63,5
Kind Belg - vreemde herkomst EU gekend	7,0	7,5	7,8	7,5
Kind Belg - vreemde herkomst niet-EU gekend	18,6	18,4	17,2	17,9
Kind met andere huidige nationaliteit uit EU	6,1	5,9	5,2	5,6
Kind met andere huidige nationaliteit uit niet-EU	3,7	3,2	2,8	3,1
Personen voor wie geen andere herkomst gekend is, maar waarvoor de informatie onvolledig is	2,5	2,2	1,8	2,1
Geen informatie beschikbaar	0,6	0,3	0,2	0,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

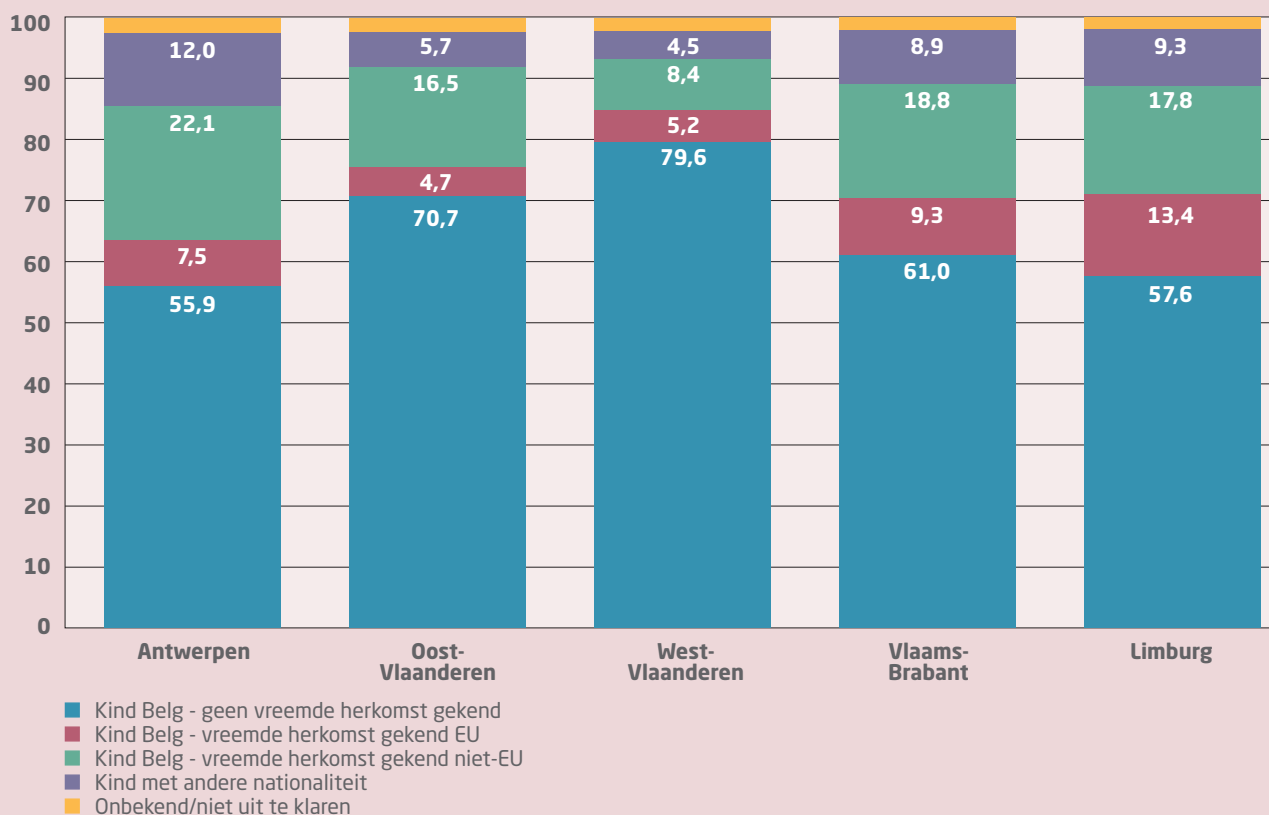
2.8 Kinderen onder de 12 jaar naar nationaliteitshistoriek - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, webtoepassing lokale cijfers

Grafiek 2.9 toont dat de herkomst van de kinderen sterk varieert naargelang de provincie. Antwerpen kent het grootste aandeel kinderen van buitenlandse origine (41,6%). Het aandeel kinderen met een andere

nationaliteit is ook het grootst in Antwerpen. In Limburg is het aandeel kinderen van buitenlandse origine ook hoog (40,6%). Limburg kent het hoogste aandeel kinderen met minstens 1 ouder met een andere

(eerste) nationaliteit. West-Vlaanderen kent het laagste aandeel kinderen met een andere nationaliteit én het telt ook een veel lager aandeel kinderen met minstens 1 ouder met een andere (eerste) nationaliteit.

2.9 Herkomst kinderen per provincie

2.9 Nationaliteitshistoriek van kinderen onder de 12 jaar per provincie (percentage) - situatie op 31 december 2014
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, webtoepassing lokale cijfers

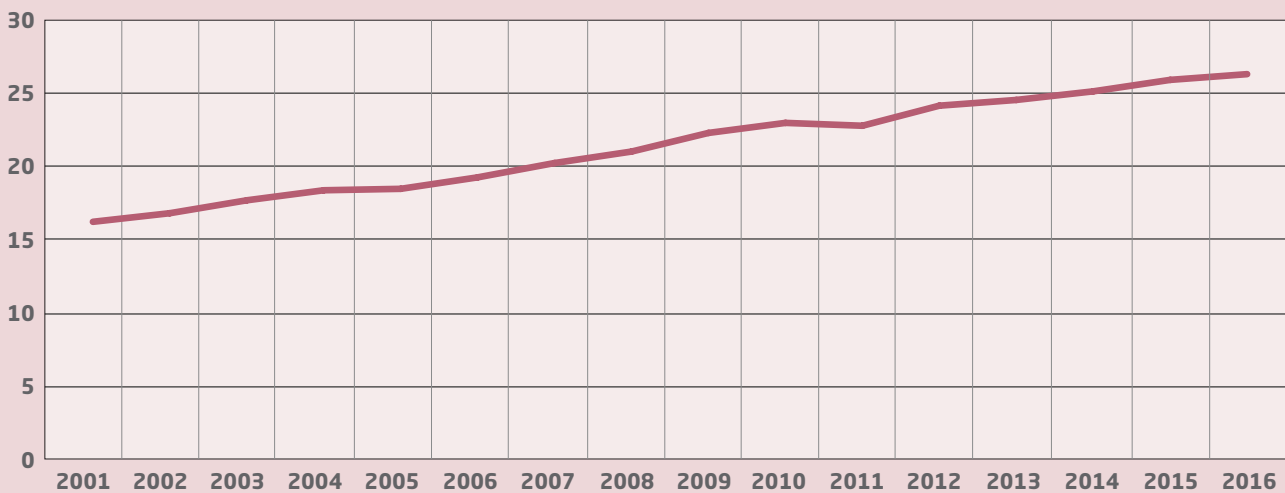

Kind en Gezin registreert de *origine van de moeder van het kind* door de moeder te vragen naar haar nationaliteit bij haar geboorte. Kind en Gezin heeft dit kenmerk in 2016 voor 97,1% van de in Vlaanderen geboren kinderen in kaart gebracht. Hoewel de cijfers dus niet op alle geboren kinderen zijn gebaseerd, bieden ze toch een meerwaarde ten opzichte van de hoger geschetste cijfers van de KSZ. Ze gaan over een meer recent jaar en maken het mogelijk om de meest voorkomende nationaliteiten afzonderlijk (dus niet in nationaliteitsgroepen) te bespreken.

Daarbij is het goed om te beseffen dat het feit dat een moeder bij haar geboorte een andere nationaliteit had (bv. Pools, Duits, Marokkaans) niet wil zeggen dat ze tijdens haar leven zelf geïmmigreerd is (ze kan al haar hele leven in Vlaanderen wonen) of niet geïntegreerd zou zijn. Het kan perfect dat een moeder die bij haar geboorte de Marokkaanse nationaliteit had, intussen al heel lang de Belgische nationaliteit heeft en heel haar leven Nederlands heeft gesproken.

Grafiek 2.10 en tabel 2.11 geven aan dat 26,4% van de kinderen geboren in 2016 een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is toegenomen tegenover 2015 (+0,4 procentpunt). Daar waar het percentage in 2011 even afgenomen was, neemt het aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine, dus nog steeds toe (zie grafiek 2.10).

2.10 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine

2.10 Evolutie van het aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Het gaat om meer dan 170 verschillende nationaliteiten van de moeder bij haar geboorte. De belangrijkste *nationaliteiten* zijn Marokkaans, Nederlands en Turks. 4,4% van de kinderen geboren in Vlaanderen in 2016 heeft een moeder van Marokkaanse origine, 2% een moeder van Nederlandse origine en 1,8% een moeder van Turkse origine (zie tabel 2.11).

Er zijn grote provinciale verschillen. Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, nl. 34,3%. De provincies Vlaams-Brabant en Limburg komen respectievelijk op de tweede (28,6%) en de derde plaats (24,3%). In Oost-Vlaanderen bedraagt het percentage 22,9%.

West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen met een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, nl. 16% (zie tabel 2.12). De stijging van het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine doet zich - met uitzondering van Limburg - in alle provincies voor.

2.11 Borelingen naar origine van de moeder⁽¹⁾

	2012	2013	2014	2015	2016
Belgisch	75,8	75,4	74,8	74,0	73,6
Marokkaans	4,9	4,8	4,6	4,5	4,4
Nederlands	1,9	1,9	1,9	1,9	2,0
Turks	2,5	2,3	2,2	2,1	1,8
Pools	1,1	1,1	1,3	1,3	1,4
Roemeens	0,6	0,8	0,9	0,8	1,3
Russisch	0,9	0,9	0,9	1,1	0,8
Congolees	0,8	0,9	0,7	0,8	0,7
Andere nationaliteit	11,6	12,0	12,7	13,3	14,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.11 Percentage borelingen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, 97,1% van de geboortepopulatie

2.12 Borelingen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie⁽¹⁾

	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	33,2	32,6	33,2	33,9	34,3
Vlaams-Brabant	25,0	26,5	26,5	28,4	28,6
Limburg	24,7	24,3	25,0	24,8	24,3
Oost-Vlaanderen	20,0	21,2	21,8	22,3	22,9
West-Vlaanderen	12,2	12,9	13,9	15,4	16,0
Vlaams Gewest	24,2	24,6	25,2	26,0	26,4

2.12 Percentage borelingen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang de provincie - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, 97,1% van de geboortepopulatie

5. DE TAAL TUSSEN MOEDER EN KIND

27% van de borelingen heeft niet het Nederlands als 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school en op de arbeidsmarkt goed te doen. Onder meer daarom registreert Kind en Gezin de taalgegevens. We bekijken de taal waarin de moeder met haar kind praat, wat niet noodzakelijk betekent dat de moeder geen Nederlands spreekt of begrijpt en/of dat er niemand anders in het gezin Nederlands spreekt met het kind.

Bij 27,2% van de kinderen geboren in het Vlaamse Gewest in 2016 is de taal tussen moeder en kind niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,6%). Arabisch en Turks komen respectievelijk op de tweede en derde plaats.

2.13 Aandeel borelingen naar taal moeder - kind

	2012	2013	2014	2015	2016
Nederlands	75,0	74,5	74,3	73,5	72,8
Frans	4,8	5,2	5,3	5,4	5,6
Arabisch	3,9	3,6	3,5	3,7	4,1
Turks	3,1	3,0	3,1	2,9	2,7
Berbers	1,7	1,7	1,5	1,6	1,4
Pools	1,0	1,0	1,2	1,2	1,3
Engels	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2
Andere talen	9,3	9,8	10,0	10,5	10,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.13 Aandeel borelingen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

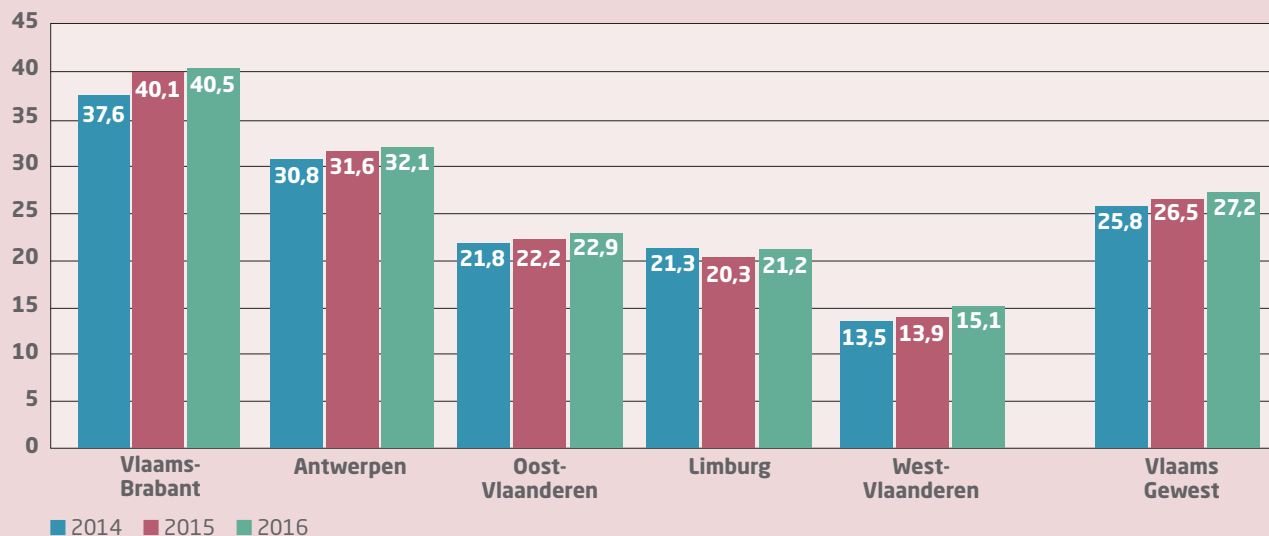
Het aandeel kinderen dat Nederlands spreekt met de moeder daalt met 0,7 procentpunt in 2016. De stijging van het aantal kinderen met een moeder van niet-Belgische origine heeft daar wellicht mee te maken.

Er zijn grote provinciale verschillen. In Vlaams-Brabant spreekt 40,5% van de kinderen geen Nederlands met de moeder, in Antwerpen 32,1%. In Limburg (21,2%) en Oost-Vlaanderen (22,9%) liggen deze percentages heel wat lager. In West-Vlaanderen is dit maar 15,1% (zie grafiek 2.14).

In Antwerpen en West-Vlaanderen komt Arabisch het meest voor (respectievelijk 6,3% en 2,9%); in Vlaams-Brabant is dit Frans (20,7%); in Limburg en Oost-Vlaanderen is dit Turks (respectievelijk 7,1% en 3,7%). Sinds 2014 is in 3 van de 5 provincies het aandeel kinderen met een andere taal dan het Nederlands

als 'moedertaal' toegenomen met meer dan 1 procentpunt. In Oost-Vlaanderen bedraagt de stijging 0,9 procentpunt, Limburg ligt terug op het peil van 2014.

2.14 Aandeel borelingen waarvan de taal moeder - kind niet het Nederlands is (per provincie)

2.14 Aandeel borelingen waarbij de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, in periode 2014-2016 - per provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

De tijd die kinderen doorbrengen in en buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met de werksituatie van de ouders. De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. *Werk hebben, biedt nog altijd de*

beste bescherming tegen armoede. Daarom staan we in dit hoofdstuk stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn en schetsen we omvang en aard van de beroepsactiviteit.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

3.1 Kinderen naar arbeidsparticipatie in het gezin.....	64
3.2 Kinderen naar arbeidsparticipatie per gezinsvorm.....	65
3.3 Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst.....	66
3.4 Internationale situering kinderen in gezin zonder betaalde arbeid.....	67
3.5 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s).....	68
3.6 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s) per gezinstype.....	70
3.7 Kinderen naar werksituatie in tweeoudergezin per provincie.....	71
3.8 Kinderen jonger dan 3 jaar met werkende moeder per provincie.....	71
3.9 Kinderen naar socio-economische positie ouders per herkomst.....	72
3.10 Kinderen naar werkintensiteit gezin.....	74
3.11 Kinderen naar omvang tewerkstelling in tweeoudergezinnen.....	75
3.12 Kinderen naar omvang tewerkstelling ouder(s) per gezinsvorm en per leeftijdsklasse.....	76

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De gegevens zijn afkomstig uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De cijfers geven informatie over de socio-economische positie van de ouder(s)* van de kinderen.

De KSZ onderscheidt 4 hoofdcategorieën in die posities: *werkend*, *werkzoekend*, *niet-beroepsactief* en *andere*. Bij de *werkenden* onderscheiden we loontrekkenden, zelfstandigen en helpers. De categorie '*niet-beroepsactieven*' omvat deelklassen zoals voltijds bruggepensioneerden, vrijgestelde werkzoekenden, arbeidsongeschikten en mensen die hun loopbaan volledig onderbroken hebben.

De categorie '*andere*' heeft geen verdere onderverdeling en slaat vooral op niet-werkenden (huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...), maar bevat ook werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid (bv. diplomaten, personen die werken voor een organisatie die niet bijdrageplichtig is aan de Belgische sociale zekerheid, ...) die de KSZ vooralsnog niet kan afzonderen.

* Bedoeld wordt met ouder(s): als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en diens (eventuele) partner

De cijfers over het aandeel kinderen in een gezin met of zonder werkende ouder(s) moeten daarom allemaal beschouwd worden als 'minimumsituaties'. We kunnen bv. wel een indicatie geven van de ondergrens van het aantal kinderen dat woont in een gezin zonder werkenden (namelijk het percentage kinderen dat leeft bij 1 of 2 werkzoekende(n) en/of niet-beroepsactieve ouders) en we kunnen hiervoor ook de bovengrens afleiden (als alle ouders met categorie 'andere' niet zouden werken), maar het precieze percentage kunnen we niet bepalen.

We schetsen in dit hoofdstuk enkel cijfers op kindniveau, voor cijfers over de arbeidssituatie van moeders en vaders

met jonge kinderen verwijzen we naar hoofdstuk 8.

Het hoofdstuk bevat 2 soorten cijfers. De cijfers over **arbeidsparticipatie** hebben betrekking op de situatie zoals de KSZ die vaststelde op 31 december (zie punt 1 en punt 3). De cijfers over **werkintensiteit** (zie punt 2) slaan op een periode van een heel jaar.

Aan de hand van de cijfers over de *arbeidsparticipatie* op 31 december gaan we jaarlijks na hoeveel kinderen leven in een gezin waar (n)iemand werkt en kunnen we combinaties van de socio-economische posities van de ouders meer gedetailleerd in kaart brengen. We gaan daarbij na of er verschillen zijn naargelang de gezinsvorm en

naargelang de leeftijd en herkomst van het kind. De meest recente cijfers dateren van 31 december 2014.

De gegevens over de *werkintensiteit* zijn ook relevant omdat ze aangeven hoe intens er in het gezin werd gewerkt in de loop van het jaar. Personen die in een gezin leven waar de gezinsleden gezamenlijk minder dan 20% van de potentiële werktijd aan de slag waren, worden beschouwd als armoederisicogroep. Op basis van de EU-SILC enquête worden er ook uitspraken gedaan over het aantal mensen dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit, maar het voordeel van de KSZ-data is dat ze steunen op administratieve data over bijna de hele populatie.

1. JONGE KINDEREN EN DE ARBEIDSPARTICIPATIE VAN HUN OUDERS

1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt

Minstens 91,1% van de kinderen leeft in gezin met minstens 1 werkende. Kinderen van niet-Belgische herkomst leven duidelijk meer in een gezin zonder arbeidsparticipatie

91,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft ten minste 1 ouder die aan het

werk is. 4% (1 kind op 25) leeft in een gezin zonder werkende ouders. Van 4,8% kunnen we niet met zekerheid zeggen of er iemand werkt of niet omdat er naast een niet-werkende ook iemand tot de categorie 'andere' hoort of omdat de alleenstaande ouder tot de categorie 'andere' hoort. Het aandeel kinderen in een gezin zonder werkende ouder bedraagt dus maximaal 8,9% van de kinderen (zie tabel 3.1). In 2013 waren er nagenoeg evenveel kinderen

zonder werkende ouder. De percentages schommelen ook maar beperkt naargelang de leeftijd van de kinderen. We beperken ons hierna daarom tot de nadere analyse van de cijfers voor kinderen onder de 12 jaar.

3.1 Kinderen naar arbeidsparticipatie in het gezin

	2013	2014			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin ⁽¹⁾	91,0	90,9	91,2	91,2	91,1
Aandeel kinderen waar niemand in het gezin werkt ⁽¹⁾	4,1	3,9	3,8	4,2	4,0
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er iemand werkt in het gezin	4,9	5,2	4,9	4,6	4,8
Totaal	100,0 (N=806 503)	100,0 (N=193 177)	100,0 (N=210 043)	100,0 (N=411 346)	100,0 (N=814 566)

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

Het aandeel kinderen onder de 12 jaar waar zeker niemand in het gezin werkt, verschilt slechts in beperkte mate tussen de provincies. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat dit aandeel het hoogst is in Antwerpen (4,6%) en het laagst in Vlaams-Brabant (3,3%). Het aandeel kinderen waarvoor de arbeidsparticipatie niet kan vastgesteld worden omdat een of meerdere ouders de socio-economische positie 'andere' hebben varieert iets meer (van 3,1% in West-Vlaanderen tot 6,7% in Antwerpen). Daardoor moeten de verschillen tussen de provincies zeer voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Als we de arbeidsparticipatie bekijken per gezinsvorm, dan stellen we vast dat meer dan een kwart (26,6%) van de kinderen uit een eenoudergezin geen werkende ouder heeft. Bij de kinderen uit een tweeoudergezin gaat het om 1%.

Aangezien van ongeveer 5% van de kinderen de arbeidsparticipatie in het gezin niet uit te klaren valt, moeten

de percentages als minimumsituaties beschouwd worden.

3.2 Kinderen naar arbeidsparticipatie per gezinsvorm

	Kind uit tweeoudergezin	Kind uit eenoudergezin
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin⁽¹⁾	94,3	68,2
Aandeel kinderen waar niemand werkt in het gezin⁽¹⁾	1,0	26,6
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er iemand werkt in het gezin	4,8	5,3
Totaal	100,0 (N=716 724)	100,0 (N=97 842)

3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouder(s), per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

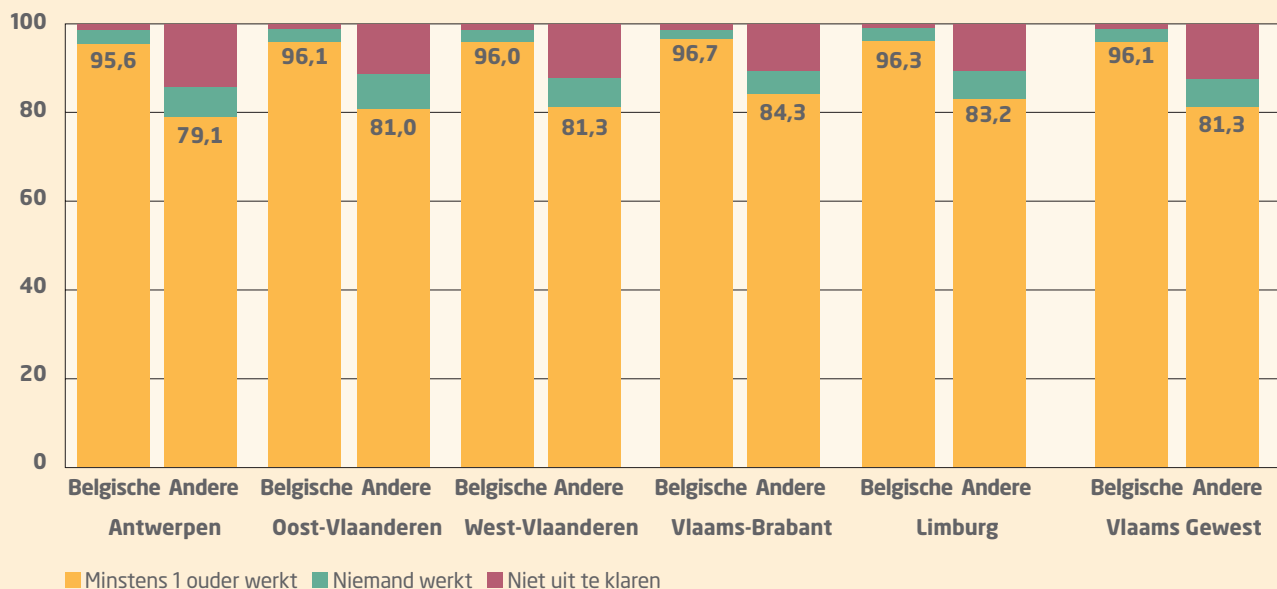
Grafiek 3.3 illustreert duidelijk dat de arbeidsparticipatie verschilt naar de herkomst* van het kind. We zien dat het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (81,3% versus 96,1%). Het percentage kinderen waar geen werkende ouder in het gezin aanwezig is, ligt meer dan dubbel zo hoog bij kinderen van vreemde herkomst (6,5% versus 2,8%).

Het is vooral het aandeel kinderen waarvoor we de arbeidsparticipatie niet kunnen uitklaren dat hoger ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (12,2% versus 1,1%). Dit kan er op wijzen dat er meer huisvrouwen/huismannen aanwezig zijn in die gezinnen, maar het kan ook (deels) dat hun ouders wel werken, maar bv. voor een internationale instelling of een internationaal bedrijf waardoor hun arbeidsparticipatie niet gekend is bij de KSZ.

Grafiek 3.3 illustreert ook dat het verschil in arbeidsparticipatie naar herkomst van het kind zich in elke provincie voordoet. In Oost-Vlaanderen lijkt het verschil qua arbeidsparticipatie tussen kinderen van Belgische en niet-Belgische herkomst het grootst (2,8% versus 7,7% van de kinderen in een gezin waar niemand werkt).

* Een persoon met een andere herkomst is een persoon die in Vlaanderen verblijft en die bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat of van wie minstens 1 ouder bij zijn geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat

3.3 Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst ⁽¹⁾

3.3 Arbeidsparticipatie in het gezin van kinderen jonger dan 12 jaar naar herkomst van de kinderen - Vlaams Gewest en provincies - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit wordt vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit wordt getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van 'andere' herkomst

Door de restcategorie 'andere' kunnen we via de populatiegegevens van de KSZ niet eenduidig vaststellen hoeveel kinderen precies in een gezin zonder arbeidsparticipatie leven (minstens 4%, maximaal 8,8% van de kinderen jonger dan 12 jaar). Op basis van de steekproefgegevens van de enquête naar de arbeidskrachten wordt wel zo'n cijfer gepubliceerd, maar enkel voor de kinderen jonger dan 18 jaar. Omdat deze enquête ook in de andere landen van de EU wordt georganiseerd (Labour Force Survey), kunnen we het Vlaamse en Belgische cijfer internationaal situeren.

De meest recente internationale gegevens gaan over 2015 (zie tabel 3.4). Op basis van de enquête naar de arbeidskrachten schatten we het aandeel kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder betaalde arbeid in Vlaanderen op 7,6%. Daarmee scoort Vlaanderen bij de betere landen. Enkel Luxemburg, Slovenië, Finland, Nederland, Portugal, Oostenrijk, Letland en Estland kennen een nog lager cijfer. België bevindt zich bij de slechtst scorende landen. 13,1% van de minderjarigen groeit op in een gezin zonder betaalde arbeid. Enkel het Verenigd Koninkrijk (13,4%), Ierland (14,5%) en Bulgarije (15,9%) scoren nog slechter. In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel kinderen dat leeft in een gezin zonder betaalde arbeid dus bijna de helft lager dan in België.

3.4 Internationale situering kinderen in gezin zonder betaalde arbeid

Luxemburg	3,5
Slovenië	4,0
Finland	5,3
Nederland	6,6
Portugal	6,7
Oostenrijk	7,1
Letland	7,2
Estland	7,5
Vlaams Gewest	7,6
Denemarken	8,1
Malta	8,3
Tsjechië	8,4
Kroatië	8,4
Duitsland	8,8
Polen	9,0
Hongarije	9,1
Slovakije	9,3
Zweden	9,4
Cyprus	9,9
Roemenië	10,4
Italië	10,6
Litouwen	11,4
Griekenland	11,5
Spanje	11,8
Frankrijk	12,2
België	13,1
Verenigd Koninkrijk	13,4
Ierland	14,5
Bulgarije	15,9

3.4 Kinderen jonger dan 18 jaar in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-28-landen - 2015

Bronnen: Eurostat, website
FOD Economie, ADS, enquête naar de arbeidskrachten

1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)

Tabel 3.5 toont aan dat 63,3% van de kinderen woont bij 2 ouders die *allebei aan het werk* zijn. De tweede meest voorkomende situatie is een kind dat woont bij beide ouders, van wie er *een werkt* en de *tweede de socio-economische positie 'andere'* heeft. 10,9% van de kinderen leeft in dergelijk gezin. 8,2% van de kinderen leeft in

een *eenoudergezin met werkende ouder*. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat 7,3% van de kinderen in een gezin leeft waarin minstens 1 ouder *werkzoekend* is.

De socio-economische positie van de ouders verschilt niet veel naargelang de leeftijd van de kinderen als we de percentages berekenen over alle gezinsvormen heen (zie tabel 3.5). Het aandeel kinderen met 2 werkende ouders ligt iets hoger bij de jongere

kinderen en het aandeel kinderen met een niet-beroepsactieve ouder ligt iets hoger bij kinderen onder de 3 jaar. Dat het percentage kinderen met een alleenstaande werkende ouder hoger ligt bij kinderen tussen 6 en 12 jaar dan bij kinderen onder de 3 jaar (respectievelijk 10,7% en 4,2%), volgt onder meer uit het feit dat er meer eenoudergezinnen voorkomen bij oudere kinderen.

3.5 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s)

	2012	2013	2014			Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
2 werkenden	63,8	63,2	63,7	64,3	62,5	63,3
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	3,7	4,0	4,5	4,1	3,4	3,8
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve⁽¹⁾	5,0	5,0	6,9	5,0	4,1	5,0
1 werkende en 1 'andere'⁽²⁾	10,6	10,7	11,6	10,9	10,6	10,9
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,8	0,9	1,1	0,8	0,8	0,9
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 'andere'⁽²⁾	3,0	3,1	3,5	3,1	2,8	3,1
2 'andere'⁽²⁾	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
1 werkende	8,2	8,1	4,2	7,0	10,7	8,2
1 werkzoekende met uitkering RVA	1,2	1,3	1,1	1,2	1,3	1,2
1 niet-beroepsactieve⁽¹⁾	1,9	1,9	1,8	1,8	2,1	1,9
1 'andere'⁽²⁾	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Totaal	100,0 (N=799 971)	100,0 (N=806 503)	100,0 (N=193 177)	100,0 (N=210 043)	100,0 (N=411 346)	100,0 (N=814 566)

3.5 Kinderen onder de 12 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggensioen, voltijds tijdskrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(2) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

In tabel 3.6 geven we de gegevens over de socio-economische positie van de ouder(s) weer per gezinstype.

In *tweeoudergezinnen* zien we dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders wel toeneemt met de leeftijd van het kind. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar in een tweeverdienersgezin ligt 4,5 procentpunten hoger dan bij de kinderen jonger dan 3 jaar. Het aandeel kinderen waarvan beide ouders werken blijft op hetzelfde peil als in 2013.

Ook bij kinderen in een *eenoudergezin* zien we dat het aandeel kinderen met een werkende ouder toeneemt met de leeftijd. Zo heeft 53,6% van de kinderen jonger dan 3 jaar een alleenstaande moeder die werkt, voor kinderen van 6 tot 12 jaar ligt het aandeel heel wat hoger (70,6%). Kinderen onder de 3 jaar die bij een alleenstaande moeder leven hebben vaker een niet-beroepsactieve moeder dan oudere kinderen. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat die moeders hun arbeidssituatie tijdelijk onderbreken in functie van het kind.

Bij kinderen die leven in een eenoudergezin doet zich een duidelijk verschil voor naar het geslacht van de alleenstaande ouder. 78,9% van de kinderen jonger dan 12 jaar bij een alleenstaande vader heeft een vader die werkt, terwijl dat bij de kinderen met een alleenstaande moeder slechts 66,5% is. Van de kinderen die bij een alleenstaande moeder wonen, heeft 10,7% een werkzoekende moeder en 17,4% een niet-beroepsactieve moeder.

3.6 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s) per gezinstype

	2013	2014			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kind bij een (on)gehuwd paar					
Beide ouders werkend ⁽¹⁾	71,8	68,9	72,0	73,4	71,9
1 ouder werkend, 1 ouder werkzoekend met uitkering RVA	4,6	4,9	4,6	4,0	4,4
1 ouder werkend, 1 ouder niet-beroepsactief	5,6	7,5	5,5	4,8	5,7
1 ouder werkend, 1 ouder 'andere'	12,1	12,5	12,2	12,4	12,4
Beide ouders werkzoekend	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Beide ouders niet beroepsactief	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
1 ouder werkzoekend, 1 ouder niet beroepsactief	0,5	0,6	0,4	0,4	0,4
Andere combinaties	4,9	5,0	4,8	4,6	4,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een (on)gehuwd paar</i>	<i>710 374</i>	<i>178 601</i>	<i>187 645</i>	<i>350 478</i>	<i>716 724</i>
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend ⁽¹⁾	66,4	53,6	64,2	70,6	66,5
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	11,4	14,2	11,7	9,5	10,7
Moeder niet-beroepsactief	16,9	24,9	18,2	15,3	17,4
Moeder 'andere'	5,3	7,4	5,9	4,6	5,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>83 724</i>	<i>13 169</i>	<i>19 615</i>	<i>51 971</i>	<i>84 755</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend ⁽¹⁾	79,2	69,6	75,7	81,4	78,9
Vader werkzoekend met uitkering RVA	7,9	13,0	10,3	6,9	8,3
Vader niet-beroepsactief	8,1	9,3	7,9	7,9	8,1
Vader 'andere'	4,7	8,1	6,1	3,8	4,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>12 405</i>	<i>1 407</i>	<i>2 783</i>	<i>8 897</i>	<i>13 087</i>

3.6 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders per gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de provincies. Zo toont tabel 3.7 aan dat het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar in een tweeoudergezin waar beide ouders werken sterk varieert. In West-Vlaanderen heeft 80% van de kinderen jonger dan 12 jaar 2 werkende ouders, in Antwerpen gaat het om 64,4%.

Als we enkel kijken naar de werksituatie van de moeder van jonge kinderen, dan stellen we ook relevante verschillen vast tussen de provincies. Tabel 3.8 schetst hoeveel kinderen jonger dan 3 jaar een moeder hebben die aan het werk is. We zien dat het aandeel jonge kinderen met

een werkende moeder het hoogst ligt in West-Vlaanderen (78,9%) en het laagst in Antwerpen (65,4%).

Deze verschillen zijn van belang, want we weten dat de behoefte aan kinderopvang sterk samenhangt met de werksituatie van de moeder.

3.7 Kinderen naar werksituatie in tweeoudergezin per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg
2 werkenden in het gezin	64,4	75,0	80,0	73,9	69,6
1 werkende, 1 'andere' (mogelijks werkend)	16,9	10,5	7,7	12,4	11,7
1 werkende, 1 niet werkend	10,9	9,6	8,4	8,8	12,4
Niemand werkt	1,1	0,9	0,9	0,6	1,4
Niet uit te klaren	6,7	3,9	3,0	4,3	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.7 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders in een tweeoudergezin - provincies (percentage) - situatie op 31 december 2014
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.8 Kinderen jonger dan 3 jaar met werkende moeder per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar met een moeder die werkt	65,4	74,5	78,9	75,1	71,2	72,2
Totaal aantal kinderen jonger dan 3 jaar waar een moeder in het gezin is	58 209	43 972	32 336	33 213	24 010	191 740

3.8 Kinderen onder de 3 jaar naar werksituatie van de moeder - provincies (percentage) - situatie op 31 december 2014
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

In grafiek 3.3 toonden we al dat het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst.

Tabel 3.9 geeft per herkomst van de kinderen meer details over de socio-economische positie van de ouders. Opvallend is dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders bijna de helft lager ligt bij kinderen met een andere herkomst. Kinderen met

een buitenlandse herkomst hebben duidelijk vaker een ouder met socio-economische positie 'andere', maar hebben ook vaker dan kinderen van Belgische herkomst een ouder die werkzoekend of niet-beroepsactief is.

3.9 Kinderen naar socio-economische positie ouders per herkomst ⁽¹⁾

	Belgische herkomst	Andere herkomst	Totaal
2 werkenden	75,7	38,4	63,3
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	2,5	6,4	3,8
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	4,1	6,7	5,0
1 werkende en 1 'andere' ⁽³⁾	4,3	24,0	10,9
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,5	1,6	0,9
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 'andere' ⁽³⁾	0,6	7,9	3,1
2 'andere' ⁽³⁾	0,2	3,1	1,1
1 werkende	9,4	5,8	8,2
1 werkzoekende met uitkering RVA	0,9	1,9	1,2
1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	1,4	3,1	1,9
1 'andere' ⁽³⁾	0,3	1,2	0,6
Totaal	100,0 (N=542 778)	100,0 (N=271 788)	100,0 (N=814 566)

3.9 Kinderen onder de 12 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouders per herkomst - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit werd vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit werd getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van andere herkomst

(2) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggpensioen, voltijds tijdkrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(3) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

2. JONGE KINDEREN EN DE WERKINTENSITEIT IN HUN GEZIN

In het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming wordt de variabele 'werkintensiteit in het huishouden' afgeleid van diverse andere gegevens. Deze variabele wordt berekend door het effectief gepresteerde arbeidsvolume op jaarbasis uit te zetten tegenover het potentiële arbeidsvolume. Het concept verrekent daarbij zowel het arbeidsregime, als de duur van de arbeid. De werksituatie van een volwassen persoon op jaarbasis wordt immers gereconstrueerd op basis van de kwartaalgegevens over arbeidsparticipatie en arbeidsregime. Van personen die samen een huishouden vormen worden deze werkgegevens afgezet t.o.v. de potentiële arbeidsprestaties op gezinsniveau (in het geval alle gezinsleden op arbeidsleeftijd een jaar lang voltijds zouden werken).

Doordat de werkintensiteit berekend wordt op niveau van een gezin,

kunnen we ook cijfers op kindniveau presenteren, uitgesplitst naar leeftijd van het kind en naar gezinsvorm.

Tabel 3.10 geeft aan dat in totaal 11,5% van de kinderen jonger dan 12 jaar in een gezin leeft waar de werkintensiteit lager is dan 25%. 53,9% leeft in een gezin met een hoge werkintensiteit van 75% of meer. De werkintensiteit in het gezin verschilt wel enigszins naargelang de leeftijd van de kinderen. Het aandeel kinderen tussen 6 en 12 jaar met een werkintensiteit van minstens 75% ligt hoger dan het aandeel bij jongere kinderen. Het aandeel kinderen met een hoge werkintensiteit lijkt de laatste jaren wel wat af te nemen (54,4% in 2012, 53,9% in 2014).

Het grootste verschil doet zich voor tussen kinderen die in een andere gezinsvorm wonen. Kinderen in een eenoudergezin kennen vaker

een lagere werkintensiteit dan kinderen die opgroeien in een tweeoudergezin. 1 op de 3 kinderen in een eenoudergezin kent een werkintensiteit van minder dan 25%. De arbeidssituatie op de laatste dag van het jaar (zie tabel 3.2) verschilde al significant, maar deze gegevens geven aan dat de minder gunstige werksituatie in eenoudergezinnen een aanhoudend gegeven is.

Ook duidelijk is dat de werkintensiteit vooral in eenoudergezinnen verschilt naargelang de leeftijd van het kind.

Bij deze cijfers moet wel opgemerkt worden dat het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit wellicht iets overschat is, omdat de KSZ een aantal werkende personen als niet-werkend registreert omdat ze geen band hebben met de Belgische Sociale Zekerheid.

3.10 Kinderen naar werkintensiteit gezin

	2012	2013	2014			
Alle kinderen	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	11,1	11,4	11,9	11,3	11,4	11,5
25-50%	16,9	17,1	18,8	17,4	16,6	17,3
50-75%	17,5	17,3	20,9	16,9	15,6	17,2
75-100%	54,4	54,2	48,4	54,4	56,3	53,9
Onbekend	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij (on)gehuwd paar	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	8,2	8,5	9,2	8,5	8,3	8,6
25-50%	17,7	17,9	19,3	18,1	17,7	18,2
50-75%	18,2	18,0	21,5	17,5	16,3	17,9
75-100%	55,8	55,5	50,0	55,9	57,7	55,3
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind van alleenstaande ouder	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	32,4	32,9	46,0	35,3	29,3	33,2
25-50%	10,9	10,8	12,5	10,8	10,4	10,8
50-75%	12,2	12,1	13,0	11,8	11,7	11,9
75-100%	44,2	43,9	27,9	41,9	48,3	43,8
Onbekend	0,2	0,2	0,6	0,2	0,2	0,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.10 Kinderen onder de 12 jaar naar de werkintensiteit in hun gezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3. DE OMVANG EN AARD VAN DE TEWERKSTELLING VAN OUDERS VAN JONGE KINDEREN

Kinderen in tweeoudergezinnen: combinatie 1 ouder voltijds - 1 ouder deeltijds komt het meest voor

Met de gegevens van de KSZ kunnen we op kindniveau ook weergeven wat het statuut van de ouders is - zelfstandig of werkend in loondienst - en kunnen we van de ouders die werken in loondienst aangeven of ze voltijds of deeltijds werken. Dit alles maakt het mogelijk om cijfers te presenteren over de omvang en de aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen. We beschouwen zelfstandigen daarbij als voltijds werkenden.

Voor de berekening van deze cijfers hebben we de kinderen waarbij 1 of beide ouders gekend zijn als grensarbeider weggelaten uit de berekeningen omdat het arbeidsregime van die ouders niet gekend is.

Grafiek 3.11 en tabel 3.12 tonen aan dat 38,8% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2014) leeft in een gezin waar een ouder deeltijds in loondienst is en waar de andere ouder voltijds werkt, hetzij in loondienst (31,5%), hetzij als zelfstandige (7,3%).

28,8% van de kinderen tot 12 jaar zijn kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de 'intensieve tweebanengezinnen'. Het gaat om 17,4% kinderen in een tweeoudergezin waarvan beide ouders voltijds werken in loondienst, om 4,7% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,7% waarvan een van beiden werkt als zelfstandige en de andere voltijds in loondienst is. Mogelijk ligt het aandeel kinderen in een intensief tweebanengezin nog hoger, omdat 10,4% van de kinderen in een tweeoudergezin leeft in een gezin waar 1 ouder voltijds in loondienst of zelfstandige is en de andere ouder tot de categorie 'andere' hoort.

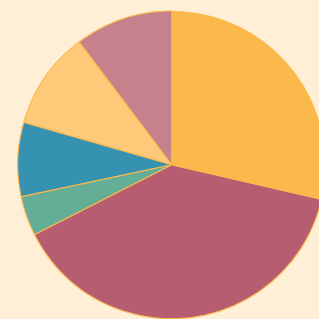
Omwille van de moeilijk te interpreteren categorie 'andere' kunnen we niet precies berekenen hoeveel kinderen er leven in een *eenbaansgezin*. Minstens 7,8%, maar dat percentage zou ook hoger kunnen liggen omdat we de percentages moeten beschouwen als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de KSZ bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities.

29,9% van de kinderen in een *eenoudergezin* leeft bij een ouder die voltijds in loondienst is. Bij 31% werkt de ouder deeltijds in loondienst.

Tabel 3.12 geeft ook aan dat de omvang van de tewerkstelling in de gezinnen van de kinderen niet sterk verschilt t.o.v. 2013.

3.11 Kinderen naar omvang tewerkstelling in tweeoudergezinnen

- Intensief tweebanengezin (28,8%)
- 1 ouder voltijds werkend, 1 ouder deeltijds in loondienst (38,8%)
- 2 ouders deeltijds in loondienst (4,2%)
- Eenbaansgezin (7,8%)
- 1 ouder werkend, 1 ouder 'andere' (10,4%)
- Overige combinaties (10,1%)

3.11 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeoudergezin op 31 december 2014 - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.12 Kinderen naar omvang tewerkstelling ouder(s) per gezinsvorm en per leeftijdsklasse

	2013	2014			Totaal
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kinderen in tweeoudergezin					
Intensieve tweeбанegezinnen ⁽¹⁾	29,1	31,4	27,9	28,0	28,8
<i>Beide ouders voltijds in loondienst</i>	17,6	21,4	17,2	15,4	17,4
<i>1 ouder voltijds in loondienst, 1 zelfstandige</i>	6,7	6,8	6,4	6,8	6,7
<i>Beide ouders zelfstandige</i>	4,8	3,3	4,2	5,8	4,7
Combinatie 1 voltijds en 1 deeltijds ⁽¹⁾	38,6	33,5	39,6	41,0	38,8
<i>1 ouder voltijds, 1 ouder deeltijds in loondienst</i>	31,3	27,8	32,4	32,9	31,5
<i>1 ouder zelfstandige, 1 ouder deeltijds in loondienst</i>	7,2	5,7	7,2	8,1	7,3
Beide ouders deeltijds in loondienst	4,0	3,9	4,3	4,3	4,2
Eenbaansgezin ⁽¹⁾	7,9	10,1	7,9	6,5	7,8
<i>1 ouder voltijds in loondienst, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief</i>	6,4	8,4	6,4	5,2	6,3
<i>1 ouder zelfstandige, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief</i>	1,5	1,7	1,6	1,3	1,5
1 voltijds werkende (loondienst of zelfstandige) en 'andere'	10,2	10,1	10,2	10,5	10,4
Overige combinaties	10,2	10,6	10,1	9,8	10,1
Totaal kinderen in tweeoudergezin	100,0 (N=697 863)	100,0 (N=175 342)	100,0 (N=184 172)	100,0 (N=344 325)	100,0 (N=703 749)
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds in loondienst	30,4	24,9	28,7	31,6	29,9
Ouder deeltijds in loondienst	30,5	24,7	30,5	32,7	31,0
Ouder zelfstandige	6,8	5,3	6,2	7,7	7,0
Ouder niet-beroepsactief	26,9	37,6	28,5	23,4	26,7
Ouder 'andere'	5,3	7,5	6,0	4,6	5,3
Totaal kinderen in eenoudergezin	100,0 (N=95 580)	100,0 (N=14 506)	100,0 (N=22 299)	100,0 (N=60 536)	100,0 (N=97 341)

3.12 Kinderen onder de 12 jaar naar gezinsvorm en naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

Hoofdstuk 4

WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

Niet alle kinderen hebben het op materieel en financieel vlak goed. Dat kan voor die kinderen negatieve effecten hebben op meerdere levensdomeinen (gezondheid, ontwikkeling, welzijn, sociale contacten, ...) en dit zowel op korte als op

lange termijn. Daarom staan we in dit hoofdstuk uitvoerig stil bij de materiële situatie in gezinnen van jonge kinderen. We bekijken de leefsituatie ook ruimer dan enkel op materieel vlak via de kansarmoedecijfers van Kind en Gezin.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

4.1	Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd.....	82
4.2	Gezinsinkomens op kindniveau per provincie.....	83
4.3	Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm.....	84
4.4	Kinderen naar aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen.....	85
4.5	Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm.....	87
4.6	Armoede-indicatoren op kindniveau.....	88
4.7	Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinstype.....	91
4.8	Aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag.....	92
4.9	Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag.....	93
4.10	Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen.....	93
4.11	Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering.....	94
4.12	Aantal toegekende schooltoelagen.....	95
4.13	Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen per provincie.....	96
4.14	Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen.....	96
4.15	Kansarmoede-index naar type gemeente.....	97
4.16	Kansarmoede-index naar origine van de moeder per provincie.....	97
4.17	Evolutie kansarmoede-index naar origine van de moeder en naar provincie.....	98
4.18	Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente.....	99
4.19	Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie.....	99
4.20	Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder.....	100
4.21	Kinderen in kansarmoede naar onderliggende dimensies/criteria.....	101

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

We brengen de materiële leefsituatie van kinderen in kaart met 3 soorten bronnen: steekproefgegevens van de EU-SILC-enquête, populatiegegevens op kindniveau over inkomens van het

gezin en administratieve bestanden van diverse overheidsinstanties. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren bespreken we hierna kort de voor- en nadelen van de bronnen.

De **SILC-enquête** (Survey on income and living conditions) bevat niet alleen data op kindniveau over het (beschikbaar) gezinsinkomen, maar ook gegevens over een aantal niet-monetaire aspecten die

erop wijzen dat het gezin om financiële redenen een aantal dingen niet heeft of niet kan doen (zoals niet op vakantie kunnen gaan, geen auto hebben, ...). *Nadeel* van de SILC-enquête is dat het aantal kinderen in de steekproef niet zo groot is, dat de steekproef niet elk jaar volledig opnieuw samengesteld wordt en dat SILC gebaseerd is op een steekproef van huishoudens, waardoor gegevens op kindniveau minder representatief zijn. *Voordelen* van de SILC-data zijn dat ze het mogelijk maken om een gedetailleerd inkomen (voor en na sociale transfers en belastingen) op kindniveau vast te stellen, dat ze een aantal determinanten van een minder gunstige inkomenssituatie helder in kaart brengen en dat ze internationaal vergeleken kunnen worden.

De **KSZ** heeft in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming een wetenschappelijk verantwoord inkomensbegrip geconstrueerd door een koppeling van de bestanden van diverse overheidsinstellingen. Hierdoor kunnen we voor elk kind weergeven wat het inkomen is van het gezin waarin het woont. Dit heeft 5 grote *troeven*. Het gaat om (quasi) populatiegegevens, het gaat om objectieve informatie, het gaat om alle gekende inkomens uit arbeid (inclusief bezoldigingen bedrijfsleiders en vakantiegeld) en vervangingsinkomens (inclusief leefloon), de gegevens kunnen opgesplitst worden naar leeftijd en gezinsvorm en het aandeel van bepaalde inkomenscomponenten in het totale

inkomen kan belicht worden. Het gaat dus om uiterst relevante data. De inkomensgegevens van de KSZ kennen echter ook een aantal *beperkingen*. Het gaat ten eerste enkel over bruto belastbare inkomens (voor belastingen, maar na aftrek van sociale bijdragen) opgebouwd uit de in onze sociale zekerheid gekende inkomsten. In welk beschikbaar inkomen het bruto-inkomen resulteert, of het reële gezinsinkomen ook bestaat uit andere inkomens (zwartwerk, inkomsten buitenlandse arbeid, ...) en of het inkomen volstaat om rond te komen, weten we op basis van de KSZ-gegevens dus niet. Een tweede nadeel is dat het inkomensbegrip beperkt is tot beroepsinkomsten en uitkeringen en dus geen rekening houdt met dividenden, huurinkomsten, onroerend vermogen, ... Ten derde zijn de gegevens op populatieniveau slechts beschikbaar in inkomensklassen, de precieze inkomens worden niet vrijgegeven om de anonimiteit te respecteren. Ten vierde gaat het om gegevens over gezinsinkomens op kindniveau, maar niet om gestandaardiseerde inkomens per kind die rekening houden met de gezinsgrootte. Het feit dat 2 kinderen tot dezelfde inkomenscategorie behoren, betekent dus niet dat zij even welvarend zijn. Tot slot gaat het om al wat oudere inkomensgegevens. Het duurt immers geruime tijd vooraleer alle inkomens gekend zijn en gekoppeld kunnen worden. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2012.

Een derde bron om zicht te krijgen op de materiële situatie waarin kinderen opgroeien, zijn **administratieve gegevens van diverse overheidsinstanties**. De overheid voorziet immers in diverse domeinen extra steun of voordelen voor kinderen uit een gezin met een beperkt inkomen. De cijfers over de kinderen met een verhoogde kinderbijslag, een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering en/of een schooltoelage leren ons iets over de omvang van het probleem van kinderarmoede.

De administratieve data die we benutten zijn afkomstig van FAMIFED (het federaal agentschap voor de kinderbijslag), van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) en van het departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. De gegevens van het RIZIV zijn het meest volledig, omdat ze nagenoeg de hele populatie omvatten. Natuurlijk geven de cijfers enkel informatie over de groep kinderen die voldoet aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming of toelage. We mogen hierbij niet vergeten dat de voorwaarden en de inkomensgrenzen verschillen van regeling tot regeling en dat ook kinderen die niet aan die voorwaarden voldoen het materieel minder goed kunnen hebben. Wellicht vragen ook niet alle gezinnen die het financieel moeilijk hebben de tegemoetkomingen of toelagen aan.

1. INKOMENS IN GEZINNEN VAN JONGE KINDEREN

1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen

In 2012 groeit 7,4% van de kinderen op in een gezin waar slechts een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen aanwezig is. 23,1% van de kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van maximaal 30 000 euro (zie tabel 4.1). Maar er zijn ook kinderen die een ruimer gezinsinkomen hebben. 28,5% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft een gezinsinkomen dat groter is dan 65 000 euro, bij 12% van de kinderen is dat meer dan 85 000 euro.

Tegenover 2011 zien we dat het aandeel kinderen met een inkomen onder 30 000 euro afgenomen is (-0,5 procentpunten) en dat het aandeel kinderen in de hogere inkomensklassen (> 65 000 euro) toegenomen is met 2,3 procentpunten. De inkomenssituatie op kindniveau lijkt dus wat verbeterd.

De verdeling van de kinderen naar inkomen volgens leeftijd loopt redelijk gelijk, al is wel duidelijk dat er relatief gezien meer oudere kinderen een beperkt of hoog gezinsinkomen hebben.

Beide verschillen hebben wellicht een andere oorzaak. Aangezien we weten (zie hoofdstuk 2) dat oudere kinderen meer leven in een eenoudergezin, lijkt het aannemelijk dat het aandeel kinderen met een beperkter inkomen groter is bij de 6- tot 12-jarigen. Dat het aandeel kinderen met een hoger inkomen ook hoger ligt bij de oudere kinderen heeft wellicht te maken met het feit dat heel wat ouders op dat moment al een hogere arbeidsparticipatie kennen (zie hoofdstuk 3) en wellicht al verder staan in hun loopbaan.

4.1 Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd

Inkomen	2011	2012			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
< 15 000	7,7	7,6	7,5	7,3	7,4
15 000-<30 000	15,9	14,8	15,5	16,4	15,7
30 000-<45 000	19,6	19,0	18,5	18,4	18,6
45 000-<55 000	15,1	16,2	14,7	13,2	14,3
55 000-<60 000	7,1	8,2	7,4	6,3	7,0
60 000-<65 000	6,2	7,2	6,6	5,7	6,3
65 000-<75 000	9,4	10,2	10,3	9,6	10,0
75 000-<85 000	6,0	6,0	6,4	6,8	6,5
85 000-<100 000	4,9	4,5	5,2	6,0	5,5
>=100 000	5,9	4,1	5,7	8,0	6,5
Onbekend	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2
Totaal	100,0 (N=793 311)	100,0 (N=197 623)	100,0 (N=207 787)	100,0 (N=394 561)	100,0 (N=799 971)

4.1 Verdeling van kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijd - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we de verdeling van de 0- tot 12-jarigen naar inkomen vergelijken tussen de provincies (zie tabel 4.2), dan zien we enkele duidelijke verschillen.

In Antwerpen en Limburg is er een groter aandeel kinderen met een bruto-gezinsinkomen van minder dan 15 000 euro dan in de andere provincies. In Antwerpen heeft 28,3% van de kinderen van 0 tot 12 jaar een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro. Vooral in Vlaams-Brabant ligt dat aandeel lager (18,3%). Vlaams-Brabant heeft tegelijk een duidelijk groter aandeel kinderen

met een bruto belastbaar inkomen van minstens 75 000 euro in vergelijking met de andere provincies.

Vooral Limburg en West-Vlaanderen tellen een opvallend lager aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen.

Het kan dat deze cijfers vertekend zijn doordat de ene provincie meer kinderen heeft van wie het inkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ (bv. uitgaande grensarbeiders die in het buitenland aangesloten zijn bij die sociale zekerheid of kinderen van zelfstandigen die zichzelf naast

een beperkt loon ook nog een dividend uitkeren), maar de verschillen zijn alvast opmerkelijk.

4.2 Gezinsinkomens op kindniveau per provincie

Inkomen	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Limburg
<15 000	9,8	5,5	6,5	5,6	8,5
15 000 -<30 000	18,5	12,8	14,9	14,3	17,0
30 000 -<45 000	18,7	15,8	18,1	19,8	21,5
45 000 -<60 000	19,0	19,1	21,8	26,7	21,9
60 000 -<75 000	14,6	16,8	17,7	18,0	14,5
>75 000	16,6	27,3	19,9	14,4	12,4
Onbekend	2,7	2,7	0,9	1,2	4,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.2 Verdeling van de kinderen (jonger dan 12 jaar) naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) - Vlaamse provincies - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm

Als we de inkomensverdeling op kindniveau bekijken naargelang de gezinsvorm, dan zien we opnieuw enkele duidelijke verschillen.

Tabel 4.3 toont via de kolompercentages de heel scheve inkomensverdeling van de kinderen in een eenoudergezin. Liefst 69,4% van deze kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder

dan 30 000 euro. Bij de kinderen uit een tweeoudergezin is dat 16,9%. Omgekeerd ligt het aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen duidelijk hoger bij kinderen uit een tweeoudergezin. Dat is uiteraard logisch. Wanneer er 2 ouders zijn, genereren ze vermoedelijk 2 inkomens (al dan niet uit arbeid).

Via de rijpercentages geeft tabel 4.3 aan wat het aandeel is van de gezinsvorm per inkomenscategorie. Kinderen uit een eenoudergezin maken bijna de helft (45,2%) uit van

de kinderen met een gezinsinkomen <15 000 euro. Van de kinderen met een hoog gezinsinkomen (>75 000 euro) woont bijna 99% bij een tweeoudergezin.

4.3 Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal
	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	
<15 000	4,6	54,8	28,1	45,2	100,0
15 000-<30 000	12,3	68,8	41,3	31,2	100,0
30 000-<45 000	18,7	88,6	17,8	11,4	100,0
45 000-<55 000	15,7	96,6	4,1	3,4	100,0
55 000-<60 000	7,8	98,0	1,2	2,0	100,0
60 000-<65 000	7,1	98,4	0,8	1,6	100,0
65 000-<75 000	11,2	98,7	1,1	1,3	100,0
75 000-<85 000	7,3	98,9	0,6	1,1	100,0
85 000-<100 000	6,1	99,1	0,4	0,9	100,0
>=100 000	7,2	98,9	0,6	1,1	100,0
Onbekend	2,0	78,3	4,1	21,7	100,0
Totaal	100,0		100,0		

4.3 Verdeling van de kinderen (jonger dan 12 jaar) naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per gezinsvorm - Vlaams Gewest - 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen

Het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming is opgebouwd uit arbeids- en vervangingsinkomens. Qua vervangingsinkomens kan het gaan om werkloosheidsuitkeringen, ziekte- en

invaliditeitsuitkeringen, pensioenen, leefloon, integratietegemoetkomingen voor personen met een handicap, ... Het is mogelijk om na te gaan welk het aandeel is van het geheel aan vervangingsinkomens en uitkeringen in het totale, bruto belastbare inkomen. Het feit dat een gezinsinkomen helemaal of voor een groot deel bestaat uit uitkeringen is een belangrijke indicatie

voor een minder gunstige materiële situatie. De meeste uitkeringen zijn immers geplafonneerd en/of aan bepaalde inkomensgrenzen gekoppeld.

Tabel 4.4 geeft voor kinderen van 0 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest weer hoe groot het aandeel is van uitkeringen in het bruto belastbaar inkomen van hun gezin.

4.4 Kinderen naar aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0%	20,5	33,5	42,6	34,8
0-10%	35,1	35,8	29,6	32,6
10-25%	22,9	12,8	9,8	13,8
25-50%	9,7	6,7	6,4	7,3
50-75%	3,0	2,6	2,7	2,7
75-100%	6,6	6,4	6,7	6,6
Onbekend	2,1	2,2	2,3	2,2
Totaal	100,0 (N=197 623)	100,0 (N=207 787)	100,0 (N=394 561)	100,0 (N=799 971)

4.4 Verdeling van de kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het bruto belastbaar gezinsinkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijdsklasse - Vlaams Gewest - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Uit tabel 4.4 blijkt dat iets meer dan een derde (34,8%) van de kinderen van 0 tot 12 jaar leeft in een gezin met een inkomen dat volledig uit een arbeidsinkomen bestaat. Bij nog eens een derde (32,6%) van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor minder dan 10% uit uitkeringen. Bij 9,3% van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor meer dan de helft uit uitkeringen.

Er doen zich een aantal duidelijke verschillen voor tussen de leeftijdscategorieën. Het aandeel kinderen waarbij het inkomen volledig uit arbeid afkomstig is, neemt toe met de leeftijd en is veel groter bij kinderen van 6 tot 12 jaar (42,6%) dan bij de jongste kinderen (20,5%). Dit betekent echter niet dat het aandeel kinderen waarvan het gezinsinkomen uit meer dan de helft uit uitkeringen bestaat groter is bij de kinderen onder de 3 jaar. De leeftijdsverschillen doen zich vooral voor in de categorieën 0%, 0% tot 10% en 10% tot 25%. Bijna een kwart van de kinderen jonger dan 3 jaar

heeft een gezinsinkomen dat voor 10% tot 25% bestaat uit uitkeringen, bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het ongeveer om 1 op de 10 kinderen. Het feit dat heel wat ouders (en vooral moeders) in de eerste levensjaren hun arbeidsparticipatie onderbreken of terugschroeven en/of gebruikmaken van specifieke verlofstelsels die gepaard gaan met bepaalde uitkeringen (moederschapsrust, ouderschapsverlof, ...) heeft hier zeker - maar wellicht niet alleen - mee te maken.

We hebben ook berekend hoeveel kinderen leven in een gezin waarvan het inkomen gedeeltelijk uit leefloon bestaat. Een leefloon is immers een sterke indicator voor een materieel ongunstige leefsituatie. Niet-opgenomen cijfers tonen dat het in 2012 om 22 886 kinderen gaat, dit is 2,9% van alle kinderen van 0 tot 12 jaar. Bijna de helft van deze groep kinderen leeft van een inkomen dat voor minstens de helft uit leefloon bestaat.

1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen

In de voorgaande tabellen bekeken we het gezinsinkomen zonder de kinderbijslag mee te tellen. Doordat het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming echter opgebouwd is uit afzonderlijke componenten hebben we ook inkomensgegevens gevraagd waarbij kinderbijslag wel meegeteld is. Zo kan een vergelijking van de verdeling van de kinderen volgens beide inkomens (mét en zonder kinderbijslag) een indicatie geven van het herverdelend effect en het belang van de kinderbijslag voor kinderen. We bekijken dit in tabel 4.5 per gezinsvorm.

Als we de verdeling voor alle kinderen onder de 12 jaar vergelijken voor beide inkomensberekeningen (met of zonder kinderbijslag), dan zien we duidelijk een corrigerend effect van de kinderbijslag op het gezinsinkomen van kinderen. Die correctie is het meest zichtbaar in de laagste inkomenscategorieën.

Door de kinderbijslag mee te tellen in het inkomen, halveert de groep kinderen met een gezinsinkomen lager dan 15 000 euro (van 7,4% naar 3,5%). Ook het aandeel kinderen met gezinsinkomens tussen 15 000 en 30 000 euro en tussen 30 000 en 45 000 euro neemt af wanneer we de kinderbijslag wel mee laten tellen in het bruto belastbaar inkomen, maar de daling is minder sterk.

We zien daarnaast dat er zich in elke inkomensklasse een verschuiving voordoet waardoor het aandeel kinderen

in de hogere inkomenscategorieën toeneemt. Dat is ook logisch. België heeft immers een sterk uitgebouwd universeel systeem van kinderbijslag. Elk gezinsinkomen stijgt door toedoen van de kinderbijslag.

Het sociaal corrigerend effect doet zich veel duidelijker voor als we de inkomensverdeling van kinderen per gezinstype bekijken. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin in de laagste inkomenscategorie ligt 2,5 keer lager (11,1% versus 28,1%) in de verdeling

volgens inkomens mét kinderbijslag dan in de verdeling zonder kinderbijslag. Hoofdrede hiervan is wellicht de sociale toeslag voor eenoudergezinnen met een beperkt inkomen.

Bij de interpretatie van tabel 4.5 mogen we niet vergeten dat heel wat verschuivingen binnen de ruime inkomenscategorieën niet zichtbaar zijn.

4.5 Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind bij alleenstaande ouder		Totaal kinderen	
	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag
<15 000	4,6	2,5	28,1	11,1	7,4	3,5
15 000-<30 000	12,3	9,3	41,3	50,1	15,7	14,1
30 000-<45 000	18,7	17,5	17,8	24,8	18,6	18,4
45 000-<55 000	15,7	15,8	4,1	5,7	14,3	14,6
55 000-<60 000	7,8	8,3	1,2	1,6	7,0	7,5
60 000-<65 000	7,1	7,7	0,8	1,1	6,3	6,9
65 000-<75 000	11,2	12,8	1,1	1,3	10,0	11,4
75 000-<85 000	7,3	8,7	0,6	0,8	6,5	7,7
85 000-<100 000	6,1	7,5	0,4	0,5	5,5	6,7
>=100 000	7,2	8,6	0,6	0,7	6,5	7,7
Onbekend	2,0	1,4	4,1	2,4	2,2	1,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Verdeling van kinderen (jonger dan 12 jaar) naar gezinsinkomen volgens een inkomensbegrip zonder en met kinderbijslag - in euro - Vlaams Gewest - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

2. OBJECTIEVE EN SUBJECTIEVE ARMOEDE BIJ KINDEREN OP BASIS VAN DE SILC-DATA

2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest

13% van de kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico, 16% heeft het moeilijk om rond te komen met het beschikbaar inkomen. De cijfers liggen heel wat hoger bij kinderen waarvan de ouder(s) niet werk(t)(en) en bij kinderen uit eenoudergezin

Tabel 4.6 bevat cijfers over 3 indicatoren: het aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen onder de armoederisicodrempel (objectieve indicator), het aandeel kinderen dat aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen met het beschikbare inkomen (subjectieve indicator) en het aandeel kinderen dat om financiële redenen een aantal goederen niet heeft (bv. televisie, gsm, wasmachine, auto) of een aantal zaken om financiële

redenen niet kan doen (bv. huis niet degelijk verwarmen, onverwachte noodzakelijke uitgaven van 900 euro uit eigen middelen betalen, jaarlijks een week op vakantie gaan, ...). We spreken van ernstige materiële deprivatie als het gezin zich minstens 4 van de 9 bevroegde items niet kan veroorloven. Omwille van het beperkt aantal kinderen per leeftijdscategorie geven we enkel cijfers voor kinderen van 0 tot 18 jaar en combineren we gegevens uit 3 SILC-enquêtes (2013-2014-2015).

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau

	Aandeel kinderen onder de armoederisicogrens ⁽¹⁾	Aandeel kinderen in subjectieve armoede	Aandeel kinderen in ernstige materiële deprivatie
Kinderen 0-18 jaar	13	16	4
Gezinssituatie			
Eenoudergezin	32	36	12
Kind bij koppel met 1 kind	7	11	1
Kind bij koppel met 2 kinderen	5	10	2
Kind bij koppel met 3 of meer kinderen	16	17	2
Werkintensiteit ⁽²⁾			
Zeer lage werkintensiteit	74	63	24
Lage werkintensiteit	58	43	8
Middelmatige werkintensiteit	21	23	6
Hoge werkintensiteit	4	15	2
Zeer hoge werkintensiteit	3	7	1
Herkomst			
Kind in EU-gezin	8	11	2
Kind in niet EU-gezin	35	38	9

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau (kinderen onder de 18 jaar) naar gezinstype, werkintensiteit en herkomst - Vlaams Gewest - 2015

Bron: EU-SILC, Algemene Directie Statistiek, bewerking Studiedienst Vlaamse Regering op basis van de EU-SILC-enquêtes 2013-2015

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

De linkse kolom van tabel 4.6 bevat cijfers over het aandeel kinderen dat leeft in een gezin onder de armoedegrens. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2015 kwam dit voor België neer op 27 285 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - vooral een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 13% van de kinderen onder de 18 jaar.

Bekijken we de cijfers per *gezinstype*, dan is er een groot verschil tussen kinderen in een eenoudergezin en kinderen in een tweeoudergezin. 32% van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil naargelang het aantal kinderen in het gezin. Het verhoogd armoederisico ligt duidelijk hoger bij grote gezinnen met minstens 3 kinderen (16%) dan bij gezinnen met 1 of 2 kinderen.

Ook de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin blijkt een belangrijke determinant van het armoederisico te zijn. Werkintensiteit (WI) wordt begrepen als het aantal maanden dat de volwassenen in dat gezin hebben gewerkt (ongeacht het aantal arbeidsuren) ten opzichte van het aantal maanden dat ze hadden kunnen werken. Het armoederisico blijkt quasi lineair af te nemen naarmate de arbeidsparticipatie van de ouders toeneemt. De cijfers zijn markant. 74% van de kinderen in een gezin met een zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) kent een verhoogd risico op armoede. Bij een werkintensiteit tussen 0,2 en 0,45 is dat 58% en bij een zeer hoge werkintensiteit ($WI > 0,85$) bedraagt het armoederisico 3%.

Het armoederisico verschilt ook naargelang *het land van herkomst* van de ouders. 35% van de kinderen met minstens 1 ouder die geboren is in een land buiten de EU, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in een gezin waar alle volwassenen geboren zijn in een EU-land is dat 8%.

In de tweede kolom van tabel 4.6 geven we cijfers weer over de subjectieve armoede. Tijdens de enquête wordt immers ook gevraagd of

het gezin het moeilijk heeft om rond te komen met het beschikbaar inkomen.

16% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk of zeer moeilijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Opnieuw zien we dat kinderen uit een eenoudergezin, kinderen uit een gezin met lage werkintensiteit en kinderen met een ouder van niet-EU-herkomst een minder gunstige materiële situatie kennen.

De derde kolom in tabel 4.6 geeft aan voor hoeveel kinderen aangegeven werd dat het gezin zich minstens 4 zaken niet kon veroorloven. We spreken dan van een situatie van ernstige materiële deprivatie.

Deze deprivatie komt veel minder voor dan de andere 2 indicatoren. 4% van de kinderen bevindt zich in deze ongunstige situatie. In gezinnen met een zeer lage werkintensiteit ligt de ernstige deprivatie aanzienlijk hoger (24%).

2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel

Aangezien de SILC-enquête in alle 28 landen van de EU wordt afgenomen kunnen we de situatie van Vlaanderen op bepaalde indicatoren goed internationaal situeren.

Tabel 4.7 beschrijft de 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-28-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar, zowel per gezinstype als in het algemeen voor kinderen jonger dan

18 jaar. De landen staan in stijgende lijn geordend volgens het algemene armoederisicocijfer voor 2015.

Finland en Denemarken kennen duidelijk het laagste aandeel kinderen onder de armoederisicodrempel. In Roemenië ligt dat aandeel het hoogst met 38,1% kinderen onder de armoedegrens. Ook in Spanje, Litouwen, Italië, Griekenland en Bulgarije leven meer dan 1 op de 4 kinderen onder de armoederisicodrempel. Vlaanderen situeert zich bij de landen met een relatief laag armoederisicocijfer.

Tabel 4.7 geeft de armoederisicocijfers ook weer per gezinstype. In de meeste landen ligt het armoederisico hoger bij eenoudergezinnen, maar in sommige landen, zoals Roemenië en Bulgarije, hebben eerder grote gezinnen met 3 of meer kinderen, een minder gunstige materiële situatie.

4.7 Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinstype ⁽¹⁾

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin met 1 kind	Tweeoudergezin met 2 kinderen	Tweeoudergezin met 3 kinderen	Kinderen jonger dan 18 jaar
Finland	29,9	7,9	4,5	10,3	10,0
Denemarken	34,4	4,5	6,1	9,5	10,4
Zweden	17,4	8,9	4,1	13,5	12,9
Vlaams Gewest	32,0	7,0	5,0	16,0	13,0
Nederland	45,6	11,8	7,9	16,7	14,0
Slovenië	39,7	12,6	10,2	16,0	14,2
Duitsland	21,1	10,1	8,7	14,7	14,6
Tsjechië	35,2	6,2	9,1	25,1	14,7
Cyprus	37,1	16,0	12,1	19,4	16,7
Oostenrijk	30,4	10,0	12,4	23,8	17,8
Ierland	38,8	12,4	12,6	18,6	17,9
België	35,0	9,5	9,3	21,1	18,0
Frankrijk	37,5	10,9	9,8	21,9	18,7
Verenigd Koninkrijk	31,3	11,4	14,1	27,6	19,8
Estland	33,7	20,2	13,7	26,2	20,0
Slovakije	32,5	9,2	14,7	32,9	20,1
Kroatië	36,7	15,3	16,8	34,1	20,9
Luxemburg	47,6	13,2	15,2	24,0	21,5
Polen	28,8	12,5	16,7	34,0	22,4
Hongarije	44,6	13,3	14,3	27,6	22,7
Letland	25,2	15,1	15,9	34,5	23,2
Malta	37,5	12,6	15,5	39,7	23,4
Portugal	32,4	13,7	20,4	37,7	24,8
Bulgarije	35,7	12,9	14,5	66,1	25,4
Griekenland	38,4	18,9	23,6	29,6	26,6
Italië	33,1	16,9	21,2	39,5	26,8
Litouwen	37,0	18,1	19,2	45,3	28,9
Spanje	32,2	18,4	25,6	44,0	29,6
Roemenië	34,6	15,3	26,1	69,5	38,1

4.7 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers naar gezinstype - 2015

Bronnen: Eurostat, website

EU-SILC, Algemene Directie Statistiek, bewerking Studiedienst Vlaamse Regering op basis van de EU-SILC-enquêtes 2013-2015

(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land

3. KINDEREN VOOR WIE GEWAARBORGDE OF VERHOOGDE KINDERBIJSLAG WORDT UITBETAALD

Voor 5070 minderjarigen wordt gewaarborgde kinderbijslag uitbetaald. 12% van de minderjarigen krijgt een verhoogde kinderbijslag omwille van een beperkt gezinsinkomen in bepaalde socio-professionele situaties

De reglementering rond kinderbijslag kent een aantal regelingen waarbij meer kinderbijslag wordt uitbetaald aan gezinnen met een beperkt inkomen. Het gaat niet alleen om de gewaarborgde kinderbijslag, maar ook om zogenaamde sociale toeslagen. Die toeslagen zijn wel gekoppeld aan bepaalde situaties inzake arbeid (werkloos of gepensioneerd), gezin (eenoudergezin) of gezondheid (invaliditeit van de rechthebbende).

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen

maken op een kinderbijslagregeling. Leefloontrekkers krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen.

In 2016 zijn er 5070 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald. Dit aantal ligt 21,6% hoger dan in 2015 (zie tabel 4.8). Voor 0,4% van de kinderen onder de 18 jaar wordt dus een gewaarborgde kinderbijslag betaald.

Als we de evolutie van het aantal kinderen in het stelsel van de gewaarborgde kinderbijslag bekijken sinds 2005 (zie grafiek 4.9) zien we dat dit aantal niet continu stijgt of daalt en dat er tussen opeenvolgende jaren vaak duidelijke verschillen zijn. 2016 kent in elke leeftijdscategorie duidelijk meer kinderen dan in voorgaande jaren. Wellicht vormt de instroom van vluchtelingen hiervoor een belangrijke verklaring.

FAMIFED heeft ook cijfers over het aantal kinderen in het algemeen stelsel dat een verhoogde toeslag ontvangt omwille van werkloosheid, pensionering of invaliditeit van de ouder(s) of omwille van een situatie als eenoudergezin met beperkt inkomen. Kinderen uit een tweeverdienersgezin met een beperkt inkomen hebben geen recht op de toeslag en zitten niet in de cijfers. Toch vormen deze cijfers een zinvolle indicatie van het aantal kinderen in gezinnen met een beperkt inkomen.

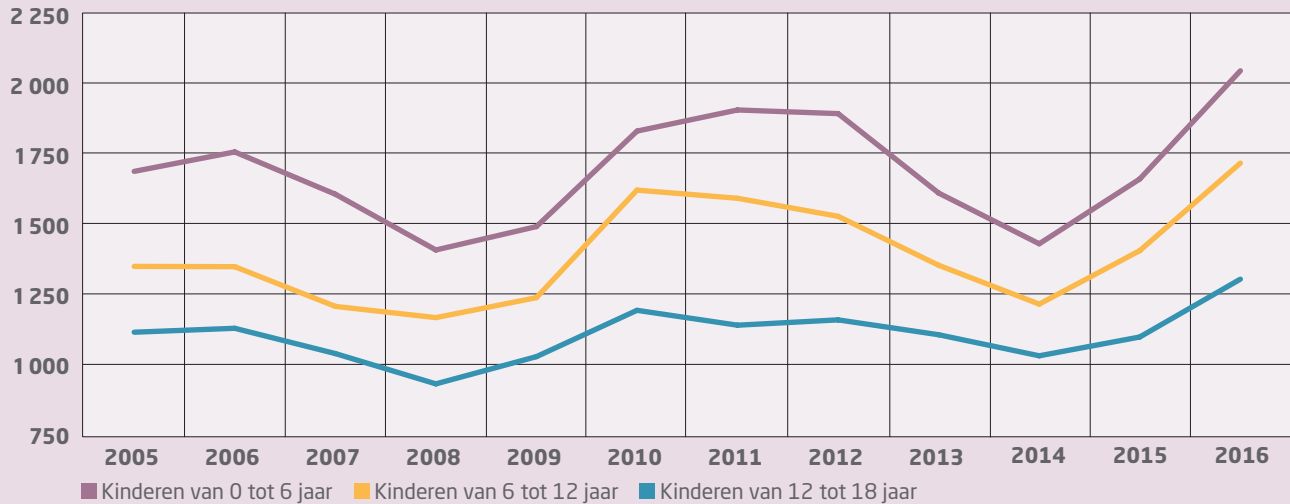
Tabel 4.10 geeft aan dat 12% van de minderjarigen (150 757 kinderen) een verhoogde kinderbijslag krijgt op basis van de vermelde situaties. Bij kinderen jonger dan 6 jaar bedraagt het aandeel 9,9%, bij de 12- tot 18-jarigen gaat het om 14%.

4.8 Aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2013	1 610	1 355	1 110	4 075
2014	1 430	1 217	1 035	3 682
2015	1 660	1 407	1 102	4 169
2016	2 044	1 718	1 308	5 070

4.8 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: FAMIFED, website

4.9 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag

4.9 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag - Vlaams Gewest
Bron: FAMIFED, website

4.10 Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen

	Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Eenoudergezin	13 142	19 595	21 708	54 445
Langdurige werkloosheid/pensionering	17 347	18 241	17 453	53 041
Invaliditeit	10 080	14 723	18 468	43 271
Totaal	40 569	52 559	57 629	150 757
Aandeel kinderen met sociale toeslag in het totaal aantal kinderen in het algemeen stelsel van de kinderbijslag	9,9%	12,2%	14,0%	12,0%

4.10 Aantal minderjarigen dat in het algemeen stelsel van de kinderbijslag een sociale toeslag krijgt - Vlaams Gewest - 2016
Bron: FAMIFED, website, Halfjaarlijkse statistieken

4. VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN DE ZIEKTEVERZEKERING

In de ziekteverzekering bestaat er een systeem van een verhoogde tegemoetkoming voor personen die het financieel moeilijker hebben. Dit systeem voorziet in lagere persoonlijke bijdragen voor medische prestaties en hospitalisaties.

In het nieuwe systeem dat sinds begin 2014 bestaat, zijn er diverse mogelijkheden om recht te krijgen op de verhoogde tegemoetkoming. Enerzijds heeft iedereen die bepaalde sociale uitkeringen (leefloon, verhoogde kinderbijslag voor een kind met een handicap van minstens 66%, ...) krijgt automatisch recht op de tegemoetkoming. Anderzijds kan iedereen met een beperkt inkomen

ook in aanmerking komen na een inkomensonderzoek.

Tabel 4.11 schetst de cijfers over de regeling van de verhoogde tegemoetkoming. In het Vlaamse Gewest heeft 12,8% van de kinderen jonger dan 5 jaar recht op een verhoogde tegemoetkoming. Bij 15- tot 20-jarigen loopt het aandeel op tot 15,1%. Er bestaan duidelijk verschillen tussen de provincies. In Antwerpen is het aandeel kinderen met recht op een verhoogde tegemoetkoming duidelijk groter dan in de andere provincies. In Vlaams-Brabant ligt het aandeel in de meeste leeftijdscategorieën het laagst. Het aandeel kinderen met recht op de verhoogde tegemoetkoming neemt in

elke provincie toe met de leeftijd, maar de toename is duidelijk groter in Limburg (10,9% bij de kinderen jonger dan 5 jaar, 16,8% bij jongeren tussen 15 en 20 jaar).

De cijfers over het aantal/aandeel rechthebbenden kunnen nader bekeken worden naargelang dit recht automatisch of na inkomensonderzoek verkregen werd. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat in elke leeftijdscategorie het aandeel kinderen dat automatisch recht heeft lager ligt dan het aandeel kinderen dat recht kreeg na een aangetoond beperkt inkomen. Meer dan twee derde van de kinderen die een verhoogde tegemoetkoming krijgen, kreeg die na inkomensonderzoek.

4.11 Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering

	0- tot 5-jarigen		5- tot 10-jarigen		10- tot 15-jarigen		15- tot 20-jarigen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	19 005	18,5	20 716	19,6	18 990	19,8	18 597	19,2
Limburg	4 598	10,9	5 949	13,1	6 493	15,3	7 443	16,8
Oost-Vlaanderen	8 933	11,3	10 367	12,2	10 486	13,4	11 368	14,3
Vlaams-Brabant	5 633	9,5	6 445	9,9	6 638	10,6	6 787	10,9
West-Vlaanderen	5 300	9,4	6 385	10,5	6 715	11,6	7 887	12,8
Vlaams Gewest	43 469	12,8	49 862	13,8	49 322	14,6	52 082	15,1

4.11 Aantal en aandeel kinderen in ziekteverzekering met recht op een verhoogde tegemoetkoming per leeftijd en per provincie - Vlaams Gewest
Bron: Riziv-toestand op 30 juni 2016

5. SCHOOLTOELAGEN

In het Vlaams onderwijs is er een systeem van school- en studietoelagen waarbij leerlingen uit een gezin met een beperkt gezinsinkomen extra toelagen ontvangen om de school- en studiekosten makkelijker te kunnen betalen. In totaal worden er in het schooljaar 2015-2016 56 195 toelagen toegekend aan kleuters en respectievelijk 116 564 en 126 913 aan kinderen uit het lager en secundair onderwijs. De hoogte van die toelage varieert volgens de grootte van het inkomen en het aantal kinderen ten laste. De gemiddelde schooltoelage per jaar lag in 2015-2016 voor de kleuters op 93 euro, voor de lagerschoolkinderen op 131 euro en voor de leerlingen secundair onderwijs op 444 euro.

4.12 Aantal toegekende schooltoelagen

Schooljaar	Kleuter	Lager	Secundair
2010-2011	52 040	101 681	123 676
2011-2012	50 507	99 234	117 765
2012-2013	51 368	101 601	120 993
2013-2014	52 818	103 304	118 291
2014-2015	54 362	109 851	122 491
2015-2016	56 195	116 564	126 913

4.12 Aantal kinderen waarvoor een schooltoelage wordt toegekend - Vlaamse Gemeenschap
Bron: Departement Onderwijs, Statistische jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

6. KINDEREN IN KANSARMOEDE

Stijging van de kansarmoede bij zeer jonge kinderen, vooral kansarmoede bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Kansarmoede-index duidelijker hoger in steden

6.1. Evolutie van de kansarmoede-index

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de verpleegkundigen en gezinsondersteuners van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede definiëren we als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde

goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.

Uit deze definitie leiden we 6 *criteria* af waarmee we nagaan of een kind leeft in kansarmoede. Het gaat om het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, het *stimulatie-niveau* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak scoort op 3 of meer criteria, spreken we over kinderen in kansarmoede.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen wordt per jaar de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X berekenen we als volgt:

Formule

$$\text{KA-index: } \frac{\text{Aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 dat leeft in kansarmoede en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}} \times 100$$

Daarbij is het nuttig om te weten dat kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn, maar er wel wonen, toch meegeteld worden. De index moeten we dus begrijpen als een cijfer over de zeer jonge kinderen die op de laatste dag van het meest recente jaar in Vlaanderen wonen. De kansarmoede-index naar provincie, naar type gemeente of naar origine van de moeder (gemeten als nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) berekenen we op dezelfde wijze.

De kansarmoede-index 2016 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 12,82% en ligt 0,81 procentpunt hoger dan de kansarmoede-index van 2015 (zie tabel 4.13).

De kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen verschilt naargelang de provincie. In Antwerpen ligt de index met 16,2% het hoogst, in Vlaams-Brabant het laagst met 8%. De kansarmoede-index van de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen bedragen respectievelijk 13,8%, 12,1% en 11,7%. In de provincies Limburg en West-Vlaanderen nam de index met 1,2 procentpunt toe. In de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen was de stijging iets minder sterk.

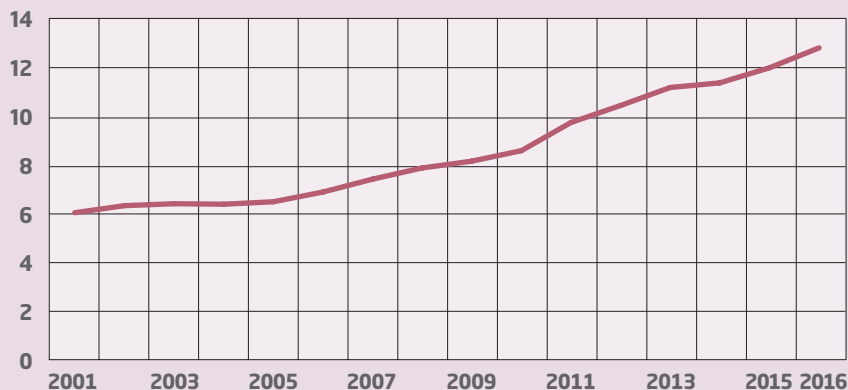
In grafiek 4.14 is de evolutie weergegeven sinds 2001. De kansarmoede-index van 2016 ligt bijna 6,8 procentpunten hoger dan in 2001. Tot 2005 steeg de index maar heel beperkt, vanaf 2005 nam de index jaar na jaar toe. De sterke stijging die zich sinds 2010 voordeed, kende in

4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen per provincie

	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	14,1	14,3	15,3	16,2
Limburg	11,2	11,8	12,6	13,8
Oost-Vlaanderen	11,2	11,6	11,9	12,1
West-Vlaanderen	10,8	10,3	10,5	11,7
Vlaams-Brabant	6,1	6,5	7,2	8,0
Vlaams Gewest	11,19	11,38	12,01	12,82

4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang de provincie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.14 Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen

4.14 Evolutie van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

2014 een afvlakking, maar nam vanaf 2015 terug sterker toe.

Hoewel we in deze publicatie niet ingaan op de gemeentelijke kansarmoede-indexen (zie hiervoor de website van Kind en Gezin), schetsen we wel de verschillen die zich voordoen tussen types van gemeenten. Als we de 308

Vlaamse gemeenten indelen volgens de VRIND-indeling*, dan stellen we vast dat kansarmoede zich meer voordoet in steden dan in kleinere gemeenten (zie tabel 4.15). De index van de groot- en centrumsteden ligt veel hoger

* VRIND: Ruimtelijke indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

dan de index van randgemeenten of plattelandsgemeenten. Zelfs binnen de steden zijn er duidelijke verschillen tussen structuurondersteunende steden (zoals Diest), centrumsteden (zoals Leuven, Roeselare en Mechelen) en grootsteden (zoals Gent en Antwerpen). Als we de

evolutie van de index bekijken, zien we dat de stijging zich in alle types gemeenten voordoet, maar dat de toename van de index het grootst is in de centrumsteden, in de stedelijke rand rond Brussel, het kleinstedelijk provinciaal gebied en de structuurondersteunende steden.

4.15 Kansarmoede-index naar type gemeente

Type gemeenten volgens VRIND-indeling	Aantal gemeenten	2015	2016
Grootsteden	2	25,7	25,9
Centrumsteden	11	15,3	17,1
Kleinstedelijk provinciaal gebied	25	14,1	15,1
Structuurondersteunende steden	21	10,8	11,8
Grootstedelijke rand	19	7,6	8,0
Regionaalstedelijke rand	20	7,2	7,7
Overgangsgebied	96	7,0	7,6
Stedelijk gebied rond Brussel	13	6,7	8,1
Platteland	101	5,5	5,8
Totaal	308	12,0	12,8

4.15 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang type gemeente in Vlaams Gewest - 2015-2016 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.16 Kansarmoede-index naar origine van de moeder per provincie

	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	6,0	35,1	16,2
Vlaams-Brabant	3,6	19,5	8,0
West-Vlaanderen	6,9	36,0	11,7
Oost-Vlaanderen	5,5	32,8	12,1
Limburg	7,2	32,1	13,8
Vlaams Gewest	5,8	31,6	12,8

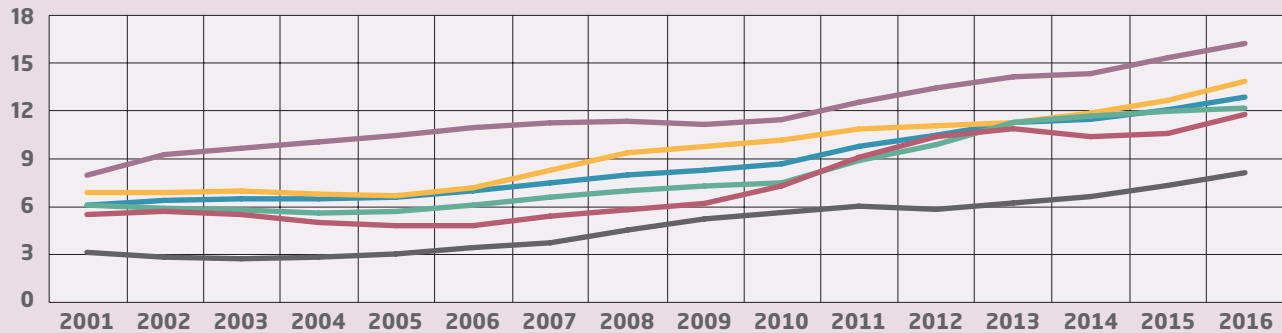
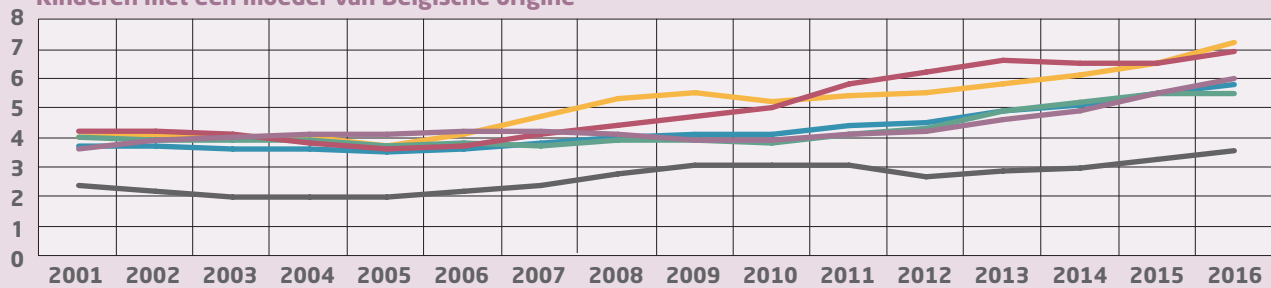
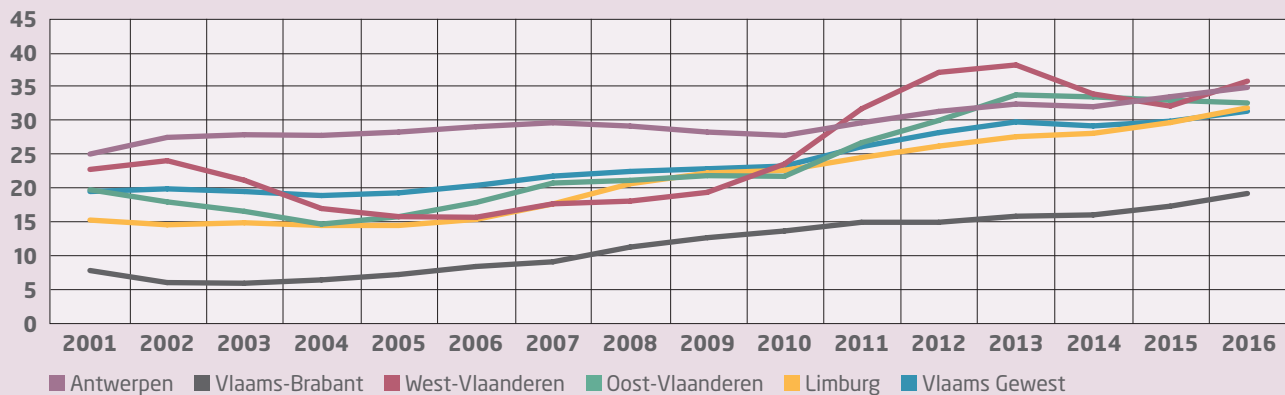
4.16 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang de provincie - 2016 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

De kansarmoede-index bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt met 31,6% heel wat hoger dan de 5,8% kansarmoede-index bij kinderen met een moeder van Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant (3,6%) en het hoogst in Limburg (7,2%). Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index eveneens het laagst in Vlaams-Brabant (19,5%) en het hoogst in West-Vlaanderen (36%) (zie tabel 4.16).

In grafiek 4.17 is de evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen volgens de origine van de moeder opgenomen en dit per provincie. Sinds 2012 is er jaar na jaar een lichte toename van kansarmoede bij kinderen met een moeder van Belgische origine in 4 van de 5 provincies. Enkel West-Vlaanderen kende geen aanhoudende stijging van kansarmoede voor deze periode. De kansarmoede-index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine daalt verder in de provincie Oost-Vlaanderen in 2016 (-0,4 procentpunt). In de andere provincies neemt de kansarmoede-index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine toe met minstens 1 procentpunt. Op langere termijn springt de gevarieerde curve van West-Vlaanderen in het oog.

4.17 Evolutie kansarmoede-index naar origine van de moeder en naar provincie

Alle kinderen

Kinderen met een moeder van Belgische origine ⁽¹⁾Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ⁽²⁾

4.17 Evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar provincie: alle kinderen, kinderen met een moeder van Belgische origine (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had

(2) Moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had

6.2. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede

Van alle kinderen die volgens de index 2016 in kansarmoede leven, geven we in onderstaande tabellen aan in welk type gemeente ze wonen en wat de origine van hun moeder is.

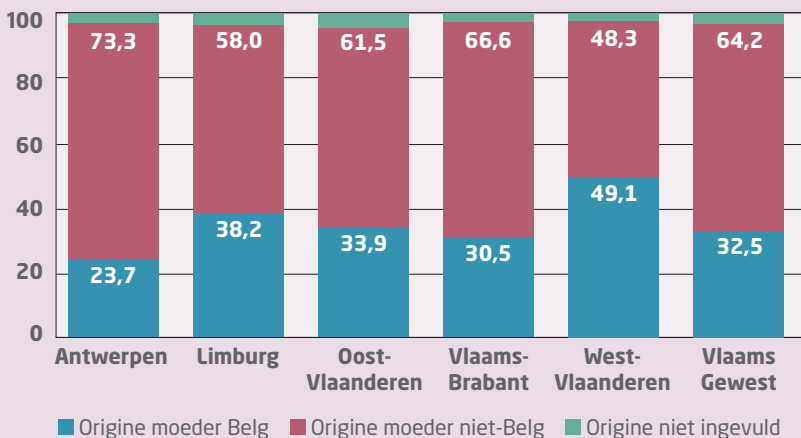
Tabel 4.18 geeft aan dat 50,6% van de kinderen in kansarmoede leeft in 13 steden (de 2 grootsteden en de 11 andere centrumsteden). Kansarmoede is ontegensprekelijk sterker aanwezig in de steden maar kan tegelijk niet losgekoppeld worden van de origine van de moeder. 64,2% van de kinderen die opgroeien in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Er doen zich wel opmerkelijke verschillen voor tussen de provincies. Zo illustreert grafiek 4.19 dat in Antwerpen 73,3% van de kinderen in kansarmoede een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. In West-Vlaanderen ligt dat percentage heel wat lager (48,3%).

4.18 Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente

Type gemeente (VRIND-indeling)	Aandeel
Grootsteden	32,3
Centrumsteden	18,3
Overgangsgebied	12,5
Kleinstedelijke provinciaal	12,0
Structuurondersteunende steden	9,5
Platteland	6,5
Regionaal stedelijke rand	3,3
Stedelijk gebied rond Brussel	2,7
Grootstedelijke rand	2,7
Vlaams Gewest	100,0

4.18 Woonplaats kinderen die leven in kansarmoede, naar type gemeente in Vlaams Gewest (percentage) - 2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie

4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede - per provincie (percentage) - 2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Tabel 4.20 geeft aan dat de niet-Belgische nationaliteiten vooral betrekking hebben op Afrikaanse nationaliteiten. 13,8% van de kinderen in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte een nationaliteit had van een Maghrebland (Marokko, Algerije, Tunesië, Libië of Mauretanië). 12,7% heeft een moeder met de eerste nationaliteit van een ander Afrikaans land. 9,9% van de kinderen heeft een moeder met nationaliteit bij geboorte van een land uit de EU, vooral dan van een Oost-Europees land.

4.20 Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder

Cluster van nationaliteiten	Aandeel
België	32,5
Europese Unie (zonder België)	9,9
<i>waarvan Noordelijk en Westelijk deel</i>	2,5
<i>Zuidelijk deel</i>	0,9
<i>Oostelijk deel</i>	6,5
Afrika	26,5
<i>waarvan Maghreb</i>	13,8
<i>andere landen van Afrika</i>	12,7
Ex-Oostblok (niet-EU): Albanië, Oekraïne, Wit-Rusland, Servië, Kosovo, ...	8,6
Azië, Noord-Amerika en andere landen	12,8
Turkije	5,0
Landen van Zuid- en Centraal-Amerika	1,2
Origine moeder niet ingevuld	3,4
Totaal	100,0

4.20 Origine van de moeder van kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

6.3. Welke criteria geven aanleiding tot kansarmoede?

De registratie over kansarmoede gebeurt - omdat kansarmoede meerdere dimensies kent - op basis van 6 verschillende criteria. Door te kijken naar de oordelen op de criteria kunnen we voor de kinderen die leven in kansarmoede aangeven op welke vlakken kansarmoede zich vooral manifesteert.

Grafiek 4.21 geeft voor de kinderen die meegeteld werden in de berekening

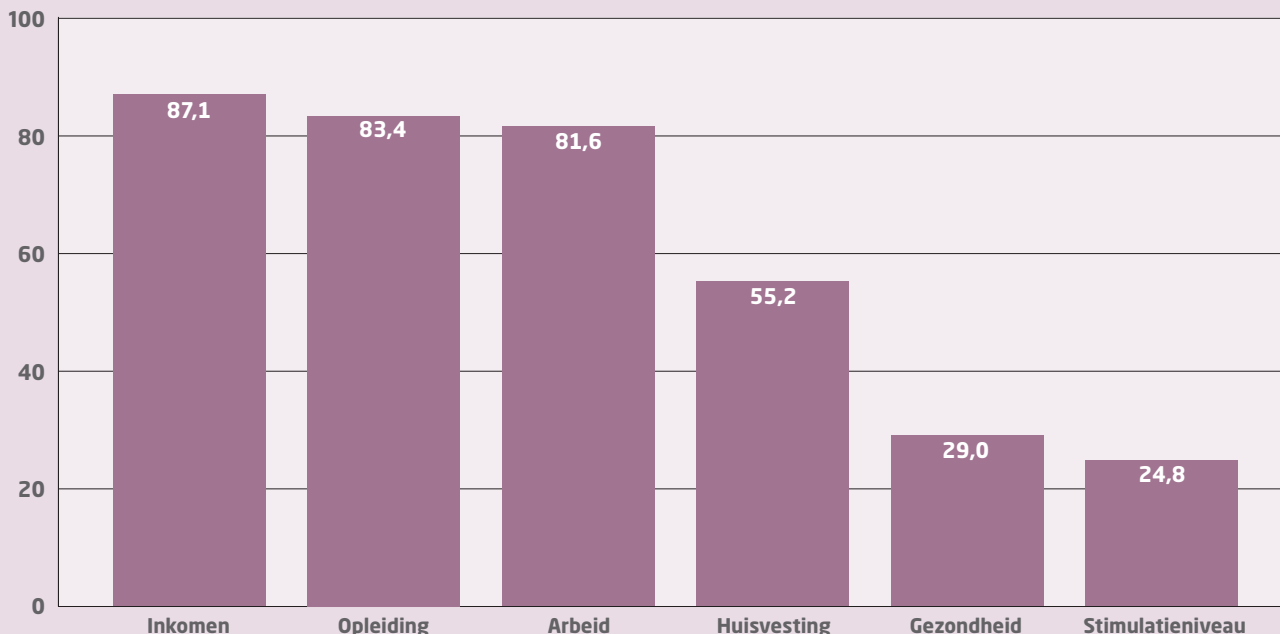
van de kansarmoede-index 2016 aan bij hoeveel kinderen een bepaald criterium als onvoldoende werd beschouwd door de medewerkers van Kind en Gezin.

De grafiek toont duidelijk dat 3 criteria bij meer dan 8 op de 10 kinderen in kansarmoede als onvoldoende worden beoordeeld. Kansarmoede heeft dus vooral te maken met een beperkt inkomen, met werkloosheid of een precare arbeidssituatie en met een laag opleidingsniveau van de ouders. Iets meer dan de helft van de kinderen in kansarmoede heeft

een gebrekkige huisvestingssituatie. Gezondheidsproblemen en laag stimulatie-niveau zijn de minst voorkomende criteria bij de kinderen in kansarmoede.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat bij 62% van de kinderen (minstens) de 3 socio-economische criteria samen onvoldoende beoordeeld worden.

4.21 Kinderen in kansarmoede naar onderliggende dimensies/criteria

4.21 Kinderen die volgens index 2016 als kansarm worden beschouwd naar onderliggende dimensies/criteria (percentage) - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Hoofdstuk 5

KINDEROPVANG, ONDERWIJS EN ANDERE EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

Naast de opvoeding binnen het gezin komen kinderen al snel in contact met andere opvoedingsmilieus waar ze ook heel wat tijd doorbrengen. Daarbij denken we in eerste instantie aan de grootouders en de formele kinderopvang voor baby's en peuters, maar ook aan scholen en opvang voor of na schooltijd of tijdens vakantieperiodes. Sommige kinderen worden omwille van specifieke (zorg)situaties opgevangen

in bepaalde voorzieningen, zoals centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG) of centra voor inclusieve kinderopvang, gaan naar school in het buitengewoon onderwijs of krijgen extra begeleiding. We schetsen in dit hoofdstuk hoeveel kinderen gebruikmaken van externe of specifieke opvoedingsmilieus en presenteren ook cijfers over de pedagogische kwaliteit in de opvang van baby's en peuters.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

5.1 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang.....	107
5.2 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per provincie.....	108
5.3 Gebruik formele vergunde opvang baby's en peuters per geboortjaar	108
5.4 Kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per soort opvang	109
5.5 Verdeling van leefgroepen nulmeting MeMoQ over scores welbevinden en betrokkenheid.....	111
5.6 Verdeling baby-leefgroepen nulmeting MeMoQ over scores emotionele en educatieve ondersteuning.....	112
5.7 Verdeling peuter-leefgroepen nulmeting MeMoQ over scores emotionele en educatieve ondersteuning.....	112
5.8 Verdeling leefgroepen nulmeting MeMoQ over scores omgevingschaal.....	113
5.9 Beoordeling ouders kwaliteitsaspecten en algemene tevredenheid in nulmeting MeMoQ	114
5.10 Aantal inclusief opgevangen kinderen - per leeftijd.....	115
5.11 Kinderen in buitengewoon onderwijs per type.....	117
5.12 Buitengewoon onderwijs: evolutie aantal kinderen per type.....	118
5.13 Aantal kinderen op internaat.....	119
5.14 Kinderen met schoolse vertraging in het gewoon lager onderwijs.....	119
5.15 Begeleide kinderen door centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	120
5.16 Kinderen naar begeleidingsvorm in centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning.....	121

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

Gegevens over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen. We schetsen enkel de cijfers voor de opvang van baby's en peuters.

De meest recente cijfers gaan over het jaar 2016, maar de registratie is gewijzigd, zodat we de cijfers niet geheel meer kunnen vergelijken met de voorgaande jaren. Uitspraken over de pedagogische kwaliteit in de opvang van baby's en

peuters gebeuren op basis van data van de nulmeting uit het grootschalig MeMoQ onderzoek. Gegevens over onderwijs komen uit de statistische jaarboeken onderwijs. De cijfers over inclusieve opvang en over kinderen in begeleiding door een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG) steunen op registraties door de opvangvoorzieningen en de CKG, verwerkt door Kind en Gezin.

1. KINDEREN EN KINDEROPVANG

1.1. Gebruik van informele opvang

Op basis van steekproefonderzoek* weten we dat 30,3% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar *niet of zelden* wordt toevertrouwd aan familie of een opvangvoorziening, dat ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar *geregeld* gebruikmaakt van opvang (hetzij informeel, hetzij formeel) en dat 2 op de 3 kinderen van 2,5 tot 12 jaar minstens regelmatig gebruikmaken van buitenschoolse kinderopvang.

Dergelijke survey-gegevens laten ook toe om het gebruik van informele opvang op te volgen. Zo toonde de enquête van 2013 aan dat 17% van de kinderen onder de 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, opgevangen worden in het informele circuit - meestal door grootouders (16%) - en dat grootouders ook een belangrijke rol als tweede opvangvorm spelen, complementair aan de opvang door een formele voorziening. Voor kinderen in het basisonderwijs zijn grootouders daarentegen wel (samen met de school) de belangrijkste opvangvorm. Omdat er sinds 2012 en 2013 geen nieuwe bevragingen over

het gebruik van opvang plaatsvonden, zijn er geen recente gegevens over de evolutie van informele opvang.

1.2. Gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar

Bijna 52% van de kinderen gebruikt formele opvang

1.2.1. Inleiding op de cijfers en de vernieuwde registratiemethode

De evolutie van het gebruik van formele opvang kunnen we opvolgen aan de hand van cijfers over het aantal aanwezige kinderen. In 2015 werden er geen tellingen uitgevoerd omdat de sector volop bezig was met de implementatie van het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters uit 2012. De invoering van dat decreet in april 2014 heeft immers grote gevolgen gehad voor de organisatie en indeling van het opvanglandschap. Het wenste komaf te maken met de versplintering en de ongelijke kwaliteits- en subsidieregels, stelde in dat alle kinderopvang vergund moest zijn en introduceerde een getraptd subsidiesysteem met een basissubsidie, een subsidie voor inkomenstarief en een plussubsidie.

In tegenstelling tot de situatie van vóór april 2014 spreken we nu niet meer over erkenningen en attesten van toezicht en ook niet meer over het onderscheid kinderdagverblijven of onthaalouders, maar wel over vergunde opvanglocaties voor gezins- of groepsopvang die met of zonder inkomenstarief (IKT) werken.

In navolging van de doorgevoerde veranderingen van het opvanglandschap werd ook beslist om de meting van het aantal aanwezige kinderen anders op te zetten. *Het moment van de meting* werd verplaatst (van februari naar september), de *duur van de meetperiode* werd verlengd (van weektellingen naar een registratie op maandbasis) en de aanwezigheid van *schoolgaande kinderen in opvanglocaties voor baby's en peuters* werd beter uit de tellingen gehouden. De telling gebeurt nu voor het merendeel van de locaties (IKT-locaties of 74,9% van de plaatsen) op basis van *registratiegegevens gekoppeld aan kindcodes* die de IKT-locaties sowieso moeten doorgeven om hun subsidies te berekenen. Enkel de opvanglocaties zonder IKT sturen - net zoals vroeger - hun tellingen nog apart door.

* Vande Gaer, E., Gijssels, C. & Hedebouw, G. Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaams Gewest, Steunpunt WVG, 2014
Lenaers, S. Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes. Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

De voordelen van deze wijzigingen zijn groot:

- De verlenging tot op *maandniveau* betekent dat het beeld op het aantal aanwezige kinderen minder beïnvloed kan worden door ziektes, onverwachte gebeurtenissen of sluitingsdagen in de week van de telling.
- Doordat de meetperiode nu de maand *september* is vallen de tellingen samen met een belangrijk instapmoment in het kleuteronderwijs. Daardoor kunnen we het gebruik bekijken voor kinderen tot een leeftijd van 2 jaar en 8 maanden die tot dan nog niet (eerder) in het kleuteronderwijs konden instappen.
- Dat de tellingen voor de IKT-sector nu steunen op *administratieve datastromen* die in het belang van de locaties zo volledig mogelijk zijn zorgt er voor dat we veel minder ontbrekende gegevens moeten ramen en dat ook de kans op dubbel getelde kinderen is afgenomen. Dubbeltellingen kunnen bv. voorkomen wanneer kinderen gebruik maken van meerdere opvanglocaties omwille van hun gezinssituatie (bv. gescheiden ouders), hun opvangbehoefte (als de openingsuren of opvangdagen van 1 locatie niet volstaan om de opvangbehoefte te dekken) of omwille van het feit dat ze gedurende de meetperiode wisselden van opvang (bv. door stopzetting opvang).

- In de administratieve data wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen in dagopvang (die nog niet voltijds naar school gaan) en buitenschoolse opvang (die wel voltijds naar school gaan of ouder zijn dan 3,5 jaar). Voor de tellingen kijken we enkel naar de aanwezige kinderen in *dagopvang*, waardoor we een betere kwaliteit van de cijfers hebben.

De hervorming heeft ook enkele nadelen:

- De tellingen in de kinderopvang en het kleuteronderwijs worden op verschillende momenten gedaan: nu kunnen we deze tellingen niet meer samen benutten om uitspraken te doen over de participatie aan opvang of onderwijs bij kinderen tussen 2 en 3 jaar.
- Het is moeilijker nu om uitspraken te doen over het gebruik per leeftijdsjaar van de kinderen: de registratie van het aantal aanwezige kinderen gebeurt per geboortear, niet per geboortemaand. Toen de tellingen in februari gebeurden vielen de geboortearen nagenoeg samen met de leeftijdsindeling (<1 jaar, tussen 1 en 2 jaar en van 2 tot 3 jaar). Bij registratie in de maand september is dat niet meer het geval. Een kind geboren in bv. 2014 kan in september 2016 ofwel jonger ofwel ouder dan 2 jaar zijn.

Kortom, de doorgevoerde wijzigingen aan de registratiemethode zorgen ervoor dat we het gebruik zuiverder dan vroeger kunnen berekenen, maar hebben ook als gevolg dat we geen cijfers meer hebben over het gebruik per leeftijdsjaar en dat we geen uitspraken meer kunnen doen over het gebruik van opvang en/of kleuterschool door kinderen tussen 2 en 3 jaar. Bovendien zorgt de registratiewijziging ervoor dat we het nieuwe gebruikscijfer niet zo maar meer mogen vergelijken met de oude gebruikscijfers op basis van de februaritellingen.

1.2.2. Gebruik formele opvang door 0 tot 3-jarigen Vlaams Gewest en per provincie

In 2016 maakt iets meer dan de helft (51,9%) van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik van formeel vergunde kinderopvang voor baby's en peuters.

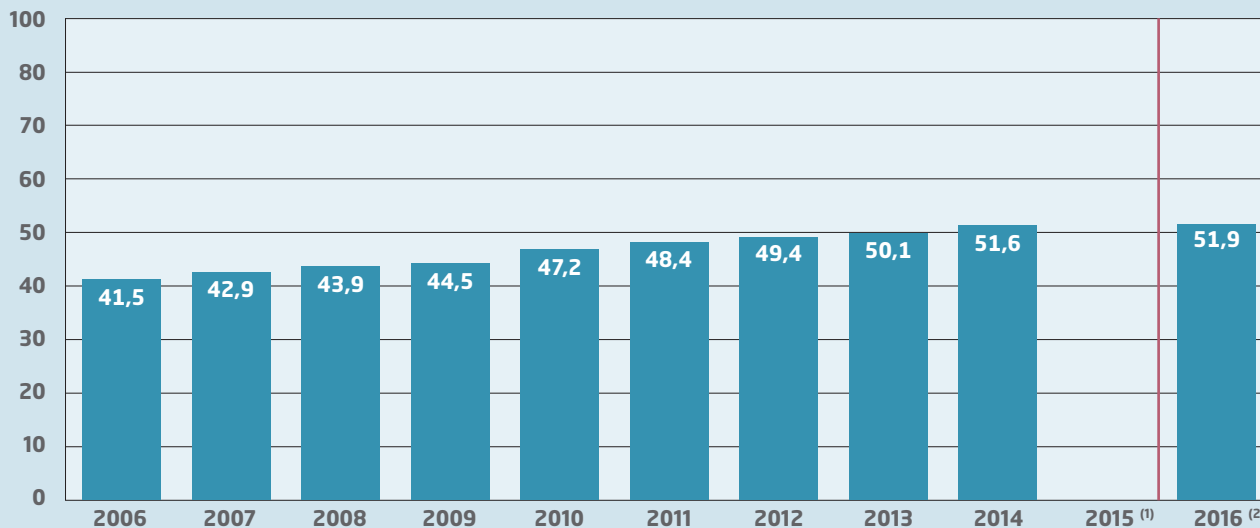
Grafiek 5.1 suggereert dat de stijgende trend van het gebruik wordt voortgezet. Omdat we van mening zijn dat we door de gewijzigde berekeningswijze geen uitspraken over de evolutie mogen doen, beschouwen we het cijfer voor

2016 dan ook vooral als het begin van een nieuwe historische reeks, wat in de grafiek ook duidelijk wordt aangegeven.

Het gebruik van formeel vergunde opvang voor baby's en peuters verschilt aanzienlijk tussen de provincies (zie grafiek 5.2). Het gebruik ligt het hoogst in West-Vlaanderen (60,5%) en het laagst in Antwerpen (47,3%). Limburg (48,4%), Vlaams-Brabant (51,6%) en Oost-Vlaanderen (54%) situeren zich hiertussen. In 3 van de 5 provincies maakt meer dan de helft van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik van vergunde opvang.

Omdat de cijfers voor 2016 niet zo maar vergeleken kunnen worden met de voorgaande jaren, geven we geen historische reeks per provincie weer. De evoluties die zich tussen 2014 en 2016 voordoen kunnen immers even goed het gevolg zijn van de registratiewijzigingen.

5.1 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang

5.1. Aandeel kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin in het Vlaamse Gewest - 2006-2016

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen

(1) In 2015 werd de registratie niet georganiseerd omdat geen extra registratie gevraagd werd terwijl de invoering van het decreet voor opvang van baby's en peuters volop bezig was

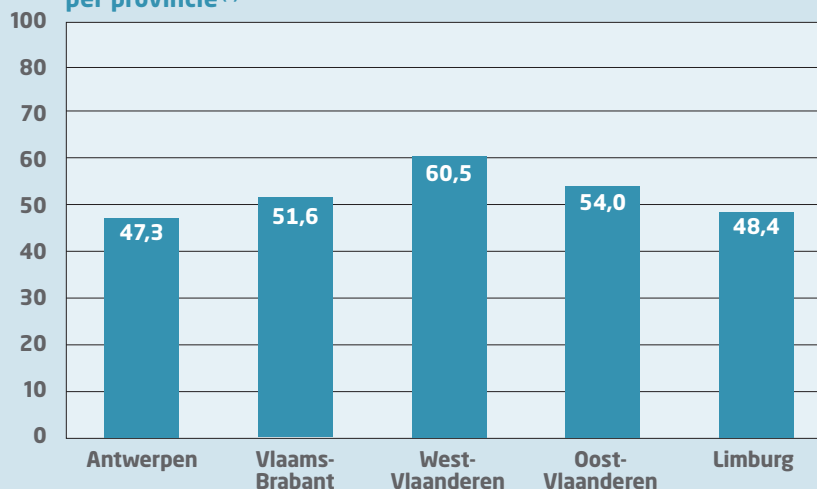
(2) Percentage berekend op het aantal kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september woont in het Vlaamse Gewest. In de jaren 2006-2014 gebeurden de tellingen gedurende 1 week in februari

1.2.3. Gebruik formele opvang 0 tot 3-jarigen naar geboortjaar en per vergunningstype

Het gebruik verschilt naargelang de leeftijd van de kinderen. Zoals in de inleiding vermeld kunnen we het gebruik niet meer per leeftijdsjaar, maar enkel per geboortjaar weergeven. Het gebruik ligt het hoogst voor de kinderen geboren in 2015 (dat zijn dus kinderen tussen 9 en 20 maanden). Twee derde van de kinderen geboren in 2015 maakt gebruik van formele opvang. Ook voor de kinderen geboren in 2014 en 2016 ligt het gebruik boven de 50%, maar het gebruik ligt er wel lager dan voor kinderen geboren in 2015. Het gebruik ligt het laagst voor de kinderen geboren in 2013, maar dat is ook logisch omdat de kinderen uit 2013 allen ouder zijn dan 2,5 jaar en dus al in de kleuterschool terecht kunnen.

Het is duidelijk dat het lage gebruik door kinderen geboren in 2013 een impact heeft op de gebruikscijfers. Indien we het gebruik enkel zouden berekenen voor de kinderen geboren vanaf 2014, dan belichten we cijfers voor kinderen die hoogstens 2 jaar en 8 maanden oud zijn. Aangezien de zomervakantie 2 maanden duurt, gaan we ervan uit dat we zo cijfers kunnen presenteren over kinderen die de eerst mogelijke instapleeftijd voor de kleuterschool nog niet of maar net bereikt hebben. Volgens deze berekeningswijze ligt het gebruik bij die groep kinderen op 60%.

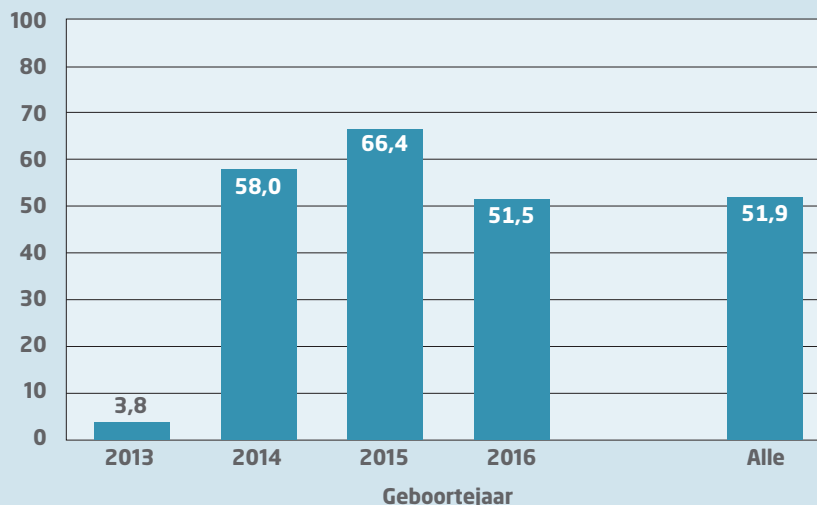
5.2 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per provincie ⁽¹⁾

5.2 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties die vergund zijn door Kind en Gezin per provincie - 2016 (percentage)
Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen in september 2016

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september 2016 woont in de betreffende provincie

5.3 Gebruik formele vergunde opvang baby's en peuters per geboortjaar ⁽¹⁾

5.3 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin per geboortjaar - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen in september 2016

(1) Percentage berekend (per geboortjaar) op het aantal kinderen jonger dan 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september 2016 woont in het Vlaamse Gewest

Tabel 5.4 geeft 2 soorten cijfers per soort opvang. In de eerste kolom wordt het aandeel aanwezige kinderen uitgedrukt per vergunningstype. Zo weten we dat 21,7% van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik maakt van formele groepsopvang met IKT-tarief. In de tweede kolom geven we het aandeel kinderen per vergunningstype

weer ten opzichte van alle kinderen die opvang gebruiken. Daaruit leiden we af dat meer dan 60% van de kinderen die opvang van baby's en peuters gebruiken, gebruik maakt van groepsopvang en dat 74,8% van de kinderen die in de formele kinderopvang aanwezig zijn in een opvanglocatie zitten waar ze volgens inkomenstarief kunnen betalen.

5.4 Kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per soort opvang ⁽¹⁾

Inkomenstarief	Vergunningstype	Gebruik	Aandeel soort opvang onder kinderen die opvang gebruiken
IKT	Gezinsopvang	14,5	27,9
	Groepsopvang	21,7	41,8
	Groepsopvang samenwerking	2,6	5,0
	Totaal IKT	38,8	74,8
Niet-IKT	Gezinsopvang	2,3	4,4
	Groepsopvang	10,7	20,6
	Totaal niet-IKT	13,1	25,2
Totaal		51,9	100,0

5.4 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang vergund door Kind en Gezin naar soort opvang - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen in september 2016

(1) Percentage berekend (per geboortjaar) op het aantal kinderen jonger dan 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september 2016 woont in het Vlaamse Gewest

1.3. Pedagogische kwaliteit in de formele opvang van baby's en peuters

1.3.1. Inleiding op de nulmeting van MeMoQ

In 2015-2016 vond in de opvang voor baby's en peuters in het kader van het grootschalig onderzoeksproject MeMoQ* een nulmeting plaats over pedagogische kwaliteit. Deze nulmeting bracht op basis van een wetenschappelijk instrument in een steekproef van 400 opvanglocaties in kaart hoe de proceskwaliteit er uit ziet en hoe tevreden ouders zijn over enkele pedagogische aspecten in de leefgroep/opvanglocatie. Het gaat om een nulmeting omdat de meting betrekking had op een nieuw algemeen referentiekader over pedagogische kwaliteit waar de opvangsector nog niet concreet mee aan de slag moest zijn gegaan. Bedoeling was om een beeld te schetsen over de situatie AS IS om later in kaart te kunnen brengen hoe de situatie gewijzigd is omwille van gewijzigd beleid of omwille van de lancering van het nieuwe raamwerk en de instrumenten die er uit voortvloeid zijn.

De afname van het wetenschappelijk instrument gebeurde in een voormiddag en steunde op observaties door getrainde onderzoekers in een leefgroep en op een bevraging van kinderbegeleider(s), verantwoordelijke(n) en ouders. Er werden scores toegekend

aan volgende 6 dimensies van pedagogische kwaliteit:

Dimensie 1: Welbevinden is de mate waarin de kinderen goed in hun vel zitten, genieten, ontspannen, spontaan en vitaal zijn.

Dimensie 2: Betrokkenheid is de mate waarin de kinderen geconcentreerd bezig zijn, 'opgeslorpt' in hun activiteit, intens mentaal bezig zijn, exploreren, voldoening vinden in hun activiteiten en zo hun grenzen verleggen.

Dimensie 3: Emotionele ondersteuning beschrijft het relationeel klimaat en de sensitiviteit van de kinderbegeleiders. Dat gaat over de mate waarin men vriendelijk met de kinderen omgaat, nabij is, positieve emoties en respect uitstraalt, de signalen van kinderen opmerkt, responsief is en de kinderen zich veilig voelen bij de begeleider.

Dimensie 4: Educatieve ondersteuning beschrijft de mate waarin de kinderbegeleiders de kinderen uitdagen, hun exploratie faciliteren en uitbreiden, hun verstandelijke ontwikkeling bevorderen, hun zelfstandigheid aan bod laten komen en hun taalontwikkeling ondersteunen.

Dimensie 5: Omgeving: De pedagogische omgeving werd beoordeeld aan de hand van een schaal die 15 indicatoren bevatte en op basis van een beoordeling van de geobserveerde activiteiten. Met de omgevingsschaal werden 5 zaken gescoord: de indeling, opbouw en verscheidenheid van de ruimte,

de invulling van de ruimte (bv. rijkdom van het materiaal, afstemming op maat van de kinderen), de uitbreiding van het basismilieu (bv. aantal en kwaliteit van de aangeboden activiteiten en materialen, mate van afstemming op de noden en interesses van de kinderen en op hun mogelijkheden), respect voor de eigenheid van gezinnen en voor de maatschappelijke diversiteit en een doeltreffende organisatie van tijd en personeel (dagstructuur, inzet van begeleiders, dagindeling). Op basis van de activiteitenlijst werd bekeken of kinderen op meerdere en op gevarieerde vlakken ervaringen konden opdoen.

Dimensie 6: Omgaan met ouders en met de maatschappelijke diversiteit: Deze dimensie gaat over de mate en wijze waarop opvanglocaties met ouders en de maatschappelijke diversiteit omgaan. Het gaat onder meer over de mate waarin ouders betrokken worden bij de wenperiode en de mate waarin de diversiteit aan gezinnen en de diversiteit in de bredere samenleving zichtbaar zijn in de locatie.

De nulmeting resulteerde in een enorme veelheid aan observatiedata en ook de bevraging van de ouders kende een hoge respons (64,8%, N=3172). De beoordeling van de pedagogische kwaliteit gebeurde dus op een zeer rijke empirische basis.

* MeMoQ staat voor het meten en monitoren van pedagogische kwaliteit. Voor meer info over dit project en de instrumenten en resultaten die het onderzoek heeft opgeleverd, zie www.kindengezin.be/kinderopvang/sector-babys-en-peuters/pedagogische-aanpak/memoq-algemeen/

1.3.2. Synthese van de belangrijkste resultaten

De scores die we over de nulmeting in 400 opvanglocaties presenteren zijn gewogen scores, dit wil zeggen dat de scores van elk soort opvang werden meegeteld a rato van het aandeel plaatsen van die opvangsoort in het totale aantal plaatsen. We belichten de scores per dimensie.

Tabel 5.5 geeft weer hoe de scores van de 400 geobserveerde

leefgroepen verdeeld zijn over de 9 punten van de ZIKO-beoordelingsschaal.

Opvallend is dat voor beide dimensies geen enkele locatie heel zwak of uitermate sterk scoorde. Het welbevinden zit relatief goed in de Vlaamse kinderopvang. Het gemiddelde voor welbevinden bedraagt 3,36. Het overgrote deel van de locaties heeft hier een matig (3) tot goede (>3) score. Geen enkele locatie haalde een score onder 2,5 op 5. De meeste kinderen

voelen zich dus neutraal tot goed in de opvang. Betrokkenheid daarentegen geeft een ander beeld.

Voor betrokkenheid zit het grootste deel (71,6%) van de steekproef onder score 3. Het gemiddelde is 2,72, wat laag tot matig is. Dit betekent dat in de omgeving en aanpak van kinderen heel wat kansen onvoldoende benut worden om kinderen uit te dagen en te stimuleren om geboeid bezig te zijn en langs die weg optimaal te ontwikkelen.

5.5 Verdeling van leefgroepen nulmeting MeMoQ over scores welbevinden en betrokkenheid

	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	Totaal
Welbevinden	0,0	0,0	0,0	7,4	63,1	27,1	2,5	0,0	0,0	100,0
Betrokkenheid	0,0	7,7	26,3	37,6	20,6	6,5	1,4	0,0	0,0	100,0

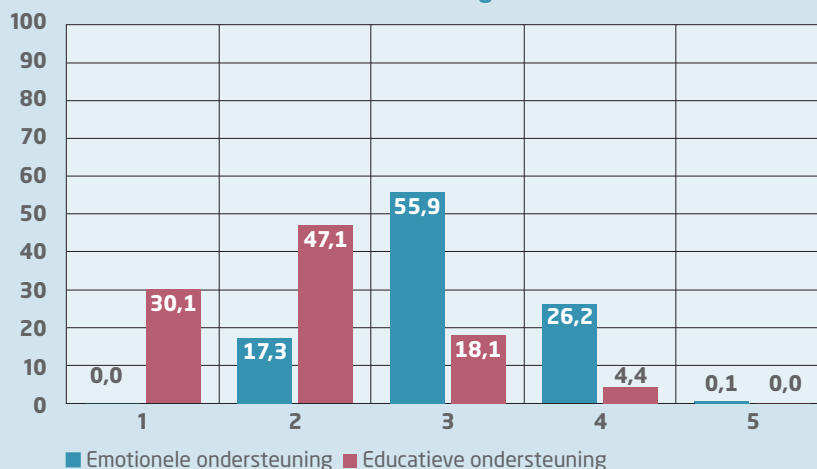
5.5 Verdeling van de scores van de geobserveerde leefgroepen in de nulmeting MeMoQ over de 9-puntenschaal van het ZIKO-instrument - (rij)percentage
Bron: Declercq, B., Laevers, F., Daems, M., Hulpia, H., Janssen, J., Van Cleynenbreugel, C. & Vandenbroeck, M. (2016). MeMoQ Deelrapport 9. Nulmeting: Welbevinden en betrokkenheid. Brussel - Leuven - Gent: Kind en Gezin - KU Leuven - UGent

Emotionele en educatieve ondersteuning worden beide gemeten via het internationale wetenschappelijk instrument CLASS (Classroom Assessment Scoring System), maar er bestaan verschillende versies voor het observeren van baby- en peutergroepen. Aangezien beide groepen onder de 400 geobserveerde leefgroepen voorkwamen, worden de resultaten over beide dimensies apart besproken voor baby- (zie grafiek 5.6) en peutergroepen (zie grafiek 5.7).

Beide grafieken tonen dat bij de emotionele ondersteuning vooral de middenscores worden toegekend (2-3-4), terwijl voor de educatieve dimensie de lagere scores worden toegekend (1-2-3). Dit vertaalt zich ook in een verschil qua gemiddelde scores. Emotionele ondersteuning scoort gemiddeld 3,6 op 5 (zowel bij baby- als bij peutergroepen), de gemiddelde scores voor educatieve ondersteuning liggen onder de 2,5 op 5 (2,45 voor babygroepen en 1,93 voor peutergroepen).

Uit deze scores leiden we af dat kinderbegeleiders nabij en sensitief-responsief zijn tegenover de kinderen. Ze hebben aandacht voor hun perspectief, maar ze laten wel kansen liggen om kinderen educatief uit te dagen en hun ontwikkeling te bevorderen.

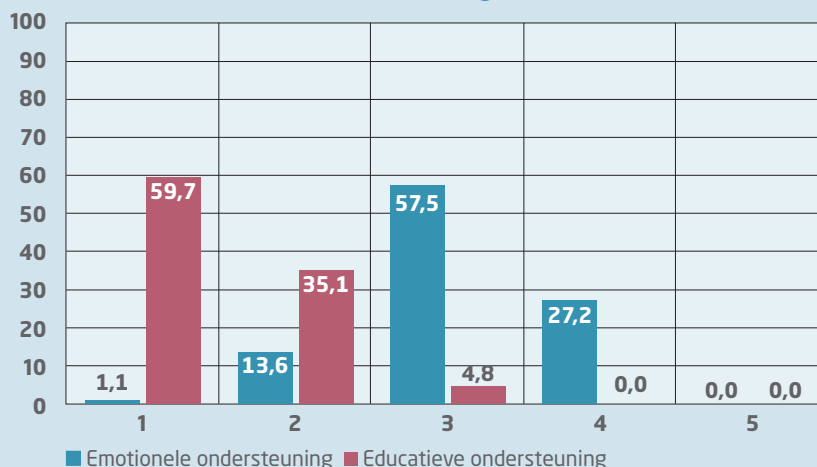
5.6 Verdeling baby-leefgroepen in nulmeting MeMoQ over scores emotionele en educatieve ondersteuning

5.6 Verdeling leefgroepen met overwegend kinderen jonger dan 18 maanden volgens scores op de dimensies emotionele en educatieve ondersteuning in nulmeting MeMoQ - percentage

Bron: Hulpia, H., Vandenbroeck, M., Daems, M., Declercq, B., Janssen, J., Van Cleynenbreugel, C. & Laevers, F. (2016). MeMoQ Deelrapport 10. Emotionele en educatieve ondersteuning. Brussel - Gent - Leuven: Kind en Gezin - UGent - KU Leuven

5.7 Verdeling peuter-leefgroepen in nulmeting MeMoQ over scores emotionele en educatieve ondersteuning

5.7 Verdeling leefgroepen met overwegend kinderen ouder dan 18 maanden volgens scores op de dimensies emotionele en educatieve ondersteuning in nulmeting MeMoQ - percentage

Bron: Hulpia, H., Vandenbroeck, M., Daems, M., Declercq, B., Janssen, J., Van Cleynenbreugel, C. & Laevers, F. (2016). MeMoQ Deelrapport 10. Emotionele en educatieve ondersteuning. Brussel - Gent - Leuven: Kind en Gezin - UGent - KU Leuven

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat voor de dimensie educatieve ondersteuning bij baby's de taalondersteuning de zwakste subdimensie is. Bij peuters is vooral de kwaliteit van feedback zwak (kinderen uitdagen in wat ze nog net niet aankunnen, informatie geven, aanmoediging en bevestiging). Maar ook het faciliteren van exploratie kan zowel bij baby's als bij peuters beter. De analyses toonden ook aan dat zowel de educatieve, als de emotionele ondersteuning het best scoren tijdens geleide activiteiten.

De onderzoekers trekken als conclusie dat kinderbegeleiders kansen laten liggen om ook tijdens momenten van

zorg, eten of vrij spel kinderen educatief én emotioneel te ondersteunen. Tabel 5.8 geeft de scores van de leefgroepen in de nulmeting weer op de omgevingsschaal.

De tabel bevat zowel de scores op de totaalscore voor omgeving, berekend als het gemiddelde van de 15 indicatoren, als de scores op de deeldomeinen basisaanbod en uitbreiding.

De meerderheid van de leefgroepen (57,3%) heeft een score tussen 2 en 3. Een derde (34,1%) heeft een score tussen 3 en 4. Een kleine groep (2,6%) heeft een score hoger of gelijk aan 4. Het gemiddelde voor de totaalscore omgeving is 2,79, wat betekent dat de kwaliteit van de omgeving eerder laag tot matig is.

Voor het deeldomein 'Basisaanbod' liggen de vaststellingen in dezelfde lijn als de totaalscore. Dit betekent dat de indeling en de invulling van de ruimtes gemiddeld genomen nog heel wat kansen bevat voor een meer kindgerichte indeling en inrichting. Het deeldomein 'Uitbreidingen' doet het wel beter. Bijna de helft (43,5%) van de leefgroepen heeft een score tussen 3 en 4, meer dan een vijfde (22,3%) heeft een score 4. Er zijn zelfs 5,5% van de groepen die de maximumscore halen. Met het aanbieden van extra materialen en activiteiten lijkt het dus goed te zitten.

5.8 Verdeling leefgroepen nulmeting MeMoQ over scores omgevingsschaal

	1	2	3	4	5	Totaal
Omgeving totaalscore	6,0	57,3	34,1	2,6	0,0	100,0
Omgeving, Deeldomein 'Basisaanbod'	17,0	44,5	31,7	6,4	0,0	100,0
Omgeving, Deeldomein 'Uitbreiding'	8,9	19,8	43,5	22,3	5,5	100,0

5.8 Verdeling van de scores van de geobserveerde leefgroepen in de nulmeting MeMoQ volgens score op (delen van) de omgevingsschaal
Bron: Declercq, B., Laevers, F., Daems, M., Hulpia, H., Janssen, J., Van Cleynenbreugel, C. & Vandenbroeck, M. (2016). MeMoQ Deelrapport 11. Nulmeting: Omgeving. Brussel - Leuven - Gent: Kind en Gezin - KU Leuven - UGent

Uit de antwoorden van meer dan 3000 ouders van kinderen uit de geobserveerde leefgroepen maken we op dat heel wat ouders veel tot zeer veel belang hechten aan de pedagogische aspecten van de kinderopvang. Niet alleen geeft twee derde van de ouders aan dat pedagogische motieven belangrijk waren bij de zoektocht naar opvang, meer dan 75% van de ouders geeft aan dat pedagogische motieven ook een belangrijke rol hebben gespeeld in de definitieve keuze voor een opvanglocatie.

In de vragenlijst voor ouders werd gepeild naar hun oordeel over diverse kwaliteitsaspecten in het omgaan van de opvang met hun kind en henzelf. Ouders konden de algemene aspecten van de opvang beoordelen en hun algemene tevredenheid over de opvang uiten. De beoordelingen gebeurden steeds op een 5-puntenschaal.

Tabel 5.9 geeft de gemiddelde scores weer per item uit de vragenlijst.

Conclusie van de nulmeting is dus dat er in het licht van het nieuwe pedagogisch raamwerk al een aantal dimensies matig tot goed scores, maar dat er zeker nog verbetermogelijkheden zijn op vlak van educatieve ondersteuning, omgeving en betrokkenheid.

5.9 Beoordeling ouders kwaliteitsaspecten en algemene tevredenheid in nulmeting MeMoQ

Items uit vragenlijst	Gemiddelde score
De kwaliteit van de manier waarop kinderbegeleiders met jouw kind omgaan	4,38
De kwaliteit van de leerervaringen van jouw kind	4,36
De kwaliteit van de beginperiode (wenperiode, eerste dagen, ...)	4,24
De kwaliteit van algemene aspecten (o.a. naar ruimte, groepsgrootte, betaalbaarheid, ...)	4,23
De kwaliteit van de dagelijkse werking	4,12
Algemene tevredenheid	4,67

5.9 Gemiddelde scores van ouders in de nulmeting MeMoQ op items over kwaliteit en tevredenheid op een 5-puntenschaal - 2016

Bron: Janssen, J., Hulpia, H., Daems, M., Declercq, B., Van Cleynenbreugel, C., Laevers, F. & Vandenbroeck, M. (2016). MeMoQ Deelrapport 13. Nulmeting: De ouderbevraging. Brussel - Gent - Leuven: Kind & Gezin - UGent - KU Leuven

1.4. Inclusief opgevangen kinderen

Inclusieve opvang is de opvang van kinderen met een specifieke zorgbehoefte samen met kinderen zonder specifieke zorgbehoefte.

Opvanglocaties kunnen voor de opvang van deze kinderen subsidies krijgen en kunnen ook ondersteund worden door een Centrum inclusieve kinderopvang. Op basis van registratiegegevens over 2016 weten we dat er 1177 verschillende kinderen inclusief werden opgevangen in de vergunde opvang van baby's en peuters.

Tabel 5.10 geeft aan dat meer dan de helft van deze kinderen jonger waren dan 3 jaar. Mogelijk worden er nog meer kinderen inclusief opgevangen want de cijfers zijn gebaseerd op aanvraagdossiers voor de subsidie inclusieve opvang. Het aantal kinderen dat in de buitenschoolse opvang inclusief wordt opgevangen werd niet meegeteld (want niet geregistreerd).

5.10 Aantal inclusief opgevangen kinderen - per leeftijd

Leeftijd van de kinderen	Aantal
Kinderen jonger dan 3 jaar	650
<i>waarvan 0 jaar</i>	74
<i>waarvan 1 jaar</i>	239
<i>waarvan 2 jaar</i>	337
Kinderen tussen 3 en 6 jaar	381
<i>waarvan 3 jaar</i>	256
<i>waarvan 4 jaar</i>	83
<i>waarvan 5 jaar</i>	42
Kinderen tussen 6 en 12 jaar	131
Kinderen van 12 jaar en ouder	15
Totaal	1 177

5.10 Aantal inclusief opgevangen kinderen in de vergunde opvang baby's en peuters per leeftijdsklasse - 2016
Bron: Kind en Gezin, Registratie inclusieve opvang

2. KINDEREN IN SPECIFIEKE ONDERWIJSINSTELLINGEN EN KINDEREN MET SCHOOLVERTRAGING

2.1. Kinderen in buitengewoon onderwijs en kinderen met specifieke begeleiding

0,74% kleuters niet in het 'mainstream'-onderwijs, in het lager onderwijs loopt dit op tot 5,7%

In het onderwijslandschap maken we al geruime tijd een onderscheid tussen gewoon en buitengewoon basisonderwijs. Buitengewoon basisonderwijs is bedoeld voor kinderen die tijdelijk of permanent specifieke hulp nodig hebben en is ingedeeld in types, volgens de beperking van de kinderen en de specifieke zorg die ze nodig hebben. Het decreet van 21 maart 2014 over maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ('M-decreet') voerde aanpassingen door aan de structuur van het buitengewoon onderwijs.

In het basisonderwijs worden type 1 (leerlingen met een licht verstandelijke beperking) en type 8 (leerlingen met ernstige leerstoornissen) geleidelijk afgebouwd en omgevormd tot het nieuwe type 'basisaanbod'. Leerlingen uit dat nieuwe type kunnen na een positieve evaluatie van de school en het CLB na verloop van tijd weer in het gewoon onderwijs instromen. Er kwam ook een nieuw type 9 voor kinderen met autisme die geen verstandelijke beperking hebben en ondanks GON-ondersteuning niet in het gewoon onderwijs terecht kunnen. Deze aanpassingen zijn van kracht vanaf 1 september 2015.

Tabel 5.11 geeft aan hoeveel kinderen in welk van deze types van het buitengewoon onderwijs zitten en geeft ook het aandeel leerlingen in het buitengewoon onderwijs weer in de hele onderwijspopulatie voor het kleuter- en lager onderwijs.

0,74% van de kleuters zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. Opmerkelijk is dat de meerderheid (71,4%) van de kinderen in het buitengewoon kleuteronderwijs jongens zijn. 1% van de jongens in het kleuteronderwijs loopt school in het buitengewoon kleuteronderwijs, bij meisjes bedraagt het aandeel 0,4%.

5,7% van de kinderen in het lager onderwijs volgt buitengewoon onderwijs. Het gaat in het schooljaar 2015-2016 voornamelijk om het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen en het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een licht mentale handicap (zie tabel 5.11). In de toekomst verdwijnen deze 2 types. Nieuwe leerlingen met type 1 en 8 zullen instromen in het type 'basisaanbod'.

Ook in het buitengewoon lager onderwijs zijn de jongens, met 64%, duidelijk oververtegenwoordigd. 7,1% van alle jongens in de lagere school zit in het buitengewoon onderwijs, bij meisjes ligt dat aandeel op 4,2%.

5.11 Kinderen in buitengewoon onderwijs per type ⁽¹⁾

	Kleuteronderwijs		Lager onderwijs	
	Aantal	%	Aantal	%
Type basisaanbod ^{(2) (3)}	-	-	2 200	8,6
Licht mentale handicap (type 1) ⁽⁴⁾	-	-	5 706	22,3
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	1 134	57,2	3 713	14,5
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	132	6,7	2 021	7,9
Lichamelijke handicap (type 4)	247	12,4	1 281	5,0
Visuele handicap (type 6)	27	1,4	103	0,4
Auditieve handicap (type 7)	245	12,3	1 287	5,0
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8) ⁽⁴⁾	-	-	7 604	29,7
Autismespectrumstoornis zonder verstandelijke beperking (type 9) ⁽²⁾	199	10,0	1 663	6,5
Totaal aantal kinderen in buitengewoon onderwijs	1 984	100,0	25 578	100,0
Aandeel buitengewoon onderwijs in totaal	0,74		5,7	

5.11 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen naar type - schooljaar 2015-2016

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2015-2016

(1) Om dubbelstellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

(2) Nieuw type sinds september 2015

(3) Type 'basisaanbod' wordt niet ingericht in het buitengewoon kleuteronderwijs

(4) Type 1 en type 8 verdwijnen geleidelijk door uitstroom bestaande leerlingen; nieuwe leerlingen komen in het type 'basisaanbod'

In het schooljaar 2015-2016 zijn er 16 kinderen minder aanwezig in het buitengewoon kleuteronderwijs dan

in het schooljaar 2014-2015. In het buitengewoon lager onderwijs gaat het aantal kinderen wel sterk achteruit

(-1905, zie tabel 5.12). Het M-decreet heeft blijkbaar gevolgen op deze aantallen.

5.12 Buitengewoon onderwijs: evolutie aantal kinderen per type

	Evolutie op 1 jaar (t.o.v. schooljaar 2014-2015)
Totaal buitengewoon kleuteronderwijs	-16
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	-27
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	-63
Lichamelijke handicap (type 4)	-49
Visuele handicap (type 6)	+2
Auditieve handicap (type 7)	-78
Autismespectrumstoornis en geen mentale beperking (type 9) ⁽¹⁾	+199
Totaal buitengewoon lager onderwijs	-1 905
Type 'basisaanbod' ⁽¹⁾	+2 200
Licht mentale handicap (type 1)	-2 108
Matige of ernstig mentale handicap (type 2) ⁽²⁾	-222
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	-424
Lichamelijke handicap (type 4)	-125
Visuele handicap (type 6)	-11
Auditieve handicap (type 7)	-46
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8) ⁽²⁾	-2 832
Autismespectrumstoornis en geen mentale beperking (type 9) ⁽¹⁾	+1 663

5.12 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per type op korte termijn (schooljaar 2015-2016 t.o.v. schooljaar 2014-2015)

Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2014-2015 en 2015-2016

(1) Nieuw type sinds september 2015

(2) Type 1 en type 8 verdwijnen geleidelijk door uitstroom bestaande leerlingen; nieuwe leerlingen komen in het type 'basisaanbod'

Er zijn ook leerlingen met een beperking die les volgen in het gewoon basisonderwijs maar die begeleid worden vanuit het buitengewoon onderwijs. Dit is het geïntegreerd basisonderwijs (GON), bedoeld om zoveel mogelijk leerlingen de kans te

geven in het gewoon onderwijs. In het schooljaar 2015-2016 werden er 8185 leerlingen in het gewoon basisonderwijs begeleid vanuit het buitengewoon lager onderwijs. Dit zijn er 623 minder dan in het schooljaar 2014-2015.

2.2. Kinderen op internaat

Ook internaten zijn een opvoedingsmilieu. Daarom presenteren we in tabel 5.13 hoeveel kinderen in het kleuter- of lager onderwijs in een internaat verblijven. In totaal gaat het om 1288 kinderen, 59,2% van de internen zijn jongens. Het aantal internen ligt lager dan in het schooljaar 2014-2015, vooral door een daling van het aantal internen in het gewoon lager onderwijs.

2.3. Kinderen naar schoolse vorderingen

Een laatste cijfer over het opvoedingsmilieu onderwijs gaat over de schoolse vorderingen van kinderen (voorsprong, op leeftijd of vertraging). Schoolse vertraging is het aantal leerjaren vertraging dat een leerling oploopt t.o.v. het leerjaar waarin hij zich zou bevinden als hij jaar na jaar zou vorderen. Het is niet noodzakelijk

een gevolg van zittenblijven. Het kan ook veroorzaakt worden door ziekte, atypische studieovergangen, late instapleeftijd, ... Wat ook de oorzaak is, het vaak voorkomen van schoolvertraging is een belangrijk signaal. Tabel 5.14 toont dat in totaal 13,1% van de kinderen in het gewoon lager onderwijs een schoolse vertraging heeft. 1,1% heeft een voorsprong. Vooral het verschil tussen

kinderen van Belgische nationaliteit en niet-Belgische kinderen springt in het oog. 36,2% van de kinderen met een andere nationaliteit heeft een schoolse vertraging, bij kinderen met een Belgische nationaliteit gaat het om 10,9%. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt ook dat het aandeel kinderen met een schoolse vertraging iets hoger is bij jongens dan bij meisjes (13,8% versus 12,4%).

5.13 Aantal kinderen op internaat ⁽¹⁾

	2014-2015	2015-2016
Gewoon kleuteronderwijs	112	114
Buitengewoon kleuteronderwijs	2	4
Gewoon lager onderwijs	1 093	1 035
Buitengewoon lager onderwijs	149	135
Totaal	1 356	1 288

5.13 Aantal kinderen dat verblijft in een internaat voor kleuter- of lager onderwijs - Vlaamse Gemeenschap - schooljaren 2014-2015 en 2015-2016

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2014-2015 en 2015-2016

(1) Dat zijn er wellicht meer omdat gegevens van internaten met minder dan 30 internen niet worden opgenomen omdat ze niet subsidieerbaar zijn

5.14 Kinderen met schoolse vertraging in het gewoon lager onderwijs ⁽¹⁾

		Voorsprong	Op leeftijd	Achterstand	
				1 jaar	2 of meer jaren
Belgische nationaliteit	Aantal	4 238	327 880	38 082	2 561
	%	1,1	88,0	10,2	0,7
Niet-Belgische nationaliteit	Aantal	261	22 072	10 421	2 277
	%	0,7	63,0	29,7	6,5
Alle kinderen	Aantal	4 499	349 952	48 503	4 838
	%	1,1	85,8	11,9	1,2

5.14 Aantal kinderen in het gewoon lager onderwijs naar schoolse vertraging, naargelang nationaliteit - Vlaams Gewest - schooljaar 2015-2016

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2015-2016

(1) Cijfers handelen enkel over scholen met hoofdzetel in het Vlaamse Gewest. Kinderen in methodescholen worden niet meegeteld

3. KINDEREN IN BEGELEIDING BIJ CENTRA VOOR KINDERZORG EN GEZINSONDERSTEUNING

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag- en nachtopvang door een bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan op verzoek van de ouders een beroep gedaan worden op centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG), erkend en

gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen om hoeveel kinderen het gaat en geven aan welk soort begeleiding er gegeven wordt.

In de CKG zijn er, op basis van de door de centra doorgegeven aantallen op 1 februari 2017, 1489 kinderen in

begeleiding, bijna uitsluitend kinderen jonger dan 12 jaar. In vergelijking met 2016 zijn er 316 kinderen minder die begeleid en/of opgevangen worden (zie tabel 5.15). 36,6% van de begeleide kinderen is tussen 6 en 12 jaar, 31,2% is jonger dan 3 jaar.

5.15 Begeleide kinderen door centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning ⁽¹⁾

2014	2015	2016	2017				
Totaal	Totaal	Totaal	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
1 778	1765	1 805	465	455	545	23	1 489 ⁽²⁾

5.15 Evolutie aantal kinderen in begeleiding in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning volgens februaritelling
Bron: Kind en Gezin

(1) Voor een aantal kinderen gelden ook begeleidingsmaatregelen vanuit de bijzondere jeugdzorg

(2) Inclusief 1 kind waarvoor leeftijd ongekend was

Een CKG kan 4 begeleidingsvormen of functies aanbieden: *mobiele begeleidingen, ambulante trainingen* in het centrum, *ambulante opvang en residentiële opvang en begeleiding* waarbij het kind voor een periode in het centrum verblijft.

De cijfers over de functies in de CKG drukken we in tabel 5.16 uit op kindniveau, maar de som van het aantal begeleide kinderen is niet gelijk aan het aantal unieke kinderen omdat voor 1 kind meerdere begeleidingsvormen (tegelijk)

kunnen ingezet worden. Bovendien registreren we enkel de mobiele en ambulante begeleidingen voor het kind waarvoor hulp gevraagd wordt. Hierdoor zijn de aantallen een onderschatting van het aantal (indirect) begeleide kinderen wanneer er gezinnen met meerdere kinderen worden begeleid. Desalniettemin geven de cijfers een goed inzicht in het voorkomen van de begeleidingsvormen. Zo zien we dat 1187 kinderen en hun gezin een mobiele begeleiding krijgen en dat 448 kinderen residentieel worden opgevangen. Als we

bekijken welke functies ingezet worden voor welke leeftijden, zien we dat in elke leeftijdsklasse meer dan de helft van de kinderen mobiel begeleid wordt. Het is ook duidelijk dat het aandeel kinderen dat opgevangen wordt door een CKG lager is in de hogere leeftijdsgroepen. Waar in de leeftijdsgroep jonger dan 3 jaar en leeftijdsgroep van 3 tot 6 jaar respectievelijk 29,5% en 37,8% door het CKG residentieel wordt opgevangen, ligt dat aandeel bij 6- tot 12-jarigen lager (25%).

5.16 Kinderen naar begeleidingsvorm in centra voor kindercare en gezinsondersteuning

	Mobiele begeleiding		Ambulante training		Ambulante opvang		Residentiële opvang		Totaal aantal unieke kinderen	
	Aantal	% ⁽¹⁾	Aantal	% ⁽¹⁾	Aantal	% ⁽¹⁾	Aantal	% ⁽¹⁾	Aantal	%
Kinderen jonger dan 3 jaar	341	73,3	104	22,4	83	17,8	137	29,5	465	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	340	74,7	122	26,8	10	2,2	172	37,8	455	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	485	89,0	106	19,4	14	2,6	136	25,0	545	100,0
Kinderen van 12 jaar en ouder	20	87,0	3	13,0	0	0,0	3	13,0	23	100,0
Leeftijd onbekend	1	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0
Totaal	1 187		335		107		448		1 489	

5.16 Aantal kinderen per begeleidingsvorm en leeftijd in centra voor kindercare en gezinsondersteuning - 1 februari 2017

Bron: Kind en Gezin

(1) De rijpercentages mogen niet opgeteld worden, zij geven de verhouding tussen de kinderen in de begeleidingsvorm en het totaal aantal unieke kinderen, maar 1 kind kan in meer dan 1 begeleidingsvorm zitten

Hoofdstuk 6

GEZONDHEID, STERFTE
EN MORBIDITEIT BIJ
JONGE KINDEREN

Om de leefsituatie, de kansen en de ontwikkeling van jonge kinderen op te volgen zijn gegevens over geboorte, sterfte, doodsoorzaken, aangeboren afwijkingen, ongevallen en andere bedreigingen van de gezondheid uiteraard van groot belang. De cijfers leren ons iets over hoeveel kinderen te

maken hebben met gezondheidsproblemen of een verhoogd risico dragen op ontwikkelingsproblemen en kunnen deels ook als indicator gebruikt worden om het effect van beleidsmaatregelen na te gaan.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

6.1 Internationale situering van de leeftijd van de moeder bij de bevalling.....	126
6.2 Diverse kenmerken van kinderen bij de geboorte (geboortegewicht, geboortewijze, ...)	127
6.3 Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur	128
6.4 Evolutie van de levensverwachting bij geboorte	129
6.5 Internationale situering van de levensverwachting bij geboorte.....	130
6.6 Aantal sterfgevallen naar leeftijd en geslacht.....	131
6.7 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen	132
6.8 Foeto-infantiele sterftcijfers	132
6.9 Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers	133
6.10 Internationale situering van de zuigelingensterfte	134
6.11 Doodsoorzaken bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar	135
6.12 Evolutie van sterfte door wiegendood	136
6.13 Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar	137
6.14 Evolutie van overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of ongeval	138
6.15 Aangeboren majeure afwijkingen	139-140
6.16 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar.....	142
6.17 Incidentie doofheid en slechthorendheid	143
6.18 Mate en type van gehoorverlies	143
6.19 Aantal jonge verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden).....	144

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De bronnen - data van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE), Kind en Gezin en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid - die de basis vormen voor de meeste cijfers in dit hoofdstuk

kennen enkele belangrijke verschillen qua registratie- en berekeningswijzen.

Het **SPE** registreert zwangerschaps-, bevallings- en geboortegegevens. Deze registratie is erg volledig en omvat

alle kraamklinieken in Vlaanderen en de kraamkliniek van het UZ Brussel, alsook heel wat thuisbevallingen. Geboorten worden geteld ongeacht de woonplaats van de moeder en het kind. Wie in een Vlaamse kraamkliniek

of in het UZ Brussel bevalt, maar niet in Vlaanderen woont, wordt in de cijfers van het SPE meegeteld. De gegevens vatten dus niet geheel zuiver alle borelingen in het Vlaamse Gewest. De gegevens op kindniveau omvatten zowel levend als doodgeboren kinderen.

De registratie van **Kind en Gezin** handelt over de levend geboren kinderen. De data van Kind en Gezin zijn wel opgebouwd op basis van (de woonplaats van) het kind. Andere voordelen zijn dat de cijfers over het voorgaande jaar sneller beschikbaar zijn en dat er doorgaans meer kinderen in opgenomen zijn.

Kind en Gezin registreert immers nagenoeg alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van moeders en ongeacht de plaats van bevalling. Minpunt is dat de registratie niet voor alle kenmerken even volledig is, voornamelijk omdat Kind en Gezin de kenmerken niet bij alle kinderen kan bevragen. Dat aandeel niet-ingevulde kenmerken is echter beperkt.

Het **Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid** publiceert onder meer gegevens over sterfte en doodsoorzaken. Deze registratie gebeurt op basis van de woonplaats van het kind/de moeder, zodat sterftcijfers voor het Vlaamse Gewest

kunnen gepresenteerd worden. Er worden wel enkel overlijdens geteld die gebeurden in het Vlaamse of Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Kinderen die in Wallonië of in het buitenland overleden ontbreken dus in de cijfers. Nadeel is ook dat de meest recente sterftcijfers dateren van 2014.

Andere cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig van de **Eurocat-registratie van het Antwerps Provinciaal Instituut voor Hygiëne** en van de **Algemene Directie Statistiek van de federale overheid**.

1. GEGEVENS OVER ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens*

Uit de registratie van het SPE leren we dat in 2015 7% van de zwangerschappen *ontstaat via medische begeleiding*: 2,6% van de vrouwen krijgt een hormonale behandeling, bij 2,5% wordt in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,9% komt de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Het aandeel bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling ligt nagenoeg op het peil van 2014. In een periode van 10 jaar is het aandeel medisch begeleide voortplantingen wel sterk toegenomen (van 4,8% van de zwangerschappen in 2006 tot 7% in 2015). Opmerkelijk is dat 32,2% van de meerlingzwangerschappen tot stand komt na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 6,5%.

Bij 23,9% van de zwangerschappen wordt de bevalling *ingeleid*. De laatste 6 jaar bleef dit cijfer nagenoeg op het zelfde peil. In 2003 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30%.

In 2015 is 1 moeder overleden bij de bevalling (1 op 63 877). Sinds 1987 werden er in Vlaanderen 94 maternale sterfgevallen genoteerd (1 op de 20 500 bevallingen).

Uit de registratie over 2015 blijkt dat de meeste (70,8%) vrouwen tussen 25 en 35 jaar zijn op het moment van

de bevalling. 2,7% van de moeders is minstens 40 jaar. 843 moeders (1,3%) zijn jonger dan 20 jaar op het moment van de bevalling, 27 onder hen zijn jonger dan 16 jaar.

De *gemiddelde leeftijd van de moeder* bij bevalling ligt volgens het SPE in 2015 net zoals in 2014 op 30,3 jaar. De gemiddelde leeftijd bij de bevalling van een eerste kind (primipare) is 28,8 jaar, de gemiddelde leeftijd van de moeder bij een volgend kind (multipare) is 31,6 jaar. De gemiddelde leeftijd is de voorbije 10 jaar zowel bij de primipare (van 28 jaar in 2006 naar 28,8 jaar in 2015), als de multipare vrouwen toegenomen (van 31 jaar in 2006 naar 31,6 jaar in 2015), maar dus wel iets sterker bij de primipare vrouwen.

De gemiddelde leeftijd van de moeder bij de bevalling ligt volgens de meest recente cijfers (over 2015) in 18 van de 28 EU-landen boven de 30 jaar. In 7 landen ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 31 jaar (zie tabel 6.1). Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat er 4 landen zijn waar de gemiddelde leeftijd van de vrouw zelfs bij de eerste bevalling hoger ligt dan 30 jaar: Luxemburg, Griekenland, Spanje en Italië. Vooral in de Oost-Europese en meest recente lidstaten van de EU ligt de gemiddelde leeftijd nog onder de 30 jaar.

* Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2015. SPE, Brussel, 2016

6.1 Internationale situering van de leeftijd van de moeder bij de bevalling

Bulgarije	27,4
Roemenië	27,7
Slovakije	28,8
Polen	29,2
Letland	29,4
Litouwen	29,5
Hongarije	29,6
Estland	29,9
Kroatië	29,9
Tsjechië	30,0
Slovenië	30,2
Malta	30,3
Vlaams Gewest	30,3
Verenigd Koninkrijk	30,3
België	30,4
Frankrijk	30,4
Oostenrijk	30,6
Finland	30,6
Duitsland	30,9
Portugal	30,9
Denemarken	31,0
Zweden	31,0
Nederland	31,2
Cyprus	31,3
Griekenland	31,3
Luxemburg	31,5
Ierland	31,6
Italië	31,7
Spanje	31,9

6.1 Gemiddelde leeftijd van de moeder bij bevalling in Vlaanderen en de 28 EU-landen - 2015

Bronnen: SPE, cijfer 2015
Eurostat, website

1.2. Geboortegegevens op kindniveau

In tabel 6.2 presenteren we een aantal geboortegegevens die een indicatie geven over de gezondheid van de geboren kinderen en/of van belang zijn voor de ontwikkeling van de kinderen. De cijfers over de wijze van geboorte, de neonatale opname en het geboortegewicht komen uit de registratie van het SPE over 2015. Aansluitend geven we voor 2016 een indicatie van het aandeel levend geboren, premature baby's op basis van de registratie van Kind en Gezin.

21,2% van de kinderen wordt geboren via een keizersnede. 9,9% van de kinderen wordt geboren via een technisch hulpmiddel, vooral via vacuümextractie*. Meer dan de helft (57,9%) van de meerlingen wordt geboren via keizersnede.

Na de geboorte wordt 11,1% van de kinderen overgebracht naar een neonatale dienst (n-dienst) en 4,1% naar een neonatale intensieve zorgdienst (NIC-dienst). In totaal gaat het volgens het SPE om 9821 kinderen. De voorbije 10 jaar lag het aandeel kinderen opgenomen op een neonatale afdeling nooit lager dan in 2015.

* Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt

6.2 Diverse kenmerken van kinderen bij de geboorte (geboortegewicht, geboortewijze, ...)

	2013	2014	2015
Wijze van geboorte			
Spontaan	68,9	68,6	68,6
Keizersnede	21,0	21,2	21,2
Vacuümextractie of verlostang	9,8	9,9	9,9
Stuit vaginaal	0,3	0,2	0,3
Transfer neonatologie			
Naar n-dienst	12,0	11,6	11,1
Naar NIC-dienst	4,1	4,1	4,1
Eenling of meerling			
Kind van een eenling	96,4	96,3	96,4
Kind van een tweeling	3,6	3,6	3,5
Kind van een drieling	0,1	0,1	0,1
Geboortegewicht			
Laag (<2500 gram)	6,8	6,9	6,8
waarvan extreem laag (<1500 gram)	1,2	1,2	1,1
2500 gram of meer	93,2	93,1	93,2

6.2 Percentage kinderen naar wijze van geboorte, met een transfer naar neonatologie, naar eenling of meerling en naar geboortegewicht
Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2015. SPE, Brussel, 2016*

Er worden in 2015 1153 tweelingen en 16 drielingen geregistreerd. Dat zijn er respectievelijk 58 minder en 3 meer dan in 2014. Relatief gezien betekent dit dat 3,6% van de geboren kinderen behoort tot de categorie *meerlingen*. 6,8% van de borelingen heeft een *laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram). 1,1% heeft een extreem

laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram). Deze percentages liggen op het niveau van 2014. 55,3% van de kinderen van een meerling weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5%.

Kind en Gezin registreert voor alle levend geboren kinderen na hoeveel weken zwangerschap ze geboren worden. Van slechts 0,7% van de kinderen is geen zwangerschapsduur gekend (zie tabel 6.3).

In 2016 wordt 7,8% van de kinderen prematuur (zwangerschapsduur <37 weken) geboren. Het aandeel premature baby's ligt merkbaar hoger bij meerlingen dan bij eenlingen (respectievelijk 55,5% en 6,1%). De meeste premature geboorten gebeuren tussen 34 en 36 weken. 1,1% van de levend geboren kinderen kent een zwangerschapsduur van minder dan 32 weken.

6.3 Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur

Kinderen naar zwangerschapsduur van de moeder	2015	2016
Niet-prematuur (>36 weken)	91,6	91,4
Prematuur (<37 weken)	7,6	7,8
<i>waarvan</i> <32 weken	1,1	1,1
>32 weken, <34 weken	1,0	1,0
>34 weken, <36 weken	5,6	5,8
Zwangerschapsduur onbekend	0,7	0,7
Totaal	100,0	100,0

6.3 Aandeel levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur - 2015-2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

2. LEVENSVERWACHTING BIJ GEBOORTE

2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies

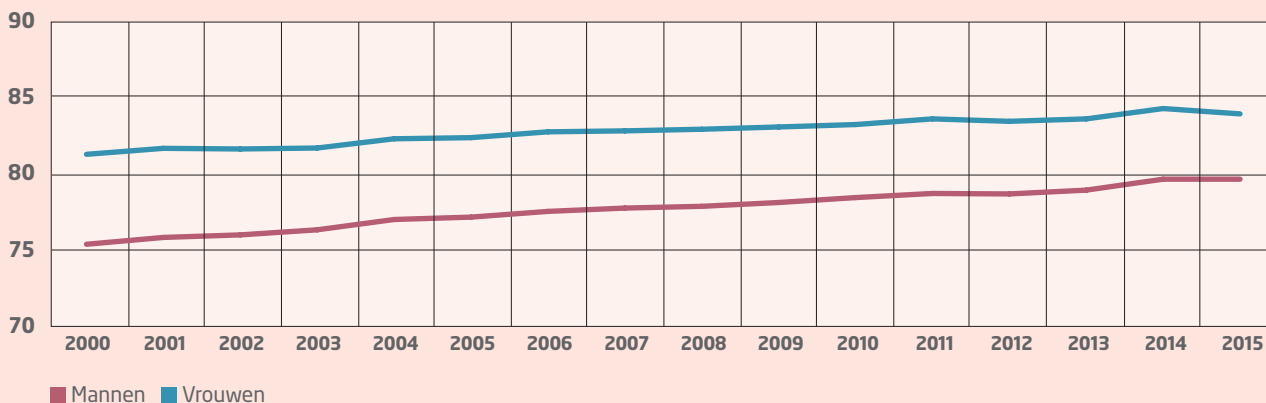
Levensverwachting bij de geboorte in 2015 op 81,8 jaar. Lichte daling ten opzichte van 2014. Het verschil tussen mannen en vrouwen neemt verder af en bedraagt 4,32 levensjaren

De levensverwachting bij de geboorte bedraagt in 2015 79,6 jaar voor de mannen en 83,9 jaar voor de vrouwen

(ADS, 2016 nog niet beschikbaar). Bij de mannen ligt de levensverwachting op het zelfde peil als in 2014, bij de vrouwen is de levensverwachting licht gedaald (zie grafiek 6.4). Op 10 jaar tijd (2006-2015) is de levensverwachting bij de geboorte van mannen toegenomen met 2 jaar, bij vrouwen met 1,1 jaar. Op langere termijn (50 jaar) is de levensverwachting toegenomen met ongeveer 10 jaar. Sinds 2000 is het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen met 1,6 jaar afgenomen.

Uit niet-opgenomen cijfers van ADS voor de periode 2013-2015 blijkt dat de levensverwachting bij geboorte niet zo sterk verschilt tussen de provincies. Bij mannen ligt de levensverwachting het laagst in Oost-Vlaanderen (78,8 jaar) en het hoogst in Limburg (80,0 jaar). Bij vrouwen zijn de verschillen kleiner: 83,6 jaar in Antwerpen en 84,4 jaar in Vlaams-Brabant.

6.4 Evolutie van de levensverwachting bij geboorte

6.4 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte (in jaren)
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek

2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd

Uit tabel 6.5 blijkt dat er in de EU-28 aanzienlijke verschillen qua levensverwachting bestaan.

Bij mannen bedraagt de kloof tussen het land met de hoogste (Zweden) en het land met de laagste levensverwachting (Litouwen) 11,2 jaar. Bij vrouwen is dat verschil 7,6 jaar (tussen Spanje en Bulgarije). De levensverwachting bij geboorte in het Vlaamse Gewest ligt relatief hoog. België neemt relatief gezien een middenpositie in.

Het is niet zo dat de landen waar de levensverwachting voor mannen het hoogst/laagst ligt, automatisch ook de landen zijn met de hoogste/laagste levensverwachting voor vrouwen.

6.5 Internationale situering van de levensverwachting bij geboorte

Mannen		Vrouwen	
Zweden	80,4	Spanje	85,8
Italië	80,3	Frankrijk	85,5
Spanje	80,1	Italië	84,9
Luxemburg	80,0	Luxemburg	84,7
Cyprus	79,9	Finland	84,4
Nederland	79,9	Portugal	84,3
Malta	79,9	Zweden	84,1
Vlaams Gewest	79,6	Malta	84,0
Ierland	79,6	Vlaams Gewest	83,9
Frankrijk	79,2	Slovenië	83,9
Verenigd Koninkrijk	79,2	Griekenland	83,7
Denemarken	78,8	Cyprus	83,7
Oostenrijk	78,8	Oostenrijk	83,7
België	78,7	België	83,4
Finland	78,7	Ierland	83,4
Griekenland	78,5	Nederland	83,2
Duitsland	78,3	Duitsland	83,1
Portugal	78,1	Verenigd Koninkrijk	82,8
Slovenië	77,8	Denemarken	82,7
Tsjechië	75,7	Estland	82,2
Kroatië	74,4	Tsjechië	81,6
Polen	73,5	Polen	81,6
Estland	73,2	Kroatië	80,5
Slovakije	73,1	Slovakije	80,2
Hongarije	72,3	Litouwen	79,7
Roemenië	71,5	Letland	79,5
Bulgarije	71,2	Hongarije	79,0
Letland	69,7	Roemenië	78,7
Litouwen	69,2	Bulgarije	78,2

6.5 Levensverwachting bij geboorte - 2015
Bronnen: Eurostat
FOD Economie - Algemene Directie Statistiek

3. STERFTE

3.1. Sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar

3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf bij kinderen jonger dan 1 jaar, meer sterfte bij jongens dan bij meisjes

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral voor bij kinderen jonger dan 1 jaar. In 2014 (2015 en 2016 nog niet beschikbaar) sterven 216 (3,23 op 1000) levend

geboren kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende 14 levensjaren zijn er 91 sterfgevallen. Net zoals in de voorgaande jaren overlijden er veel meer jongens dan meisjes.

In totaal telt 2014 44 sterfgevallen minder bij kinderen onder de 15 jaar dan 2013. De daling is vooral te wijten aan het lagere aantal sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar (-29) en bij kinderen tussen 1 en 5 jaar (-18). Het aantal overlijdens bij kinderen tussen 10 en 15 jaar nam wel toe (+6).

Om de evolutie qua sterfgevallen in beeld te brengen, nemen we in tabel 6.6 ook de cijfers van 2007 en 2012-2013 op. Daaruit blijkt dat er sinds 2007 meer dan 100 kinderen minder zijn overleden en dat de daling zich in alle leeftijdsklassen voordoet, hoewel de daling het meest zichtbaar is bij de jongste kinderen. Bij de kinderen jonger dan 1 jaar daalt het aantal sterfgevallen voor het tweede jaar op rij sterk.

6.6 Aantal sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2007	2012	2013	2014		
	Totaal	Totaal	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Aantal						
Jonger dan 1 jaar	287	284	245	120	96	216
1 tot 5 jaar	50	46	55	24	13	37
5 tot 10 jaar	29	27	28	14	11	25
10 tot 15 jaar	49	36	23	20	9	29
Totaal	415	393	351	178	129	307
Per 1000⁽¹⁾						
Jonger dan 1 jaar	4,28	4,14	3,63	3,49	2,95	3,23
1 tot 5 jaar	0,20	0,13	0,19	0,11	0,06	0,08
5 tot 10 jaar	0,09	0,08	0,08	0,06	0,05	0,06
10 tot 15 jaar	0,14	0,11	0,07	0,1	0,05	0,07

6.6 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 1000 kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per 1000 kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen jonger dan 1 jaar. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar is dit per 1000 kinderen geboren in dat jaar. Het aantal geboorten per geslacht wordt berekend op basis van de SPE-registratie

3.1.2. Doodgeboorten en sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar

Foeto-infantiele sterfte 8,1 per 1000, zuigelingensterfte 3,2 per 1000

Gegevens omtrent de sterfte bij kinderen jonger dan 1 jaar worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, sterftematen genoemd (zie tabel 6.7 en schema 6.8). De meest recente gegevens van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid voor het Vlaamse Gewest betreffen 2014.

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat dood wordt geboren met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, als het geboortegewicht niet gekend is, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2014 zijn er 329 doodgeboorten, 27 meer dan in 2013. Het *doodgeboortecijfer* bedraagt daarmee 4,9 per 1000 geboorten.

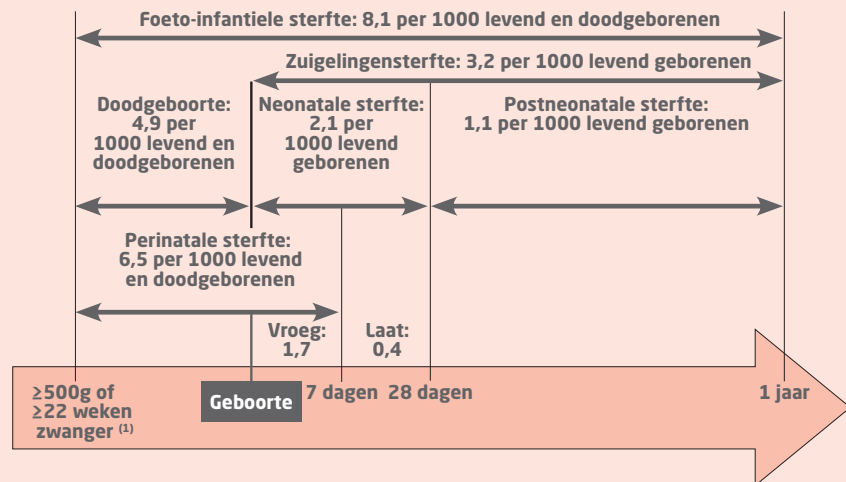
De *vroegneonatale sterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 7 dagen (7 x 24 uur). In 2014 overlijden 112 kinderen in deze periode; de vroegneonatale sterfte bedraagt daarmee 1,7 per 1000 levend geboren.

6.7 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen

	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal doodgeborenen	324	327	317	302	329
Aantal vroegneonatale sterfgevallen	139	138	139	124	112
Aantal laatneonatale sterfgevallen	27	29	56	36	30
Aantal postneonatale sterfgevallen	99	83	89	85	74
Aantal perinatale sterfgevallen	463	465	456	426	441
Aantal neonatale sterfgevallen	166	167	195	160	142
Aantal overleden zuigelingen	265	250	284	245	216
Aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen	589	577	601	547	545

6.7 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar periode van het overlijden - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.8 Foeto-infantiele sterftecijfers

6.8 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2014
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
(1) Enkel als geboortegewicht niet gekend is

De *laatneonatale sterfte* is de sterfte na de eerste 7 dagen (7 x 24 uur) t.e.m. de leeftijd van 28 dagen. Het laatneonatale sterftecijfer bedraagt 0,4 per 1000 levend geboren en (30 sterfgevallen). Het aantal laat-neonatale sterfgevallen is in 2014 opnieuw afgenomen (-6 sterfgevallen). De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken bedraagt 1,1 per 1000 levend geboren en (74 sterfgevallen).

Een aantal sterftematen zijn de som van 2 of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale sterftecijfer, het neonatale sterftecijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftecijfer.

De *perinatale sterfte* is de sterfte van kinderen tijdens de eerste 7 dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. Het perinatale sterftecijfer bedraagt in 2014 6,5 per 1000 geboren en (441 sterfgevallen).

De *neonatale sterfte* is de sterfte in de eerste 4 levensweken. In 2014 gaat het om 142 sterfgevallen (2,1 per 1000 levend geboren en).

De *zuigelingensterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar. 216 kinderen overlijden tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedraagt 3,2 per 1000 levend geboren en.

Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2014 bedraagt de foeto-infantiele sterfte 8,1 per 1000 levend geboren en doodgeborenen (545 sterfgevallen). Het globale foeto-infantiele sterftecijfer blijft dus ongewijzigd tegenover 2013, maar de andere/onderliggende sterftcijfers evolueren allemaal wel licht.

In tabel 6.9 geven we de evolutie van deze sterftematen sinds 2000. De foeto-infantiele sterfte kent zeker geen duidelijke trend, maar schommelt rond de 8 sterfgevallen per 1000 geboorten.

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers

	2000	2005	2010	2012	2013	2014
Doodgeboortecijfer per 1000 levend en doodgeborenen	4,1	3,3	4,6	4,6	4,5	4,9
Vroegneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,1	2,1	2,0	2,0	1,8	1,7
Laatneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	0,7	0,6	0,4	0,8	0,5	0,4
Postneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	1,9	1,2	1,4	1,3	1,3	1,1
Perinataal sterftcijfer per 1000 levend en doodgeborenen	6,2	5,4	6,6	6,6	6,3	6,5
Neonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,8	2,7	2,4	2,9	2,4	2,1
Zuigelingensterfte per 1000 levend geboren	4,7	3,9	3,8	4,2	3,6	3,2
Totale foeto-infantiele sterfte per 1000 levend en doodgeborenen	8,8	7,2	8,4	8,7	8,1	8,1

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest sinds 2000 naar periode van het overlijden
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.1.3. Internationale situering zuigelingensterfte

In de meeste EU-28-landen ligt de *zuigelingensterfte* - de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar - lager dan 4 per 1000 levend geboren. Cyprus en Slovenië kennen de laagste zuigelingensterfte, Roemenië telt de hoogste (8,4 op de 1000 levend geboren). Vlaanderen heeft in 2014 een iets beter cijfer qua zuigelingensterfte dan België (zie tabel 6.10).

6.10 Internationale situering van de zuigelingensterfte

Cyprus	1,4
Slovenië	1,8
Finland	2,2
Zweden	2,2
Tsjechië	2,4
Estland	2,7
Spanje	2,8
Italië	2,8
Luxemburg	2,8
Portugal	2,9
Oostenrijk	3,0
Vlaams Gewest	3,2
Duitsland	3,2
Ierland	3,3
België	3,4
Frankrijk	3,5
Nederland	3,6
Griekenland	3,8
Letland	3,8
Litouwen	3,9
Verenigd Koninkrijk	3,9
Denemarken	4,0
Polen	4,2
Hongarije	4,5
Kroatië	5,0
Malta	5,0
Slovakije	5,8
Bulgarije	7,6
Roemenië	8,4

6.10 Zuigelingen sterfte in het Vlaamse Gewest internationaal gesitueerd - 2014
Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
Eurostat, website

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar

3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar

Aangeboren afwijkingen vormen de belangrijkste doodsoorzaak bij zuigelingen en doodgeborenen

De cijfers over de oorzaken van doodgeboorten geven aan dat bijna

1 op de 3 dood wordt geboren door aangeboren afwijkingen (103 gevallen). Factoren bij de moeder en/of complicaties bij de zwangerschap en bevalling vormen de tweede belangrijkste oorzaak voor doodgeboorte.

Van de 216 overleden zuigelingen, sterven er ongeveer 22% door aangeboren afwijkingen. Andere belangrijke doodsoorzaken zijn factoren bij de moeder of complicaties bij zwangerschap of geboorte (18,5%),

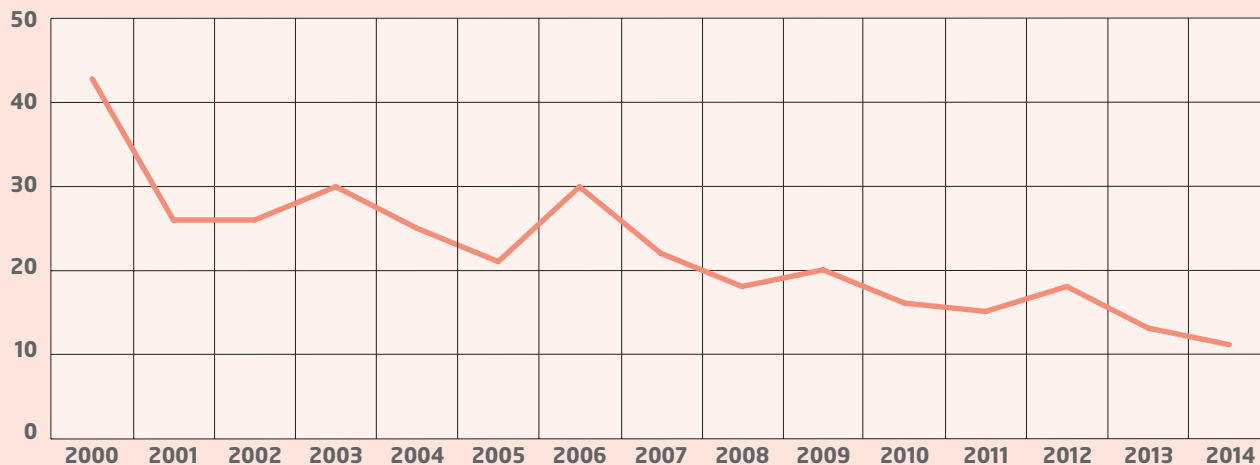
overige ziekten en geboortetrauma (15,7%) en perinatale aandoeningen hart en ademhaling (15,3%).

11 kinderen overlijden aan wiegendood, 2 sterfgevallen minder dan in 2013 (zie grafiek 6.12). Wiegendood vormt in 2014 dus voor 5% van de overleden zuigelingen de doodsoorzaak. Het aantal gevallen van wiegendood bedraagt 16,4 per 100 000 levend geboren.

6.11 Doodsoorzaken bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar

	Doodgeborenen				Overleden zuigelingen			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Aangeboren afwijkingen	23,5	27,1	29,5	31,3	28,0	29,6	30,2	21,8
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	26,9	31,9	31,5	27,4	17,2	15,1	17,1	18,5
Prematuriteit/dysmaturiteit	14,4	13,6	12,9	8,8	9,2	7,0	8,2	5,1
Perinatale infecties	4,0	3,2	3,6	5,5	2,8	2,8	6,1	4,2
Bloedingen en bloedziekten (perinataal)	0,6	0,6	1,0	1,2	4,4	2,8	2,9	4,6
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	2,1	1,3	1,3	3,6	4,8	4,6	2,0	2,3
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	1,2	2,5	2,0	1,5	6,4	7,7	9,0	15,3
SIDS (wiegendood)	0,0	0,0	0,0	0,0	6,0	6,3	5,3	5,1
Overige ziekten en geboortetrauma	2,4	1,3	0,3	0,3	13,6	14,8	13,5	15,7
Slecht gedefinieerde condities	24,8	15,1	17,9	20,4	1,6	3,5	1,2	2,8
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0,0	0,3	0,0	0,0	6,0	5,6	4,5	4,6
Ongekend	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0 (N=327)	100,0 (N=317)	100,0 (N=302)	100,0 (N=329)	100,0 (N=250)	100,0 (N=284)	100,0 (N=245)	100,0 (N=216)

6.11 Oorzaken van overlijden bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.12 Evolutie van sterfte door wiegendood

6.12 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar**Meer dan een vierde van de overlijdens heeft uitwendige oorzaak, kanker en andere nieuwvormingen belangrijkste 'inwendige' doodsoorzaak**

In 2014 had 72,5% van de 91 overlijdens bij kinderen tussen 1 en 15 jaar een 'inwendige' oorzaak. Kankers en andere nieuwvormingen* en aangeboren aandoeningen waren

de meest voorkomende oorzaken van inwendige oorsprong. In 2014 waren er opvallend minder overlijdens door infectieziekten. 16 van de 25 uitwendige doodsoorzaken zijn ongevallen. Bij de helft van de overlijdens als gevolg van een ongeval gaat het om een verkeersongeval (8 op 16). Bij de andere ongevallen gaat het om diverse zaken (o.a. verdrinking/onderdompeling, blootstelling aan vuur, inhalatie en inslikken van voorwerpen). 3 kinderen tussen 10 en 15 jaar overlijden als gevolg van het zichzelf

schade toebrengen. De slachtoffers van geweldpleging waren allen jonger dan 10 jaar.

In tabel 6.13 zijn de belangrijkste doodsoorzaken naar leeftijdscategorie opgenomen. Daaruit blijkt dat bepaalde doodsoorzaken sterk gerelateerd zijn aan een bepaalde leeftijd. Zo komen aangeboren aandoeningen vooral voor als doodsoorzaak bij de jongste kinderen.

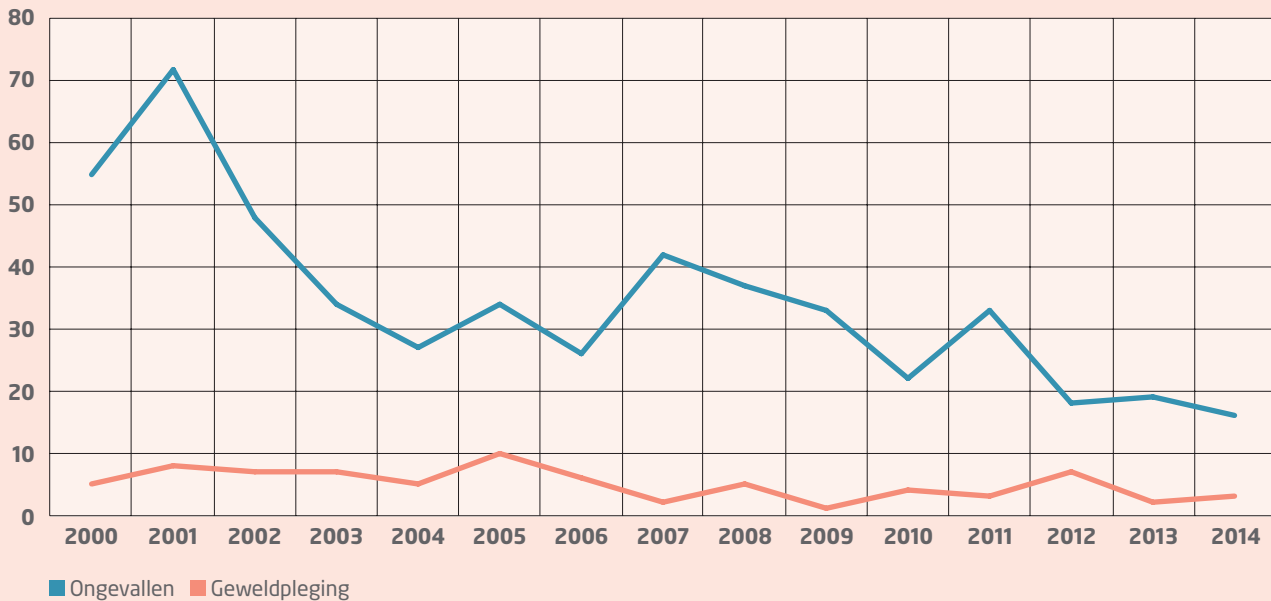
* Een nieuwvorming of neoplasma: een ziekelijke weefselontanding

6.13 Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

	1 tot 5 jaar		5 tot 10 jaar		10 tot 15 jaar		Totaal 1 tot 15 jaar	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Algemene infectieziekten	14	2	2	1	0	0	16	3
Kanker en andere nieuwvormingen	9	2	7	11	2	6	18	19
Bloedaandoeningen en ziekten immuunsysteem	1	1	1	0	0	0	2	1
Endocriene ziekten en voedings- en stofwisselingsstoornissen	3	2	1	1	0	5	4	8
Psychische aandoeningen	1	0	2	1	0	0	3	1
Aandoeningen zenuwstelsel	4	3	1	1	2	3	7	7
Ziekten hart- en vaatstelsel	2	2	2	1	4	2	8	5
Ziekten ademhalingsstelsel	2	4	0	1	0	0	2	5
Ziekten spijsverteringsstelsel	3	0	0	0	0	1	3	1
Ziekten van botspierstelsel en bindweefsel	0	0	1	1	0	0	1	1
Ziekten van urogenitaal stelsel	0	1	0	0	0	0	0	1
Perinatale aandoeningen	2	0	3	0	1	0	6	0
Aangeboren aandoeningen	7	10	1	0	2	3	10	13
Sudden Infant Death Syndrome	1	1	0	0	0	0	1	1
Totaal 'inwendige' oorzaken	49	28	21	18	11	20	81	66
Verkeersongeval	1	0	6	4	6	4	13	8
Overige uitwendige oorzaken door ongeval	2	6	1	1	3	1	6	8
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0	0	0	2	3	2	3
Geweldpleging	2	1	0	2	0	0	2	3
Andere uitwendige oorzaken	1	2	0	0	1	1	2	3
Totaal 'uitwendige' oorzaken	6	9	7	7	12	9	25	25
Totaal sterfgevallen	55	37	28	25	23	29	106	91

6.13 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.14 Evolutie van overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of ongeval

6.14 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Grafiek 6.14 geeft de evolutie weer sinds 2000 van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval. Het aantal sterfgevallen door ongevallen ligt veel lager dan in het begin van de jaren 2000. In 2014 wordt het laagste aantal overlijdens door een ongeval sinds 2000 geregistreerd.

Ook het aantal overlijdens door geweldpleging lag in de jaren 2013 en 2014 lager dan in de periode 2000-2006.

4. MORBIDITEIT

Naast de sterftcijfers zijn cijfers over het voorkomen van ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. Hierna presenteren we prevalentiecijfers over enkele afwijkingen die voor kinderen relevant zijn.

4.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE) en hebben betrekking op levend en

doodgeboren kinderen. In 2015 wordt bij 0,9% (N=556) van de geboorten *al in de perinatale periode* een of meerdere majeure afwijkingen vastgesteld.

Tabel 6.15 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van majeure aangeboren afwijkingen bij kinderen geboren in 2014 en 2015*, gerangschikt in dalende volgorde voor het jaar 2015.

Daaruit blijkt dat hypospadie** in 2015 het meest frequent voorkomt (12,1 per 10 000 geboorten),

gevolgd door schisis (10,8 per 10 000 geboorten) en de specifieke hartafwijking ventrikelseptumdefect*** (8,9 per 10 000). Het syndroom van Down (trisomie 21) wordt vastgesteld bij 6,9 per 10 000 geboorten.

* Bij het interpreteren van dit cijfer moet rekening gehouden worden met het feit dat na prenatale opsporing in een aantal gevallen wordt overgegaan tot een abortus

** Afwijking bij jongens waarbij de plasbuis niet uitmondt aan de top van de penis

*** Ventrikelseptumdefect is een hartafwijking waarbij er een gaatje aanwezig is in het tussenschot van de 2 hartkamers

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾

	2014		2015	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Hypospadie	73	10,9	79	12,1
Schisis (gespleten lip/verhemelte)	89	13,3	70	10,8
Ventrikelseptumdefect	69	10,3	58	8,9
Trisomie 21	44	6,6	45	6,9
Andere hartafwijkingen	92	13,7	37	5,7
Obstructie nierbekken en ureter	41	6,1	35	5,4
Transpositie grote vaten	28	4,2	29	4,5
Hernia diafragmatica	24	3,6	27	4,2
Hydrocefalie	31	4,6	25	3,8
Reductie ledematen	21	3,1	18	2,8
Tetralogie van Fallot	18	2,7	18	2,8
Afwijking long	14	2,1	17	2,6

Vervolg zie pagina 140

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾ (vervolg)

	2014		2015	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Skeletdysplasie/dwerggroei	14	2,1	17	2,6
Atresie dunne darm	23	3,4	15	2,3
Spina bifida	22	3,3	15	2,3
Poly-/multikystische nierdysplasie	20	3,0	15	2,3
Gastroschisis	16	2,4	12	1,8
Nier agenese	11	1,6	12	1,8
Hydrops foetalis	16	2,4	10	1,5
Anale imperforatie	10	1,5	10	1,5
Oesofagale atresie	28	4,2	9	1,4
Omfalocele	10	1,5	8	1,2
Twin-to-twin transfusie syndroom	1	0,1	8	1,2
Trisomie 18	4	0,6	7	1,1
Craniosynostosis	8	1,2	4	0,6
Trisomie 13	5	0,7	4	0,6
Atresie anus	13	1,9	3	0,5
Anencefalie	9	1,3	2	0,3
Turner syndroom	2	0,3	2	0,3
Cystische hygroma	3	0,4	1	0,2
Atresie galwegen	1	0,1	1	0,2
Totaal kinderen met een of meer aangeboren majeure afwijkingen	696	104,0	556	85,5

6.15 Geregistreerde aangeboren majeure afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen: aantal en per 10 000 geboorten

Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2015*. SPE, Brussel, 2016

(1) Majeure afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

De registratie door het SPE is evenwel niet voldoende om het exact aantal aangeboren majeure misvormingen op te sporen. De einddiagnose is niet altijd af te leiden uit het registratieformulier en bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. Bovendien zullen zwangerschappen die omwille van een aangeboren aandoening voor een leeftijd van 22 weken onderbroken werden vermoedelijk niet in de SPE-cijfers opgenomen zijn. De Eurocatregistratie registreert daarentegen wel alle *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar en telt ook de afwijkingen bij zwangerschappen die onderbroken werden of bij foetussen geboren na 20 weken. De Eurocatregistratie loopt in een aantal landen. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel. Omdat er nog geen definitieve cijfers over 2015 zijn, bespreken we de cijfers van 2014. We vergelijken deze met 2013.

Bij 287 op de 10 000 kinderen worden 1 of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld (2014). De prevalentie ligt lager dan in 2013. We overlopen de stelsels

die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij 72,1 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om een ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart', een ernstige coronaire hartziekte of om atriumseptumdefect.

Bij 66,8 per 10 000 geboorten zijn de ledematen aangetast, bij 48,1 per 10 000 gaat het om een aandoening aan het urinair stelsel. Chromosomale afwijkingen komen voor bij 46,2 per 10 000 geboorten.

Afwijkingen aan het zenuwstelsel komen voor bij 30,3 per 10 000 geboorten en afwijkingen aan het genitale stelsel bij 19,7 per 10 000 geboorten (zie tabel 6.16). 20,7 kinderen per 10 000 worden met het Down-syndroom (trisomie 21) geboren.

Om de cijfers voor Antwerpen internationaal te situeren bekijken we de cijfers van de registers die 'full member' zijn van Eurocat. Het gaat om 31 registers uit 16 landen.

In totaal detecteren we in 2014 in Antwerpen iets meer kinderen met aangeboren afwijkingen dan gemiddeld

in de Eurocatregisters. Wanneer we de grootste verschillen op niveau van de weefsels tegenover de andere registers bekijken, dan zien we dat Antwerpen minder hartafwijkingen en buikwanddefecten kent, maar meer urinaire afwijkingen, meer afwijkingen aan de ledematen en meer genetische syndromen en microdeleties.

6.16 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ^{(1) (2)}

	Per 10 000 geboorten		
	2013 Antwerpen	2014 Antwerpen	2014 Internationaal ⁽³⁾
Zenuwstelsel	31,42	30,29	27,52
<i>waarvan neuralebuisdefecten (o.a. spina bifida)</i>	5,80	6,25	10,84
<i>hydrocefalie</i>	4,83	3,85	5,41
<i>microcefalie</i>	5,32	4,81	2,93
Oog	8,22	2,88	4,00
Oor, gezicht, nek	3,38	3,37	1,87
Hart	83,63	72,12	80,07
<i>waarvan ernstige coronaire hartziekte</i>	21,27	20,67	23,98
<i>ventrikelseptumdefect</i>	42,06	39,42	38,84
<i>atriumseptumdefect</i>	13,05	14,42	15,43
Orofaciale clefts	14,99	16,83	14,39
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	6,77	9,14	8,10
<i>gespleten verhemelte</i>	8,22	7,69	6,29
Spijverteringsstelsel	27,55	20,67	18,06
Buikwanddefecten	5,80	1,44	6,64
Urinair stelsel	52,21	48,08	37,36
Genitaal stelsel	30,94	19,71	21,15
<i>waarvan hypospadie</i>	28,04	17,31	17,54
Ledematen	77,83	66,83	45,74
<i>waarvan klompvoet</i>	15,47	12,98	11,33
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	23,20	26,44	13,40
<i>polydactylie</i>	21,75	16,83	9,63
<i>syndactylie</i>	5,32	3,37	4,10
Chromosomale afwijkingen	43,51	46,16	46,38
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	20,30	20,67	25,97
Genetische syndromen en microdeleties	16,44	13,94	6,85
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	317,61	287,03	266,45

6.16 Geregistreerde, aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen en in alle bij Eurocat aangesloten full member registers, per 10 000 geboorten, berekening maart 2017
Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend geboren, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

(3) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid

Bij 1,97 op de 1000 geteste kinderen

Aangeboren doofheid en slechthorendheid kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle kinderen die na een normale zwangerschapsduur geboren worden in de eerste levensmaand getest door Kind en Gezin. In 2016 stellen we bij 1,97 per 1000 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen een aangeboren doofheid of slechthorendheid vast (tabel 6.17).

Tabel 6.18 geeft de mate en het type van slechthorendheid weer. In 2016

6.17 Incidentie doofheid en slechthorendheid ⁽¹⁾

2010	2,06
2011	2,20
2012	2,16
2013	1,75
2014 ⁽²⁾	2,12
2015 ⁽²⁾	1,93
2016 ⁽²⁾	1,97

6.17 Incidentie van aangeboren doofheid en slechthorendheid bij kinderen getest door Kind en Gezin, per 1000 geteste kinderen

Bron: *Kind en Gezin*

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

(2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen:

2014: 7 niet-conclusieve rapporten, 10 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing

2015: 8 niet-conclusieve rapporten, 8 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 1 nog ontbrekend rapport

2016: 14 niet-conclusieve rapporten, 15 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 81 nog ontbrekende rapporten

gaat het bij 85 van de 118 kinderen om bilateraal gehoorverlies waarbij 59 kinderen aan beide oren een zelfde type slechthorendheid hebben. Bij 26 kinderen gaat het om een verschillende slechthorendheid tussen

beide oren. Bij 102 kinderen stellen we - aan 1 of 2 zijden - minstens een matige slechthorendheid vast (>40 decibel), bij 16 kinderen gaat het om lichte slechthorendheid.

6.18 Mate en type van gehoorverlies ⁽¹⁾

	2013	2014 ⁽²⁾	2015 ⁽²⁾	2016 ⁽²⁾
Tweezijdig met zelfde type doofheid of slechthorendheid				
Doof	16	13	14	13
Ernstig slechthorend	6	7	13	11
Matig slechthorend	19	29	28	23
Licht slechthorend	13	6	9	12
Totaal	54	55	64	59
Tweezijdig met verschil in type doofheid of slechthorendheid				
Doofheid en ernstig slechthorend	2	3	1	3
Doofheid en matig slechthorend	3	2	0	2
Doofheid en licht slechthorend	6	4	0	2
Ernstig en matig slechthorend	6	5	2	7
Ernstig en licht slechthorend	3	1	2	2
Matig en licht slechthorend	9	7	2	10
Totaal	29	22	7	26
Eenzijdige doofheid of slechthorendheid				
Doof	7	18	13	8
Ernstig slechthorend	4	9	10	5
Matig slechthorend	6	13	16	16
Licht slechthorend	9	16	7	4
Totaal	26	56	46	33
Totaal met geclassificeerde doofheid of slechthorendheid	109	133	117	118

6.18 Kinderen met een aangeboren doofheid of slechthorendheid vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin: mate en type van het gehoorverlies

Bron: *Kind en Gezin*

(1) Licht slechthorend: gehoorverlies van 21-40 decibel; Matig slechthorend: gehoorverlies van 41-70 decibel; Ernstig slechthorend: gehoorverlies van 71-90 decibel; Doofheid: gehoorverlies van >90 decibel

(2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen:

2014: 7 niet-conclusieve rapporten, 10 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing

2015: 8 niet-conclusieve rapporten, 8 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 1 nog ontbrekend rapport

2016: 14 niet-conclusieve rapporten, 15 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 81 nog ontbrekende rapporten

5. SLACHTOFFERS VAN ONGEVALLLEN IN HET VERKEER

Lichte stijging van het aantal jonge verkeersslachtoffers, wel bijna een verdubbeling van het aantal dodelijke slachtoffers tegenover 2014

Het verkeer zorgt elk jaar voor dodelijke slachtoffers. Daarnaast raken ook veel kinderen gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep. We bekijken eerst de dodelijke en zwaargewonde slachtoffers, nadien schetsen we ook de evolutie van de lichtgewonden.

In 2015 sterven in het Vlaamse Gewest 11 kinderen jonger dan 15 jaar in een verkeersongeval. 146 kinderen raken ernstig gewond (zie tabel 6.19). Tegenover 2014 is er een stijging van het aantal dodelijke slachtoffers (+5) en van het aantal ernstig gewonde kinderen (+7). De meeste slachtoffers zijn voetgangers/bestuurders. Ten opzichte van 2000 nam het aantal zware verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden) sterk af (van 380 naar 157).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we ook dat het aantal lichtgewonde kinderen jonger dan 15 jaar sterk afnam sinds 2000 (van 3202 in 2000 naar 2220 in 2015). In 2015 was meer dan de helft van deze lichtgewonde kinderen minstens 10 jaar.

6.19 Aantal jonge verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden)

	2000	2013	2014	2015		Totaal
	Totaal	Totaal	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	
Naar leeftijd						
Kinderen jonger dan 5 jaar	54	46	19	4	36	40
Kinderen van 5 tot 10 jaar	133	44	55	3	41	44
Kinderen van 10 tot 15 jaar	192	81	71	4	69	73
Totaal	380	171	145	11	146	157
Naar aard weggebruiker						
Bestuurder of voetganger	209	119	101	7	106	113
Passagier	171	51	41	4	40	44
Andere/onbekend	0	1	3	0	0	0
Totaal	380	171	145	11	146	157

6.19 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - aantal ernstig gewonden en aantal doden (binnen 30 dagen) jonger dan 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek, website

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Hoofdstuk 7

GEZOND EN VEILIG ONTWIKKELEN

De bescherming van kinderen tegen bepaalde aandoeningen, ziekten en ongezonde of bedreigende leefomstandigheden is een belangrijk onderdeel van het gezondheids- en welzijnsbeleid. De overheid investeert daarom in het opvolgen van de groei en het gewicht van kinderen,

geeft adviezen over gezond leven, zet in op de preventie van ziekten (bv. via vaccinaties) en voorziet meldpunten waar kinderen wiens ontwikkeling in het gevaar is kunnen gemeld en bijgestaan worden. In dit hoofdstuk nemen we gegevens over al deze zaken op.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafiek:

7.1	Aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op leeftijd 24 uur.....	150
7.2	Evolutie borstvoeding op dag 6	150
7.3	Borstvoeding naar provincie	151
7.4	Borstvoeding naar geboorterang.....	151
7.5	Borstvoeding en prematuriteit	151
7.6	Borstvoeding en kansengroepen.....	152
7.7	Borstvoeding en leeftijd van de moeder	152
7.8	Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken	153
7.9	Evolutie vaccinatiegraad kinderen op leeftijd 18-24 maanden	155
7.10	Aandeel gevaccineerde kinderen in eerste levensjaar naar kansengroep en vaccinator.....	156
7.11	Volledig en tijdig door Kind en Gezin gevaccineerde kinderen.....	157
7.12	Evolutie BMI bij 2-jarigen.....	159
7.13	Overgewicht bij 2-jarigen naar geslacht.....	159
7.14	Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling.....	161
7.15	Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie	162
7.16	Leeftijd van de gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling.....	163
7.17	Aantal meermaals gemelde kinderen.....	163
7.18	Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie	164
7.19	Belangrijkste gemelde problematiek kindermishandeling.....	166
7.20	Gemelde problematieken kindermishandeling naar leeftijdscategorie.....	167

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De meeste cijfers uit dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de gegevens die medewerkers van Kind en Gezin tijdens consulten en huisbezoeken registreren over de ontwikkeling van de kinderen in de eerste 3 levensjaren. Tijdens de consulten worden de lengte en het gewicht van

het kind gemeten en besproken en wordt ook gepeild naar de voeding die kinderen krijgen. Wanneer men een kind vaccineert wordt dit ook genoteerd in het elektronisch kinddossier. Deze registraties vormen dus een belangrijke bron om na te gaan of de ontwikkeling goed verloopt.

Cijfers over de vaccinatiegraad zijn gebaseerd op een steekproefonderzoek in 2016. De cijfers over kindermishandeling steunen op de registratie van medewerkers van de vertrouwenscentra kindermishandeling.

1. VOEDING VAN HET JONGE KIND

Kind en Gezin vraagt tijdens zijn contacten met gezinnen naar de voeding die gegeven wordt aan het kind op 5 tijdstippen in het eerste levensjaar: voeding op 24 uur, voeding op dag 6, voeding op 6 weken, voeding op 12 weken en voeding op 26 weken. Zo kan Kind en Gezin nagaan hoeveel kinderen starten met borstvoeding en krijgen we ook zicht op de duur van de borstvoeding. Borstvoeding is immers de meest natuurlijke en gezonde voeding. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft dan kunstvoeding en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langdurigere bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking en draagt ze bij tot het voorkomen van koemelkeiwitalergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO). Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralen supplementen gegeven worden, dan wordt dit nog als *uitsluitend borstvoeding* beschouwd, ook wanneer er door onvoorziene omstandigheden eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer een kind naast moedermelk

systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen krijgt, is er geen sprake meer van uitsluitend borstvoeding. Kind en Gezin spreekt dan van *gemengde voeding*. Als er enkel kunstvoeding wordt gegeven, registreren we *kunstvoeding*.

Kind en Gezin berekent de cijfers over voeding op bepaalde tijdstippen. Kinderen waarvoor de voeding op een bepaald tijdstip niet werd ingevuld, laten we buiten beschouwing bij de berekening voor dat tijdstip.

Voor de voeding op 24 uur en op dag 6 ligt het aandeel ontbrekende waarden op respectievelijk 0,4% en 1,8%. Voor de voeding op een leeftijd van 6 weken ligt het percentage ontbrekende waarden hoger (9,7%), vooral omdat niet alle kinderen (blijven) gebruikmaken van het aanbod van Kind en Gezin.

Voor de kinderen geboren in 2016 zijn nog geen definitieve gegevens over voeding vanaf 12 weken beschikbaar, omdat we de voeding op die tijdstippen nog niet voor alle kinderen konden bevragen in april 2017. We bespreken voor deze tijdstippen (12 en 26 weken) daarom de cijfers over 2015. Voor deze voedingsmomenten is de registratie echter nog wat minder volledig. We ontbreken voor 13,3% (voeding 12 weken) en voor 17,5% (voeding 26 weken) van de kinderen

geboren in 2015 gegevens over voeding.

Hoewel ze niet geheel volledig zijn, hebben de cijfers wel betrekking op een zeer groot deel van de populatie pasgeborenen. Door de cijfers te verbijzonderen naar kenmerken van het gezin, de moeder en het kind worden nog meer beleidsrelevante inzichten gepresenteerd.

Hierna belichten we vooral cijfers over het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op diverse tijdstippen in het eerste levensjaar.

1.1. Startvoeding op 24 uur

77,8% van de kinderen krijgt vanaf het prille levensbegin borstvoeding. Het aandeel kinderen dat 24 uur na de geboorte uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt in 2016 0,7 procentpunt hoger dan in 2015. Tabel 7.1 toont dat er verschillen zijn tussen de provincies. In West-Vlaanderen wordt duidelijk het minst gestart met borstvoeding. 'Slechts' 70,4% van de kinderen krijgt uitsluitend borstvoeding 24 uur na de geboorte. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat in West-Vlaanderen 28,1% van de kinderen onmiddellijk start met kunstvoeding. In de andere provincies ligt het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt hoger dan 77%.

1.2. Voeding op dag 6

Borstvoeding op dag 6 licht toegenomen t.o.v. 2015

In 2016 krijgt in Vlaanderen 65,4% van de pasgeboren kinderen van wie de voeding op dag 6 geregistreerd wordt uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2015 ligt dit cijfer 0,4 procentpunt hoger (zie grafiek 7.2). Het percentage kinderen met kunstvoeding (25,6%) op dag 6 daalt met 0,8 procentpunt. Het aandeel kinderen dat op dag 6 zowel borst- als kunstvoeding krijgt, neemt toe t.o.v. 2015 (+0,4 procentpunt).

7.1 Aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op leeftijd 24 uur

	2013	2014	2015	2016
Vlaams-Brabant	80,5	79,7	81,6	81,9
Antwerpen	77,8	78,1	78,8	79,9
Oost-Vlaanderen	75,4	75,7	76,3	77,7
Limburg	76,7	76,0	77,2	77,5
West-Vlaanderen	67,8	68,5	70,5	70,4
Vlaams Gewest	75,9	76,0	77,1	77,8

7.1 Percentage kinderen dat op 24 uur uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.2 Evolutie borstvoeding op dag 6

7.2 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2005
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

De daling van het percentage borstgevoede kinderen in 2011 had vermoedelijk gedeeltelijk te maken met de overschakeling naar het nieuwe elektronische registratiesysteem van Kind en Gezin.

Sinds 2012 nam het aantal ontbrekende waarden sterk af, zodat de cijfers opnieuw een meer betrouwbaar beeld schetsen van het voorkomen van borstvoeding op dag 6.

Naargelang de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 68,7% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding op dag 6.

In West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het 59,3%.

In Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg krijgen respectievelijk 66,9%, 66,7% en 63% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.3).

In 2016 ligt het percentage *eerstgeborenen* dat uitsluitend borstvoeding krijgt 0,3 procentpunt hoger dan bij *volgende* borelingen (zie tabel 7.4).

Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt aanzienlijk lager: 56,6% krijgt op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Van de à terme geboren kinderen krijgt 66% borstvoeding (zie tabel 7.5).

7.3 Borstvoeding naar provincie

	2013	2014	2015	2016
Vlaams-Brabant	67,7	66,5	68,5	68,7
Antwerpen	65,2	65,2	65,6	66,9
Oost-Vlaanderen	65,1	65,1	65,8	66,7
Limburg	63,6	62,3	63,8	63,0
West-Vlaanderen	58,3	58,3	60,1	59,3
Vlaams Gewest	64,2	63,9	65,0	65,4

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.4 Borstvoeding naar geboorterang

	2013	2014	2015	2016
Eerstgeborenen	64,2	63,9	65,1	65,5
Volgende borelingen	64,1	63,9	64,9	65,2
Alle kinderen	64,2	63,9	65,0	65,4

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt, volgens geboorterang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.5 Borstvoeding en prematuriteit

	2013	2014	2015	2016
Prematuur	54,0	53,8	54,7	56,6
Niet-prematuur/à terme	65,0	64,7	65,8	66,0
Alle kinderen	64,2	63,9	65,0	65,4

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Uit tabel 7.6 blijkt verder dat kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (d.w.z. die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had) frequenter borstvoeding op dag 6 krijgen dan kinderen met een moeder van Belgische origine, en dit ongeacht het gezin leeft in kansarmoede. Het percentage borstgevoede kinderen in kansarmoede met een moeder die bij haar geboorte een andere nationaliteit had, ligt zelfs 9,2 procentpunten hoger dan het aandeel borstgevoede kinderen van een Belgische moeder die niet in kansarmoede leeft. Bij kinderen met een moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, doet zich wel een groot verschil voor naargelang het gezin al dan niet kansarm is. Deze kinderen krijgen veel minder borstvoeding dan de kinderen die niet in kansarmoede leven (38,4% versus 63,5%). Meer dan de helft van de kinderen in kansarmoede met een moeder van Belgische origine krijgt kunstvoeding op dag 6.

In tabel 7.7 tonen we de verschillen naargelang de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 30 en 35 jaar krijgen het meest uitsluitend borstvoeding op dag 6. Van de kinderen met een tienermoeder krijgt de helft (50,8%) uitsluitend borstvoeding op dag 6.

7.6 Borstvoeding en kansengroepen

	2013	2014	2015	2016
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	61,8	61,9	62,8	63,5
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	36,4	36,3	39,4	38,4
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	75,9	74,3	76,1	75,8
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	73,5	72,5	72,1	72,7
Alle kinderen	64,2	63,9	65,0	65,4

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.7 Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2013	2014	2015	2016
Jonger dan 20 jaar	49,0	48,1	50,3	50,8
20 tot 25 jaar	58,6	57,9	58,5	58,7
25 tot 30 jaar	65,7	65,4	66,5	66,8
30 tot 35 jaar	66,0	65,7	67,0	67,0
35 tot 40 jaar	62,8	63,0	63,4	64,8
40 jaar en ouder	60,3	57,1	60,5	60,7
Alle kinderen	64,2	63,9	65,0	65,4

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken

Omdat borstvoeding zoveel voordelen voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind heeft, adviseert de WGO niet alleen om kinderen tot de leeftijd van 6 maanden uitsluitend borstvoeding te geven, maar ook om borstvoeding tot de leeftijd van 2 jaar als melkvoeding te blijven geven. Het is dus van belang om na te gaan hoelang

kinderen uitsluitend borstvoeding krijgen. Via de registratie van het soort voeding op bepaalde tijdstippen, heeft Kind en Gezin een goed zicht op het aandeel kinderen dat relatief lang borstvoeding krijgt.

Op een leeftijd van 6 weken (cijfer 2016) krijgt nog minder dan de helft (48,9%) van de kinderen uitsluitend borstvoeding. Na 12 levensweken is dat nog ongeveer

33% (cijfer 2015) en op een leeftijd van 26 weken krijgt 11% (cijfer 2015) uitsluitend borstvoeding. Dit wil echter niet zeggen dat de andere kinderen enkel kunstvoeding krijgen. Er is ook een belangrijk percentage kinderen dat zowel borstvoeding als kunstvoeding krijgt. Op een leeftijd van 26 weken krijgt 17,5% (cijfer 2015) van de kinderen naast kunstvoeding soms ook nog borstvoeding.

7.8 Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken ⁽¹⁾

	2015				2016 ⁽²⁾			
	Borstvoeding	Gemengd	Kunstvoeding	Totaal	Borstvoeding	Gemengd	Kunstvoeding	Totaal
Voeding op 6 weken	48,1	14,7	37,2	100,0	48,9	14,0	37,1	100,0
Voeding op 12 weken	32,8	14,8	52,4	100,0	-	-	-	-
Voeding op 26 weken	11,0	17,5	71,5	100,0	-	-	-	-

7.8 Percentage kinderen dat op week 6, week 12 en week 26 als voeding borstvoeding, gemengde voeding of kunstvoeding krijgt - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages worden berekend voor alle kinderen waarvoor een voeding wordt geregistreerd op het betreffende tijdstip

(2) Voor de kinderen geboren in 2016 zijn nog geen definitieve gegevens beschikbaar over voeding vanaf 12 weken, omdat Kind en Gezin de voeding op die tijdstippen nog niet voor alle kinderen kon bevragen in april 2017

2. VACCINATIE

De Vlaamse overheid stelt een aantal vaccins gratis ter beschikking. Bepaalde vaccins worden gecombineerd toegediend via 1 prik. Dit is (meestal) het geval voor de vaccins tegen polio, difterie, tetanus en pertussis (DTP), hepatitis B en haemophilus influenza b (Hib) enerzijds en voor de vaccins tegen mazelen, bof en rodehond anderzijds. De vaccins tegen meningokokken en pneumokokken worden apart toegediend.

Om na te gaan hoeveel jonge kinderen voor welke ziekte (niet) gevaccineerd zijn kunnen we zowel voortgaan op administratieve data als op steekproefdata.

Kind en Gezin heeft data over kinderen die in de preventieve gezinsondersteuning worden gevaccineerd, maar kan via de koppeling met Vaccinnet* ook zien welke kinderen

uit zijn databank gevaccineerd zijn door externe actoren. Deze *administratieve data* hebben als voordeel dat ze steunen op toedieningen van vaccins bij tienduizenden kinderen. Bijkomende voordelen zijn dat ze een continue opvolging mogelijk maken (want niet gebonden aan periodiek onderzoek) en dat we andere door Kind en Gezin geregistreerde kenmerken over het kind of het gezin kunnen benutten om na te gaan of er verschillen zijn qua vaccinatiestatus tussen groepen kinderen. Nadeel is wel dat nog steeds niet alle externe actoren de toegediende vaccins registreren in Vaccinnet. Daardoor vormen de administratieve data nog geen sluitende basis om uitspraken over de vaccinatiegraad te doen of om ondergevacceerde groepen haarfijn in beeld te brengen.

Steekproefdata hebben als voordeel dat ze de vaccinatiegegevens bevatten

van al de kinderen die deelnemen aan de studie, ongeacht of de toegediende vaccins in Vaccinnet geregistreerd werden of niet. Zolang er geen quasi perfecte administratieve registratie is van alle toegediende vaccins biedt steekproefonderzoek nog steeds de beste basis om de vaccinatiegraad te bepalen. Nadelen zijn dat een vaccinatiegraadstudie niet elk jaar opgezet wordt waardoor continue opvolging niet mogelijk is en dat de steekproeven slechts een 1000-tal kinderen tellen, waardoor de vaccinatiegraad dus ingeschat wordt binnen een betrouwbaarheidsinterval.

In deze paragraaf benutten we beide bronnen om te schetsen hoe goed kinderen in Vlaanderen gevaccineerd zijn.

* Vaccinnet: een bestel- en distributiesysteem voor vaccins die door de Vlaamse overheid ter beschikking gesteld worden aan artsen-vaccinatoren in het kader van haar vaccinatiebeleid. Dit bestelsysteem is gekoppeld aan een registratiesysteem voor vaccinaties

2.1. Vaccinatiegraad bij zeer jonge kinderen

Jonge kinderen zijn in zeer hoge mate gevaccineerd. Ook rotavaccinatie al op hoog niveau. Kind en Gezin belangrijkste vaccinator en bereikt ook kinderen uit kansengroepen

Op basis van steekproefonderzoek weten we hoeveel kinderen gevaccineerd zijn tegen bepaalde ziekten. De meest recente vaccinatiegraadstudie vond plaats in 2016.

De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90% (zie tabel 7.9). De vaccinatiegraad

ligt het hoogst voor het vaccin tegen mazelen, bof en rubella (MBR) en voor het pneumokokken-vaccin. Het gaat respectievelijk om 96,2% en 94,9%. De doelstelling van 95% voor de eerste dosis van het MBR-vaccin - vereist voor de eliminatie van mazelen in België - werd in 2016 dus opnieuw bereikt. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt ook dat de Europese WHO-norm van 95% voor de derde dosis DTP werd gehaald. De vaccinatie voor het rotavirus haalt een lager niveau (89,7%) dan bij de andere zuigelingenvaccins en kent ook een kleine terugval tegenover 2012, maar de vaccinatiegraad voor rota ligt eigenlijk erg hoog, zeker omdat dit vaccin niet gratis is.

Op basis van de administratieve data van Kind en Gezin bekijken we het aandeel van Kind en Gezin in de vaccinaties van baby's en peuters, bekijken we of kansengroepen minder gevaccineerd worden en presenteren we gegevens over het aandeel door Kind en Gezin opgevolgde kinderen dat alle vaccins toegediend kreeg door Kind en Gezin.

Tabel 7.10 geeft op basis van de administratieve data van Kind en Gezin (per groep) aan wat het aandeel kinderen is dat de betreffende dosis van een vaccin toegediend kreeg. De tabel onderscheidt 4 deelgroepen naargelang de combinatie van de kenmerken 'nationaliteit van de moeder bij haar geboorte' en 'kansarmoede'. Voor elke dosis voorzien we per groep 2 cijfers. Het linkse cijfer slaat op het aandeel van de kinderen dat de betreffende dosis kreeg toegediend door Kind en Gezin, het rechtse cijfer slaat op het aandeel kinderen gekend in de databank van Kind en Gezin dat voor de betreffende dosis gevaccineerd is, ongeacht wie de vaccinator was.

De administratieve cijfers bevestigen vooreerst dat de vaccinatiegraad in Vlaanderen voor de meeste vaccindosissen in het eerste levensjaar erg hoog is. Ongeacht de vaccinator blijken minstens 9 op de 10 kinderen gevaccineerd te zijn voor alle gratis vaccins.

7.9 Evolutie vaccinatiegraad kinderen op leeftijd 18-24 maanden

	2005	2008	2012	2016
Polio (dosis 4)	93,1	95,3	93,2	93,6
Difterie Tetanus Pertussis (DTP) (dosis 4)	92,9	95,2	93,0	93,0
Haemophilus influenza type b (dosis 4)	92,6	95,2	93,1	93,0
Hepatitis B (dosis 4)	92,2	95,1	93,0	92,9
Pneumokokken (dosis 3)	NB	89,1	96,5	94,9
Mazelen-bof-rubella (MBR)	94,0	96,6	96,6	96,2
Meningokokken C (dosis 1)	94,1	95,6	93,1	93,7
Rota (dosis 2)	NB	30,4	92,2	89,7

7.9 Percentage kinderen dat gevaccineerd is tegen de vermelde infectieziekten
Bron: Vandermeulen, C., Theeten, H. Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad in Vlaanderen in 2016, januari 2017
NB: niet beschikbaar

Dat de vaccinatiegraad op basis van de administratieve data lager ligt dan de cijfers van de vaccinatiegraadstudie illustreert dat nog niet alle vaccinaties administratief geregistreerd worden.

Ten tweede bevestigen de cijfers dat Kind en Gezin de belangrijkste vaccinator is in het eerste levensjaar en - op de tweede dosis van het rota-vaccin na - minstens 8 op de 10 kinderen vaccineert. De administratieve data tonen aan dat - behalve voor rota - doorgaans 9% van

de jonge kinderen door een andere actor gevaccineerd wordt. Dat rota minder door externe vaccinatoren zou gegeven worden moet voorzichtig geïnterpreteerd worden, want externe vaccinatoren zijn niet verplicht om dit vaccin te registreren in Vaccinnet.

Ten derde zien we - net zoals in de vaccinatiegraadstudie - dat het aandeel gevaccineerde kinderen in de administratieve data afneemt naargelang de vaccinatiedosis.

Ten vierde zien we dat Kind en Gezin een hoog percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine bereikt. Dat bereik ligt zelfs hoger dan bij kinderen met een moeder van Belgische origine, vooral omdat deze gezinnen vaker beroep doen op een kinderarts, een huisarts of een andere instantie. Ook de kansarmoedesituatie blijkt een rol te spelen, al verschilt het effect naargelang de origine van de moeder.

7.10 Aandeel gevaccineerde kinderen in eerste levensjaar naar kansengroep en vaccinator

	Pneumo-kokken dosis 1		Pneumo-kokken dosis 2		Hexavalent dosis 1 ⁽²⁾		Hexavalent dosis 2 ⁽²⁾		Hexavalent dosis 3 ⁽²⁾		Rota dosis 1		Rota dosis 2	
	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	86,2	95,2	82,5	91,9	86,4	95,5	84,4	94,3	82,7	92,1	82,9	84,3	80,3	81,5
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	85,3	93,9	79,4	87,9	85,3	94,3	82,2	91,5	79,6	88,0	74,6	76,7	68,1	70,0
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	88,8	94,0	85,4	89,9	88,7	94,2	87,4	92,5	85,6	90,2	81,9	83,5	78,8	80,2
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	91,8	95,8	87,6	90,7	92,0	96,3	89,3	93,8	88,1	91,3	76,6	78,1	71,3	72,8
Bereik alle kinderen⁽¹⁾	85,4	93,8	81,7	90,0	85,6	94,1	83,6	92,6	81,9	90,3	80,2	81,6	77,1	78,4

7.10 Aandeel gevaccineerde kinderen in eerste levensjaar naar kansengroepen en naar vaccinator - kinderen geboren in 2015

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages in deze rij worden berekend t.o.v. alle levend geboren kinderen in het Vlaamse Gewest, ongeacht of Kind en Gezin de origine van de moeder of de kansarmoedesituatie kent

(2) Het Hexavalent-vaccin dat beschermt tegen 6 infectieziekten: polio, difterie, tetanus, pertussis, Haemophilus influenza B en hepatitis B

(3) 'Alle' betekent dat we alle kinderen meetellen die volgens de administratieve cijfers gevaccineerd zijn, ongeacht door wie ze gevaccineerd zijn

Bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, lijken de kinderen die kansarm zijn minder goed gevaccineerd. Bij kinderen van moeders van een niet-Belgische origine zien we dat het aandeel gevaccineerde kinderen voor het gecombineerde Hexavalent vaccin en het vaccin tegen pneumokokken hoger ligt bij kinderen in kansarme gezinnen.

Voor het rota-vaccin ligt het aandeel gevaccineerde kinderen duidelijk lager, maar is er een verschil naargelang het gezin in kansarmoede leeft of niet. Kinderen in kansarmoede laten zich duidelijk minder door Kind en Gezin vaccineren tegen het rota-virus en ook in de algemene cijfers (ongeacht vaccinator) stellen we vast dat kinderen in kansarmoede minder gevaccineerd zijn tegen het rota virus. Het feit dat dit vaccin niet gratis is, speelt hier wellicht.

In tabel 7.11 geven we percentages weer over het aandeel kinderen dat bij het bereiken van de leeftijd van 6 en 18 maanden alle gratis voorziene vaccins ook tijdig* van Kind en Gezin krijgt. 76,7% van de in Vlaanderen geboren kinderen heeft op een leeftijd van 6 maanden alle vaccins tijdig gekregen van Kind en Gezin, op een leeftijd van 18 maanden ligt dit aanzienlijk lager (67,3%). Kinderen in kansarmoede worden iets minder tijdig en volledig (enkel en alleen) door Kind en Gezin gevaccineerd dan de andere kinderen (vooral op een leeftijd van 18 maanden). Kinderen met een

7.11 Volledig en tijdig door Kind en Gezin gevaccineerde kinderen ⁽¹⁾

	Leeftijd 6 maanden	Leeftijd 18 maanden
Kinderen in kansarmoede	76,0	64,7
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine	78,9	68,6
Alle kinderen	76,7	67,3

7.11 Overzicht aandeel kinderen (geboren in 2014) dat alle vaccins tijdig door Kind en Gezin toegediend kreeg op 6 en 18 maanden naar kansengroepen - Vlaamse Gemeenschap

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) We bekijken hier enkel de kinderen die door Kind en Gezin medisch opgevolgd worden

moeder van niet-Belgische origine zijn beter dan gemiddeld gevaccineerd door Kind en Gezin.

2.2. Vaccinatiegraad bij oudere kinderen

De vaccinatiegraadstudie brengt ook de vaccinatiegegevens van adolescenten in kaart. Zo kunnen we nagaan hoeveel van de kinderen op een leeftijd van 6, 10, 12 en 14 jaar nog belangrijke vaccins kregen toegediend. Het gaat meerbepaald om de herhalingsinenting tegen polio (op 6 jaar), difterie, tetanus en pertussis (op een leeftijd van 6 en 14 jaar), mazelen, bof en rubella (op 10 jaar) en om het vaccin tegen het humaan papillomavirus (HPV, voor meisjes op een leeftijd van 10-13 jaar).

De meest recente studie toont aan dat de vaccinatiegraad voor de onderzochte vaccins ook bij adolescenten hoog ligt. Voor polio en DTP gaat het op een

leeftijd van 6 jaar respectievelijk om 91,9% en 92,8%, voor DTP op 14 jaar om 87,4%, voor MBR gaat het om 93,4%. Het streefdoel van de WHO om een vaccinatiegraad van 95% te halen voor het vaccin tegen mazelen en rubella wordt dus niet gehaald. Tegenover 2012 stellen we voor elk van deze vaccins wel een stijging van de vaccinatiegraad vast.

Sinds september 2010 worden meisjes tussen 10 en 13 jaar gratis gevaccineerd tegen het humaan papillomavirus dat baarmoederhalskanker kan veroorzaken. In 2016 heeft 89,5% van de meisjes uit de steekproef de derde dosis van dat vaccin ontvangen. Ook voor dit vaccin is de vaccinatiegraad toegenomen. In 2012 bedroeg het aandeel gevaccineerde meisjes 83,5%.

* Het vaccinatieschema stelt voor elke vaccindosis een toedieningsleeftijd voorop. De minimumleeftijd per dosis en het minimum interval tussen twee opeenvolgende dosissen dient gerespecteerd te worden om tijdig te zijn. Per vaccin zijn er andere richtlijnen hieromtrent

3. OVERGEWICHT EN OBESITAS BIJ KINDEREN VAN 2 JAAR

Van alle kinderen die gemeten en gewogen worden op een leeftijd van 2 jaar kan Kind en Gezin een afgeleide body mass index (BMI) berekenen. De BMI is het gewicht (in kilo's) gedeeld door de lengte (uitgedrukt in meter) in het kwadraat. Net als bij volwassenen is de BMI een snelle en gemakkelijke methode om overgewicht en obesitas vroeg op te sporen.

We schetsen hierna de BMI-waarden op basis van onze databank. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren, geven we volgende belangrijke zaken mee.

Tot de leeftijd van 18 jaar is het omwille van een natuurlijke leeftijdsevolutie noodzakelijk om leeftijdsspecifieke grenswaarden voor BMI te gebruiken. Bij kinderen liggen de grenswaarden van een normale en afwijkende BMI dus anders dan bij volwassenen. De keuze voor de grenswaarden is niet zonder gevolgen, want het bepaalt de prevalentie. Er bestaan echter meerdere mogelijke referentiekaders qua grenswaarden.

Op advies van onderzoekers van de KU Leuven hanteert Kind en Gezin voor de prevalentiecijfers een gemengd referentiekader. Voor overgewicht en obesitas worden de grenswaarden van de zogeheten 'uitgebreide IOTF*-criteria' gebruikt, voor laag- of ondergewicht steunen we op de groeistandaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (waarbij waarden lager dan -2 standaarddeviaties beschouwd worden als ondergewicht of laag gewicht voor leeftijd). Op deze manier kunnen we de BMI-cijfers van Vlaamse kinderen ook het best internationaal vergelijken.

Om de validiteit van de cijfers te bewaken nemen we in onze berekeningen enkel die kinderen mee die in een interval van 2 maanden rond het tweede levensjaar op consult kwamen. Voor kinderen geboren in 2014 hebben we daardoor slechts BMI-waarden voor 63,5% van de kinderen. Dit betekent dat we eventuele evoluties in de cijfers ook voorzichtig moeten interpreteren.

BMI bij kinderen is afhankelijk van het geslacht. Door de verschillende lichaamsbouw verschillen de grenswaarden om van laag, normaal of overgewicht te spreken.

Een hoge BMI-waarde verwijst naar een relatief hoge lichaamsmassa t.o.v. de gestalte, ongeacht de samenstelling van die hoge lichaamsmassa. Hoge BMI-waarden mogen we dus niet automatisch problematiseren in termen van overtollig vet.

De cijfers voor overgewicht omvatten ook de kinderen met obesitas. In eerdere rapporteringen op basis van onze cijfers rapporteerden we per subcategorie van overgewicht, overgewicht (exclusief obesitas) enerzijds en obesitas anderzijds. In dit rapport hebben we het over overgewicht inclusief obesitas.

* IOTF: International Obesity Task Force

Tabel 7.12 geeft weer hoe groot het aandeel kinderen met een lage BMI en met overgewicht en obesitas is. 8,1% van de kinderen geboren in 2014 kampt op een leeftijd van 2 jaar met overgewicht. 1% van de kinderen is obees. Het aandeel kinderen met een lage BMI ligt laag (0,8%). Het aandeel kinderen met overgewicht is toegenomen ten opzichte van 2011, maar er is niet direct sprake van een lineaire stijging jaar na jaar.

Als we de cijfers voor overgewicht uitsplitsen per geslacht, dan zien we dat meisjes een iets hoger aandeel overgewicht kennen dan jongens (zie tabel 7.13).

7.12 Evolutie BMI bij 2-jarigen

	2011	2012	2013	2014
Lage BMI voor leeftijd	0,9	1,0	0,8	0,8
Normaal gewicht	91,9	91,2	91,6	91,1
Overgewicht	7,1	7,9	7,6	8,1
<i>waarbij obesitas</i>	0,9	1,0	1,0	1,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

7.12 Evolutie BMI bij 2-jarigen - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2011-2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.13 Overgewicht bij 2-jarigen naar geslacht

	2012		2013		2014	
	Overgewicht (inclusief obesitas)	Obees	Overgewicht (inclusief obesitas)	Obees	Overgewicht (inclusief obesitas)	Obees
Jongens	7,4	1,0	7,3	0,9	7,6	1,0
Meisjes	8,4	1,1	7,8	1,0	8,6	1,1
Totaal	7,9	1,0	7,6	1,0	8,1	1,0

7.13 Overgewicht bij 2-jarigen per geslacht - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2012-2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4. KINDERMISHANDELING

In de loop van 2016 ontvingen de vertrouwenscentra kindermishandeling 7080 nieuwe meldingen, waarbij 9133 unieke kinderen betrokken waren. Zo'n 15% van die kinderen was al minstens 1 keer aangemeld in de jaren ervoor

4.1. Inleiding op de cijfers en begrippen

Meldingen over (vermoedens van) kindermishandeling komen in Vlaanderen bij diverse organisaties terecht. De vertrouwenscentra kindermishandeling (VK) nemen hierbij een centrale positie in en registreren meldingen van burgers en professionals. Ze rapporteren over deze meldingen aan Kind en Gezin.

Omdat ook volwassenen getroffen kunnen zijn door geweld of mishandeling besliste de Vlaamse overheid in 2012 om een centraal telefoonnummer op te richten - 1712 - voor alle mogelijke situaties van geweld. Naast o.a. partnergeweld en ouderenmishandeling kan ook kindermishandeling bij de 1712 gemeld worden. De uitbouw van het nummer 1712 heeft uiteraard gevolgen voor de meldingen bij de VK.

Hierna belichten we enkel de meldingen bij de VK die Kind en Gezin jaarlijks analyseert.

Met de VK wordt contact opgenomen voor concrete situaties van kindermishandeling: seksueel misbruik, grensoverschrijdend gedrag, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere problemen dan kindermishandeling. In het vervolg van deze tekst spreken we over *meldingen*. Sinds 2016 zijn er ook meldingen mogelijk via chat (zie www.nupraatikerover.be).

De VK krijgen niet alleen meldingen over minderjarigen, maar ook over meerderjarigen (18 jaar en ouder). Bij diverse meldingen zijn trouwens zowel meerder- als minderjarigen betrokken (zie tabel 7.14). Onder *gemelde minderjarigen* verstaan we alle kinderen onder de 18 jaar, ook de ongeboren kinderen en verlengd minderjarigen.

Wanneer we bij de cijfers spreken over *meldingen in een jaar*, dan gaat het om de meldingen die in het vernoemde jaar werden gemeld aan een vertrouwenscentrum kindermishandeling, dus met startdatum in het betrokken jaar. De cijfers hebben m.a.w. geen betrekking op de nog

lopende dossiers in een VK, waarbij de initiële melding in een voorgaand jaar plaatsvond, maar waarvoor het VK in het betrokken jaar nog tal van acties onderneemt.

Ook het onderscheid tussen de term *uniek kind* en *kindregistratie* is van belang. Een kind dat in eenzelfde jaar bij meerdere meldingen betrokken is, wordt slechts 1 keer geteld bij het aantal *unieke kinderen*. Maar voor elk kind dat bij meerdere meldingen in eenzelfde jaar betrokken is, worden er per melding afzonderlijke *kindregistraties* genoteerd, bv. per melding de belangrijkste gemelde problematiek voor dat kind. Dit verklaart waarom het totale aantal kindregistraties steeds hoger is dan het totale aantal unieke kinderen.

Meermaals gemelde kinderen zijn het aantal unieke kinderen dat in het betrokken jaar meer dan 1 keer gemeld werden. Kinderen met een *meldingshistoriek* zijn het aantal unieke kinderen die gemeld werden in het betrokken jaar, maar waarvan geweten is dat ze ook al in een voorgaand jaar minstens 1 maal gemeld waren bij een VK.

4.2. Aantal meldingen

In de 6 VK werden in 2016 in totaal 7080 meldingen genoteerd. Bij 6904 meldingen was er (minstens) een minderjarige betrokken, een stijging van

het aantal meldingen met minderjarige(n) van 1,7%. Bij zo'n 3% van de meldingen bij een VK zijn ook meerderjarigen betrokken. Het aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige neemt voor het eerst sinds 2012 toe.

95 meldingen over een minderjarige werden ontvangen via de chatwerking 'nupraatikerover'.

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal meldingen met (minstens) een minderjarige	7 144	7 605	7 244	7 477	7 311	6 787	6 904
Aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige	523	487	489	466	302	189	217
Totaal aantal unieke meldingen	7 553	7 951	7 604	7 829	7 542	6 922	7 080

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

4.3. Aard van de meldende instanties

Als we kijken naar alle meldingen waarbij (minstens) een minderjarige betrokken was (N=6904), dan zien we dat in 2016 13,2% van de melders komt uit de primaire omgeving van het kind, een verdere daling t.o.v. de voorgaande jaren. Dit heeft wellicht te maken met de systematische toeleiding van burgers naar de hulplijn/meldpunt 1712. 1712 kan

echter ook dossiers (terug) doorverwijzen naar de VK, wat in 2016 in 7,4% van het aantal meldingen het geval was.

Welzijnsorganisaties en personen en organisaties uit de gezondheidszorg zijn samen goed voor 37,8% van het aantal meldingen. 25,6% van de meldingen komt van scholen, waarvan CLB's het grootste deel uitmaken.

In 2016 merken we ten slotte ook een verdere stijging van de meldingen vanuit justitiële instanties. Dit valt gedeeltelijk te verklaren door de positie van de VK als gemandateerde voorziening binnen de integrale jeugdhulp (start 1 maart 2014), waarbij het jeugdparquet een kennisgeving t.a.v. het VK kan richten met de vraag tot een onderzoek maatschappelijke noodzaak. In 2016 ging het om 384 meldingen vanuit het parket, waarbij 699 kinderen betrokken waren.

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie

	2014	2015	2016
Primaire omgeving	24,4	14,3	13,2
<i>waaronder moeder</i>	7,8	5,0	4,6
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,6	25,6	25,6
<i>waaronder CLB</i>	17,8	20,4	20,3
Gezondheidszorg	20,6	21,6	21,4
<i>waaronder Kind en Gezin</i>	3,0	2,9	2,8
Welzijnsorganisaties	14,8	16,9	16,4
<i>waaronder CAW</i>	2,0	4,0	3,5
<i>dienstverlening personen met beperking</i>	2,9	3,2	2,9
<i>ander VK</i>	1,3	1,5	1,4
Bijzondere jeugdbijstand	7,1	7,1	7,7
Meldpunt Geweld, Misbruik en Kindermishandeling (1712)	4,3	6,6	7,4
Justitiële instanties	3,7	5,7	6,4
<i>waaronder parket</i>	2,4	4,5	5,6
Opvangvoorziening baby's en peuters	1,4	1,3	1,2
Onbekend	0,8	0,7	0,5
Persoon uit de omgeving van de dader	0,3	0,2	0,2
Niet ingevuld	0,1	0,0	0,1
Totaal	100,0 (N=7 311)	100,0 (N=6 787)	100,0 (N=6 904)

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

4.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd

In 2016 waren er 9133 unieke minderjarige kinderen betrokken bij een VK-melding. Dat is 5,2% meer dan in 2015 (zie tabel 7.16).

Bijna een derde van de gemelde kinderen is jonger dan 6 jaar (31,4%), ongeveer 14% jonger is dan 3 jaar. De kinderen tussen 6 en 12 jaar vormen de grootste groep van de gemelde kinderen (36,1%). De leeftijdsverdeling blijft al enkele jaren stabiel.

4.5. Aantal meermaals gemelde kinderen en kinderen met een meldingshistoriek

Van de 9133 unieke kinderen werden meer dan 9 op de 10 kinderen in 2016 slechts 1 keer gemeld. Een kleine minderheid (6,1%) werd 2 keer gemeld en een nog kleinere minderheid 3 of meer keer (0,7%, met name 66 kinderen). Meerdere meldingen binnen hetzelfde jaar over hetzelfde kind zijn perfect mogelijk wanneer het bijvoorbeeld gaat over verschillende melders die los van elkaar en op eigen initiatief informatie aanleveren over dat kind of als hetzelfde probleem zich opnieuw voordoet.

7.16 Leeftijd van de gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	2013	2014	2015	2016
Ongeboren	0,4	0,4	0,8	0,8
Jonger dan 3 jaar	14,5	14,9	14,8	13,4
Tussen 3 en 6 jaar	18,7	17,7	16,8	17,2
Tussen 6 en 12 jaar	35,9	36,2	36,1	36,1
Tussen 12 en 18 jaar	27,6	27,2	29,0	29,8
Verlengd minderjarig	0,0	0,1	0,1	0,1
Onbekend	2,8	3,5	2,5	2,6
Totaal	100,0 (N=10 017)	100,0 (N=9 472)	100,0 (N=8 683)	100,0 (N=9 133)

7.16 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar leeftijd - 2013-2016
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

7.17 Aantal meermaals gemelde kinderen

Kind betrokken bij	2015		2016	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
1 melding	8 020	92,4	8 506	93,1
2 meldingen	581	6,7	561	6,1
3 meldingen	72	0,8	57	0,6
4 meldingen	9	0,1	9	0,1
5 meldingen	0	0,0	0	0,0
6 meldingen	1	0,0	0	0,0
Totaal	8 683	100,0	9 133	100,0

7.17 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar aantal (her)meldingen binnen hetzelfde jaar - 2015-2016
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Daarnaast blijkt uit nadere analyse dat 1360 van de 9133 kinderen (14,9%) minstens 1 keer gemeld werden bij een VK vóór 2016 en dus

een meldingshistoriek hebben (cijfer niet opgenomen in tabel 7.17). In 2013 was dat 11%.

4.6. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen

Van het totale aantal gemelde kinderen was het grootste deel (91,7%) gedomicilieerd in het Vlaamse Gewest. De verhouding tussen de gemelde kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest en het totale aantal minderjarigen in Vlaanderen leert ons dat bijna 67 op de 10 000 kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld worden bij een VK. In 2013 was dat 74,5 op de 10 000 kinderen (zie tabel 7.18).

Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt naargelang de provincie (zie tabel 7.18). Met uitzondering van West-Vlaanderen kennen alle provincies een stijging van het aantal gemelde minderjarigen bij een VK in verhouding tot 10 000 minderjarigen. De provincies Oost- en West-Vlaanderen kennen

in 2016 het minst aantal gemelde minderjarigen in verhouding tot 10 000 minderjarigen.

Deze cijfers geven een belangrijke indicatie van een probleem, maar mogen niet geïnterpreteerd worden

als incidentiecijfers over (risico's op) kindermishandeling. Niet alle meldingen over de mishandeling of verwaarlozing van minderjarigen komen bij de VK terecht en hoogstwaarschijnlijk worden niet alle gevallen van mishandeling of verwaarlozing gemeld.

7.18 Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie

	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	2016
Limburg	78,0	79,0	71,4	77,1
Vlaams-Brabant	68,1	63,4	71,5	76,6
Antwerpen	83,8	79,7	67,7	71,4
West-Vlaanderen	67,1	67,0	58,9	55,8
Oost-Vlaanderen	71,6	63,1	53,1	54,7
Vlaams Gewest	74,5	70,7	64,0	66,6

7.18 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest - per provincie

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) In de publicatie Kind in Vlaanderen 2015 stonden de cijfers voor 2015 niet altijd bij de juiste provincie, dit werd nu rechtgezet

4.7. Geregistreeerde problematieken

Het principe is dat er bij elk afzonderlijk kind, betrokken bij elke melding, steeds 1 probleemcategorie moet worden geregistreerd. Dit registreert het VK als belangrijkste probleem. Wanneer de melder meerdere problemen aangeeft, maakt het VK onderscheid tussen het belangrijkste probleem en een bijkomend probleem (dat dus niet bij elke kindregistratie voorkomt). In tabel 7.19 geven we enkel een zicht op het belangrijkste gemeld probleem.

Tabel 7.19 toont dat in 2016 het merendeel (73,4%) van de kinderen gemeld werd omdat er sprake was van (een vermoeden van) een concrete mishandeling of verwaarlozing (lichamelijk, emotioneel of seksueel misbruik).

Daarbij worden iets meer kinderen gemeld voor een (vermoeden van) concrete situatie van emotionele mishandeling/verwaarlozing dan voor een (vermoeden van) van lichamelijke mishandeling/verwaarlozing. Bij 14,9% van de kinderen is het belangrijkste probleem (een vermoeden van) seksueel misbruik, bij 13,6% van de

gemelde kinderen gaat het om een risicosituatie, bij 7,2% gaat het om een verwerkingsproblematiek of een andere/onduidelijke problematiek. 4,9% van de gemelde kinderen werd (vermoedelijk) geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag door een andere minderjarige. De meest geregistreeerde problematiek bij minderjarige plegers is extrafamiliaal seksueel misbruik.

Het aandeel van de verschillende probleemcategorieën bleef in 2016 nagenoeg ongewijzigd in vergelijking met 2015.

7.19 Belangrijkste gemelde problematiek kindermishandeling

Meldingen over mishandeling of verwaarlozing	2015		2016	
	Aantal	%	Aantal	%
Lichamelijke mishandeling of verwaarlozing	2 722	28,8	2 812	28,6
<i>waarvan lichamelijke mishandeling</i>	1 731	18,3	1 948	19,8
<i>geïnduceerde gefalsificeerde aandoening</i>	34	0,4	51	0,5
<i>niet-accidenteel (intra)craniaal letsel</i>	49	0,5	18	0,2
<i>lichamelijke verwaarlozing</i>	908	9,6	795	8,1
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	2 776	29,4	2 940	29,9
<i>waarvan emotionele mishandeling</i>	973	10,3	1 035	10,5
<i>getuige van geweld</i>	824	8,7	901	9,2
<i>emotionele verwaarlozing</i>	979	10,4	1 004	10,2
Seksueel misbruik	1 339	14,8	1 466	14,9
<i>waarvan incest</i>	754	8,0	696	7,1
<i>extrafamiliaal seksueel misbruik</i>	419	4,4	457	4,6
<i>onbekend of het incest is</i>	226	2,4	313	3,2
Meldingen risicosituatie	1 308	13,9	1 341	13,6
Meldingen verwerkingsproblematiek	113	1,2	112	1,1
Onbekende/andere/onduidelijke problematiek	664	7,0	604	6,1
Meldingen grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen	431	4,6	485	4,9
<i>waarvan onbepaalde problematiek</i>	94	1,0	127	1,3
<i>lichamelijke mishandeling</i>	37	0,4	30	0,3
<i>emotionele mishandeling</i>	2	0,0	1	0,0
<i>seksueel misbruik - incest</i>	114	1,2	110	1,1
<i>seksueel misbruik - extrafamiliaal</i>	184	1,9	217	2,2
Niet ingevuld	27	0,3	75	0,8
Totaal	9 440	100,0	9 835	100,0

7.19 Overzicht van de gemelde belangrijkste problematiek - 2015-2016
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

In tabel 7.20 bekijken we per leeftijdscategorie van de gemelde kinderen welke problematiek het vaakst vermeld werd als eerste/belangrijkste problematiek. Hier worden de kinderen die 'verlengd minderjarig' zijn en de kinderen waarvan de leeftijd onbekend is, niet meegeteld. Dit verklaart het verschil in de totaalsom tussen tabel 7.19 (9835) en tabel 7.20 (9515).

Er doen zich wel enige verschillen voor naar de leeftijd van de kinderen. Bij de kinderen jonger dan 3 jaar scoren de risicosituaties en lichamelijke verwaarlozing door volwassenen als gemeld probleem opvallend hoger dan bij alle leeftijdsgroepen vanaf 3 jaar. Deze jongste kinderen worden minder gemeld wegens seksueel misbruik en incest dan de kinderen vanaf 3 jaar.

De oudere kinderen worden vooral gemeld omwille van (een vermoeden van) concrete situaties van emotionele mishandeling/verwaarlozing.

7.20 Gemelde problematieken kindermishandeling naar leeftijdscategorie

	Onder de 3 jaar	Van 3 tot 6 jaar	Van 6 tot 12 jaar	Van 12 tot 18 jaar
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing door volwassenen				
Lichamelijke mishandeling	17,5	18,0	22,9	21,0
Lichamelijke verwaarlozing	16,7	11,1	6,4	4,4
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	28,3	29,7	33,5	27,8
Seksueel misbruik en incest	2,9	18,0	14,2	20,1
Risicosituatie	27,2	14,1	10,8	8,7
Verwerkingsproblematiek	0,1	0,4	0,8	2,6
Ongekend	6,4	5,5	5,9	5,4
Meldingen over mishandeling/verwaarlozing/grensoverschrijdend gedrag minderjarigen				
Lichamelijke, emotionele mishandeling of grensoverschrijdend gedrag	0,0	0,8	1,5	3,1
Seksueel misbruik (al dan niet incest)	0,1	1,7	3,3	6,2
Niet ingevuld	0,7	0,8	0,8	0,8
Totaal	100,0 (N=1 358)	100,0 (N=1 700)	100,0 (N=3 555)	100,0 (N=2 902)

7.20 Overzicht van de gemelde belangrijkste problematiek volgens leeftijdscategorie van de gemelde kinderen - 2016
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Hoofdstuk 8

BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

Een basiskenmerk van dit rapport zijn de gegevens gepresenteerd op kindniveau. In dit hoofdstuk presenteren we echter cijfers met als teleenheid het gezin of de ouder(s) van jonge kinderen. Om maatschappelijke en beleidsmatige redenen is het nuttig om te weten hoeveel

gezinnen met jonge kinderen er zijn en hoe deze concreet zijn samengesteld qua vorm en omvang. Een goed gezinsondersteunend beleid heeft bovendien nood aan informatie over de arbeidssituatie van vaders en moeders en de inkomenssituatie op gezinsniveau.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafiek:

8.1	Huwelijken en echtscheidingen: absolute en relatieve cijfers	172
8.2	Evolutie van aantal huwelijken en echtscheidingen sinds 2000	173
8.3	Evolutie van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsluit en stopzet	173
8.4	Huwelijken naar leeftijd van de partners	174
8.5	Huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van de partners.....	174
8.6	Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar duur van het huwelijk.....	175
8.7	Gezinnen naar leeftijd jongste kind	176
8.8	Aantal gezinnen naar aantal kinderen in het gezin	177
8.9	Gezinnen naar gezinsvorm (alleenstaand of tweouder).....	178
8.10	Aantal eenoudergezinnen met jongste kind jonger dan 12 jaar naar aantal kinderen.....	178
8.11	Diversiteit qua leeftijden van kinderen in het gezin.....	179
8.12	Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie	180
8.13	Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie.....	181
8.14	Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd jongste kind.....	182
8.15	Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin.....	183 - 184
8.16	Arbeidsregime van moeders naar leeftijd jongste kind.....	185
8.17	Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind	187 - 188
8.18	Internationale situering aandeel deeltijds werkende moeders.....	189
8.19	Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie.....	190
8.20	Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per gezinsvorm.....	191
8.21	Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per aantal kinderen.....	192
8.22	Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per leeftijd jongste kind.....	193
8.23	Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen per gezinsvorm.....	194
8.24	Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen in inkomen per gezinsvorm.....	195

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De cijfers over huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten komen van de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de federale overheid. De basisgegevens over de omvang en vorm van de gezinnen komen van de Studiedienst van de Vlaamse Regering, maar ze steunen op gegevens van het Rijksregister. Het gaat dus om cijfers op basis van officiële domiciliegegevens. Feitelijke gezinssamenstellingen kunnen van deze officiële situaties afwijken.

De cijfers over de arbeidssituatie van ouders komen uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De meest recente gegevens dateren van 2014.

De inkomensgegevens op niveau van het gezin zijn door de KSZ geconstrueerde bruto belastbare inkomens. Het gaat dus niet om vastgestelde inkomens die op het aanslagbiljet van de personenbelasting vermeld staan. We gebruiken dezelfde inkomensgegevens als in hoofdstuk 4, maar we bespreken ze op gezinsniveau (gezinnen met kinderen tot 25 jaar). Voor meer uitleg over de voor- en nadelen van het inkomensconcept van de KSZ verwijzen we naar hoofdstuk 4. De meest recente inkomensgegevens dateren van 2012.

1. HUWELIJKEN, ECHTSCHEIDINGEN EN SAMENLEVINGSCONTRACTEN

1.1. Algemene cijfers

De cijfers die ADS publiceert over huwelijken, samenlevingscontracten en echtscheidingen hebben zowel betrekking op partners van hetzelfde geslacht als van een verschillend geslacht. Op niveau van het individu bestaan er wel cijfers over het aantal mannen en vrouwen gehuwd met een partner van hetzelfde geslacht, net zoals er op dit niveau cijfers bestaan over het aantal personen met een samenlevingscontract.

Volgens de meest recente cijfers waren er in 2015 in het Vlaamse Gewest 24 855 *huwelijken*. Na de sterke stijging in 2014 (met 9,1%) blijft het aantal huwelijken in 2015 vrij stabiel (zie grafiek 8.2). Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 3,86 per 1000 inwoners. Er waren volgens het Rijksregister 599* mannen en 740 vrouwen betrokken bij een homohuwelijk.

In 2015 waren er in het Vlaamse Gewest 11 758 *echtscheidingen*. Het aantal echtscheidingen is stabiel gebleven t.o.v. 2014 (zie tabel 8.1). Het aantal echtscheidingen kende een hoogtepunt in 2008 (zie grafiek 8.2). Per 1000 inwoners waren er in 2015 1,82 echtscheidingen. In 2015 waren er volgens het Rijksregister 154 mannen en 259* vrouwen betrokken bij een homo-echtscheiding.

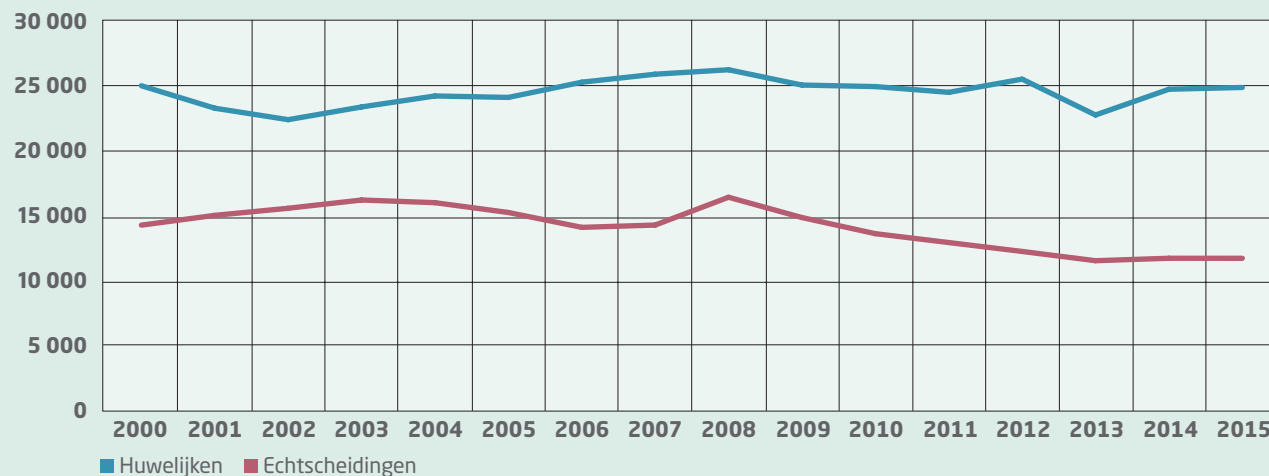
8.1 Huwelijken en echtscheidingen: absolute en relatieve cijfers

	Aantal huwelijken	Per 1000 inwoners	Aantal echtscheidingen	Per 1000 inwoners
2010	24 926	3,99	13 711	2,19
2011	24 464	3,88	13 008	2,06
2012	25 522	4,02	12 301	1,94
2013	22 645	3,55	11 567	1,81
2014	24 712	3,85	11 762	1,83
2015	24 855	3,86	11 758	1,82

8.1 Aantal huwelijken en echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

* Het Rijksregister registreert niet de homohuwelijken en homo-echtscheidingen als dusdanig, maar wel het aantal personen dat daarbij is betrokken. Oneven cijfers zijn te wijten aan het feit dat sommige partners niet ingeschreven zijn in het Rijksregister of het gevolg van ongelijke registratie in de betrokken gemeenten

8.2 Evolutie van aantal huwelijken en echtscheidingen sinds 2000

8.2 Evolutie van het aantal huwelijken en het aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

In 2016 sluiten bijna 47 000 personen een samenlevingscontract af, waarvan 96,8% met iemand van het andere geslacht (zie tabel 8.3). T.o.v. van 2015 is

er in het totaal een stijging van 2% van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsluit. De daling die zich in 2015 voordeed, zet zich dus niet door

in 2016. Het aantal personen dat een contract stopzet neemt jaar na jaar toe. In 2016 lag het aantal betrokkenen bij een stopzetting 6% hoger dan in 2015.

8.3 Evolutie van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsluit en stopzet ⁽¹⁾

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Personen die een samenlevingscontract afsluiten						
van een verschillend geslacht	44 434	44 359	44 770	45 203	44 521	45 410
van hetzelfde geslacht	1 434	1 512	1 523	1 499	1 492	1 521
Totaal aantal betrokkenen	45 868	45 871	46 293	46 702	46 013	46 931
Personen die een samenlevingscontract stopzetten						
van een verschillend geslacht	17 194	19 883	20 374	22 725	25 589	27 062
van hetzelfde geslacht	697	703	801	801	913	1 026
Totaal aantal betrokkenen	17 891	20 586	21 175	23 526	26 502	28 088

8.3 Aantal personen betrokken bij een afsluiting/stopzetting van een samenlevingscontract - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin. Daarom kunnen we uit deze cijfers geen conclusie trekken over de aard van de relatie tussen de betrokkenen

1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen

Bij iets minder dan twee derde van de huwelijken zijn beide partners jonger dan 40 jaar. Volgens de gegevens van ADS is de gemiddelde leeftijd van de eerste en tweede huwende personen respectievelijk 37,5 en 34,6 jaar. Deze gemiddelden verbergen echter dat heel wat huwende personen (veel) ouder dan de gemiddelde leeftijd zijn. We weten uit niet-opgenomen cijfers dat 13,2% van de huwende personen 50 jaar of ouder is. Tabel 8.4 geeft aan dat bij 23,1% van de huwelijken beide personen ouder zijn dan 40 jaar. Bij 9,3% van de huwelijken zijn beide partners zelfs 50 jaar of ouder. Het aandeel huwelijken tussen partners jonger dan 40 jaar blijft in 2015 verder dalen.

Aangezien heel wat huwendes al wat ouder zijn, valt te verwachten dat er ook een heel aantal personen niet voor de eerste keer huwen. In 2015 was 21,4% van de huwende personen gescheiden, 0,9% was weduwe/weduwenaar.

Vraag is of de personen die eerder gehuwd waren, in hun nieuwe huwelijk vooral huwen met personen die (ook) gescheiden zijn of met voordien ongehuwde personen. Tabel 8.5 geeft

8.4 Huwelijken naar leeftijd van de partners

Leeftijd van de huwendes	2013	2014	2015
Beiden jonger dan 40 jaar	66,0	65,1	64,6
<i>waarvan beiden jonger dan 30 jaar</i>	29,5	28,9	28,3
Beiden ouder dan 40 jaar	22,4	23,0	23,1
<i>waarvan beiden ouder dan 50 jaar</i>	8,4	8,8	9,3
1 jonger en 1 ouder dan 40 jaar	11,6	11,9	12,3
Totaal	100,0 (N=22 645)	100,0 (N=24 712)	100,0 (N=24 855)

8.4 Huwelijken naar leeftijd van de huwende personen - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

8.5 Huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van de partners

Huwelijkssamenstelling	2013	2014	2015
2 ongehuwden	65,0	65,4	66,1
1 ongehuwd, 1 gescheiden	15,2	14,9	14,8
2 gescheiden	14,1	13,3	13,3
1 weduwenaar, 1 ongehuwd	0,5	0,4	0,4
1 weduwe/weduwenaar, 1 gescheiden of ook weduwe/weduwenaar	1,4	1,3	1,3
Niet volledig te bepalen wegens burgerlijke staat van 1 of beide partners ongekend	3,8	4,6	4,2
Totaal	100,0 (N=22 645)	100,0 (N=24 712)	100,0 (N=24 855)

8.5 Aantal huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van beide partners - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

aan dat in 2015 het grootste deel (66,1%) van de huwelijken plaatsvindt tussen 2 ongehuwden. Bij 13,3% van de huwelijken waren beide partners

gescheiden. In totaal zijn er in 31% van de huwelijken personen betrokken die al eerder gehuwd waren.

1.3. Leeftijd van de scheidende personen en duur van het huwelijk bij scheiding

De gemiddelde leeftijd van de scheidende partners is in 2015 volgens cijfers van ADS 46 jaar voor de eerste scheidende en 43,6 jaar voor de tweede scheidende. 34,3% van de scheidende personen is jonger dan 40 jaar, 29,7% is ouder dan 50 jaar. Bij 27,3% van de echtscheidingen zijn beide partners jonger dan 40 jaar, bij 22% zijn ze beiden minstens 50 jaar.

Dat heel wat personen scheiden op iets oudere leeftijd, lijkt erop te wijzen dat de meeste echtscheidingen plaatsvinden na een behoorlijke duur van het huwelijk.

Tabel 8.6 bevestigt dit gedeeltelijk. 58,5% van de echtscheidingen vindt inderdaad plaats na een huwelijksduur

8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar duur van het huwelijk

	Duur van het huwelijk bij echtscheiding						
	Minder dan 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 tot 15 jaar	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 30 jaar	30 jaar en meer
2000	16,1	23,8	19,6	14,7	11,8	7,3	6,6
2005	13,9	21,5	20,0	16,4	12,3	8,5	7,4
2010	17,7	20,1	16,8	14,7	12,3	8,5	9,8
2011	17,9	20,8	16,0	14,5	12,4	8,5	9,9
2012	18,2	20,8	15,2	14,3	12,3	8,6	10,6
2013	18,3	22,2	13,8	13,9	13,0	8,6	10,2
2014	18,4	22,9	15,4	12,7	11,9	8,0	10,7
2015	18,6	22,9	14,8	12,5	11,9	8,6	10,8

8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar huwelijksduur - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

van 10 jaar, maar bijna 1 op de 5 (18,6%) van de echtscheidingen gebeurt na een huwelijk van minder dan 5 jaar. 1 echtscheiding op de 10 vindt plaats tussen partners die meer dan 30 jaar getrouwd waren.

2. AANTAL GEZINNEN MET KINDEREN, NAAR VORM EN AANTAL KINDEREN

In 2016 waren er in het Vlaamse Gewest in totaal meer dan 1 miljoen gezinnen met (inwonende) kinderen. Wanneer we de gezinnen opdelen volgens de leeftijd van het jongste kind (zie tabel 8.7),

stellen we vast dat er in 686 470 (65,3%) gezinnen minstens een minderjarig kind aanwezig was en dat 47,5% van de gezinnen minstens 1 kind onder de 12 jaar telde.

8.7 Gezinnen naar leeftijd jongste kind

		Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Kinderen van 18 tot 25 jaar	Kinderen ouder dan 25 jaar	Totaal
2012	Aantal	296 736	189 886	195 984	199 972	160 172	1 042 750
	%	28,5	18,2	18,8	19,2	15,4	100,0
2013	Aantal	298 359	190 354	194 662	202 140	160 074	1 045 589
	%	28,5	18,2	18,6	19,3	15,3	100,0
2014	Aantal	298 930	192 860	192 902	203 850	160 210	1 048 752
	%	28,5	18,4	18,4	19,4	15,3	100,0
2015	Aantal	298 333	197 360	190 004	203 748	158 260	1 047 705
	%	28,5	18,8	18,1	19,4	15,1	100,0
2016	Aantal	297 401	201 859	187 210	204 226	160 003	1 050 699
	%	28,3	19,2	17,8	19,4	15,2	100,0

8.7 Totaal aantal gezinnen met kinderen naar leeftijd jongste kind - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

Hierna bekijken we vooral de gezinnen met jonge kinderen, dus gezinnen die (minstens) 1 kind jonger dan 12 jaar hebben.

De diversiteit van deze gezinnen uit zich sterk qua aantal kinderen in het gezin. Om over de gezinsomvang uitspraken te doen, maakt het wel uit welke kinderen meegeteld worden. In tabel 8.8 hebben we daarom per jaar 2 cijfers opgenomen voor de omvang van gezinnen met een jongste kind onder de 12 jaar.

In de linkerkolom bekijken we de gezinsomvang voor alle gezinnen (ongeacht de leeftijd van de andere inwonende kinderen), in de rechterkolom bekijken we de gezinsomvang enkel voor die gezinnen waar het oudste kind nog minderjarig is.

Tabel 8.8 toont aan dat van de gezinnen die nog een kind onder de 12 jaar hebben, bijna de helft van de gezinnen (45,8%) 2 minderjarige kinderen heeft. 20,2% van de gezinnen met jonge kinderen heeft minstens

3 minderjarige kinderen. Wanneer we de omvang van het gezin berekenen door alle - ook meerderjarige - kinderen mee te tellen, dan bedraagt het aandeel 'grote' gezinnen zelfs 23,6%.

8.8 Aantal gezinnen naar aantal kinderen in het gezin

	Alle gezinnen, ongeacht leeftijd andere kinderen		Gezinnen met enkel minderjarige kinderen	
	2015	2016	2015	2016
Aantal kinderen in het gezin				
1 kind	32,3	32,0	34,3	34,0
2 kinderen	44,3	44,4	45,7	45,8
3 kinderen	16,6	16,7	15,3	15,4
4 kinderen of meer	6,8	6,9	4,8	4,8
Totaal	100,0 (N=495 693)	100,0 (N=499 260)	100,0 (N=466 853)	100,0 (N=469 464)

8.8 Aantal gezinnen met kinderen onder de 12 jaar naar aantal kinderen in het gezin (al dan niet beperkt tot 18-jarigen) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

Tabel 8.9 schetst een beeld van de gezinsvorm van gezinnen met jonge kinderen. 13,7% van de gezinnen met een kind jonger dan 12 jaar is een eenoudergezin. Het gaat vooral (11,6%) om alleenstaande moeders. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het aandeel eenoudergezinnen toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. Bij gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar, zijn er 8% eenoudergezinnen, wanneer we de gezinnen bekijken met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar gaat het om 19,2%. Bij gezinnen met een jongste kind tussen 12 en 18 jaar loopt het aandeel eenoudergezinnen zelfs op tot 27,1%. Deze cijfers steunen op de gezinssamenstelling op een domicilieadres. De feitelijke gezinssituatie kan dus verschillen.

Als we vervolgens gaan kijken naar de omvang van de eenoudergezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar, dan leiden we uit tabel 8.10 af dat bijna de helft van deze gezinnen slechts 1 kind heeft. 15,7% van de eenoudergezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar heeft minstens 3 minderjarige kinderen.

8.9 Gezinnen naar gezinsvorm (alleenstaand of tweeouder) ⁽¹⁾

	2014	2015	2016
Tweeoudergezinnen	86,5	86,4	86,3
Alleenstaande moeders	11,5	11,6	11,6
Alleenstaande vaders	2,0	2,0	2,1
Totaal	100,0 (N=463 654)	100,0 (N=466 853)	100,0 (N=469 464)

8.9 Aantal gezinnen met jongste kind onder de 12 jaar naar gezinsvorm - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

(1) Enkel de gezinnen waarvan het oudste kind jonger dan 18 jaar is, werden meegenomen in de berekening

8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind jonger dan 12 jaar naar aantal kinderen ⁽¹⁾

	2014	2015	2016
Alleenstaande ouder met 1 kind	47,6	47,8	47,7
Alleenstaande ouder met 2 kinderen	36,7	36,6	36,6
Alleenstaande ouder met 3 kinderen	11,9	11,7	11,8
Alleenstaande ouder met 4 of meer kinderen	3,8	3,9	3,9
Totaal	100,0 (N=62 642)	100,0 (N=63 521)	100,0 (N=64 085)

8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind onder de 12 jaar naar aantal kinderen - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

(1) Enkel de gezinnen waarvan het oudste kind jonger dan 18 jaar is, werden meegenomen in de berekening

Om na te gaan in welke mate gezinnen moeten omgaan met verschillende opvang-, opvoedings- en ontwikkelingsnoden van kinderen van uiteenlopende leeftijden, presenteren we in tabel 8.11 hoeveel gezinnen kinderen hebben met uiteenlopende leeftijden. We doen dit zowel voor de gezinnen met minstens een kind onder de 6 jaar, als voor gezinnen waarvan het jongste kind tussen 6 en 12 jaar oud is.

Tabel 8.11 geeft aan dat 37,2% van de gezinnen met minstens een kind onder de 6 jaar, nog 1 of meerdere andere kinderen van die leeftijd heeft. 46,6% heeft zowel kinderen onder de 6 jaar, als kinderen op lagereschoolleeftijd. 4,1% van de gezinnen met een kind onder de 6 jaar heeft ook een meerderjarig kind. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat 13,3% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 3 jaar, ook nog (minstens) een ander kind jonger dan 3 jaar heeft.

8.11 Diversiteit qua leeftijden van kinderen in het gezin

	Leeftijd jongste kind	
	Jonger dan 6 jaar	Tussen 6 en 12 jaar
Leeftijd oudste kind		
Jonger dan 6 jaar	37,2	nvt
Tussen 6 en 12 jaar	46,6	37,1
Tussen 12 en 18 jaar	12,1	48,0
Tussen 18 en 25 jaar	3,7	13,6
Ouder dan 25 jaar	0,4	1,3
Totaal	100,0	100,0

8.11 Aantal gezinnen met jonge kinderen onder de 12 jaar naar leeftijden van het jongste en oudste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari 2016
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin
nvt: niet van toepassing

Bijna de helft van de gezinnen (48%) met minstens 1 kind op lagereschoolleeftijd, heeft ook 1 of meer kinderen van 12 tot 18 jaar. 14,9% van die gezinnen heeft ook al een meerderjarig kind.

3. WERKSITUATIE VAN OUDERS MET JONGE KINDEREN

Gezin lijkt impact te hebben op werksituatie, vooral bij vrouwen en vooral op werkregime. Ondanks hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen met jonge kinderen, toch duidelijk verschil in arbeidssituatie vaders en moeders. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen?

Tabel 8.12 gaat na of het hebben van kinderen zichtbaar is in de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar.

De cijfers geven aan dat er zeker geen eenduidig effect is van het hebben van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen. Mannen tussen 26 en 45 jaar die een gezin hebben, zijn zelfs meer aan het werk dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen doet zich de omgekeerde situatie voor, al is het verschil minder uitgesproken. Vrouwen tussen 26 en 45 jaar zonder kinderen zijn iets meer aan het werk dan vrouwen met kinderen (83,1% t.o.v. 80,3%). Een gezin hebben lijkt dus een impact te hebben op de werksituatie van vrouwen, al kunnen ook andere factoren dit verschil verklaren.

8.12 Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie		
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Totaal ⁽¹⁾
Mannen			
Werkend	91,6	82,1	85,1
Werkzoekend	2,8	5,5	4,2
Niet-beroepsactief	1,9	5,2	4,1
'Andere' ⁽²⁾	3,7	7,2	6,6
Totaal	100,0 (N=421 325)	100,0 (N=263 930)	100,0 (N=826 023)
Vrouwen			
Werkend	80,3	83,1	80,0
Werkzoekend	3,7	3,7	3,8
Niet-beroepsactief	5,8	4,9	6,0
'Andere' ⁽²⁾	10,2	8,3	10,2
Totaal	100,0 (N=550 568)	100,0 (N=189 378)	100,0 (N=815 186)

8.12 Arbeidssituatie van mannen en vrouwen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De totalen omvatten ook gegevens over mannen/vrouwen die zelf nog geen gezin vormen (bv. omdat ze nog bij hun ouders wonen of samen met vrienden wonen)

(2) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Aangezien een ruime meerderheid van de mannen én de vrouwen werkt, zou het ook kunnen dat de impact van kinderen op de werksituatie van ouders zich eerder op het arbeidsregime dan op de arbeidsparticipatie laat gelden. Daarom vergelijken we in tabel 8.13 het arbeidsregime van werkende mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar naargelang hun gezinspositie.

Uit de tabel leiden we af dat kinderen blijkbaar weinig impact hebben op het arbeidsregime van mannen. Mannen tussen 26 en 45 jaar met kinderen werken niet vaker deeltijds dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen is er wel een verschil. Van alle vrouwen zonder kinderen, werkt 26,5% deeltijds, van de vrouwen met kinderen werkt meer dan de helft deeltijds (53,2%). Iets minder dan 1 op de 4 moeders tussen 26 en 45 jaar werkt minder dan 75%.

We stellen dus niet alleen een aanzienlijk verschil vast tussen vrouwen met en vrouwen zonder kinderen. Ook het verschil bij ouders springt in het oog. Moeders werken veel vaker deeltijds dan vaders.

8.13 Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie		
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Totaal ⁽¹⁾
Mannen			
0-25%	0,7	0,7	0,7
25-50%	1,1	1,5	1,3
50-75%	1,1	1,7	1,4
75-100%	6,6	5,2	6,0
>100%	2,1	3,0	2,6
Onbekend ⁽²⁾	88,5	88,0	87,9
Totaal	100,0 (N=381 247)	100,0 (N=214 172)	100,0 (N=695 101)
Vrouwen			
0-25%	0,9	1,1	1,0
25-50%	9,7	3,9	7,9
50-75%	13,6	6,5	11,5
75-100%	29,0	15,0	24,6
>100%	2,2	3,3	2,6
Onbekend ⁽²⁾	44,7	70,2	52,4
Totaal	100,0 (N=437 410)	100,0 (N=155 507)	100,0 (N=645 262)

8.13 Arbeidsregime en tewerkstellingsbreuk van werkende mannen en vrouwen tussen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

- (1) De totalen omvatten ook gegevens over mannen/vrouwen die zelf nog geen gezin vormen (bv. omdat ze nog bij hun ouders wonen of samen met vrienden wonen)
- (2) Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de man/vrouw voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden

3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders

In tabel 8.12 stelden we al vast dat de arbeidsparticipatie van vaders tussen 26 en 45 jaar hoger ligt dan die van moeders van die leeftijd. Tabel 8.14 gaat na of dit verschil zich voor alle moeders en vaders (met leeftijd tussen 18 en 65 jaar) voordoet en bekijkt of de arbeidsparticipatie varieert naar de leeftijd van het enige/jongste

kind. De cijfers zijn berekend over alle gezinstypes heen.

Uit tabel 8.14 blijkt duidelijk dat vaders met jonge kinderen vaker aan het werk zijn dan moeders met jonge kinderen. 86,7% van de vaders werkt, terwijl dat aandeel bij vrouwen met kinderen van 0 tot 12 jaar duidelijk lager, maar toch nog op een hoog niveau ligt (75,2%). Dit betekent niet alleen dat vrouwen met jonge kinderen meer werkzoekend zijn of meer niet-beroepsactief zijn,

maar ook dat vrouwen meer een 'andere' arbeidssituatie hebben (bv. huisvrouw of student).

Tabel 8.14 toont ook aan dat de werksituatie van de ouders verschilt naargelang de leeftijd van het jongste of enige kind. Bij moeders zien we een hogere arbeidsparticipatie vanaf een leeftijd van 3 tot 6 jaar, bij vaders zien we een iets lagere arbeidsparticipatie wanneer het jongste of enige kind tussen 6 en 12 jaar oud is.

8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd jongste kind

	Een kind of jongste kind			
	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Vaders				
Werkend	87,9	87,4	85,2	86,7
Werkzoekend	3,9	3,5	2,8	3,3
Niet-beroepsactief	3,2	4,3	7,6	5,2
'Andere' ⁽¹⁾	5,0	4,9	4,4	4,8
Totaal	100,0 (N=165 538)	100,0 (N=114 626)	100,0 (N=182 475)	100,0 (N=462 639)
Moeders				
Werkend	71,9	76,4	77,4	75,2
Werkzoekend	4,9	4,2	3,4	4,1
Niet-beroepsactief	9,3	7,1	9,3	8,7
'Andere' ⁽¹⁾	13,9	12,3	10,0	11,9
Totaal	100,0 (N=177 582)	100,0 (N=127 456)	100,0 (N=208 190)	100,0 (N=513 228)

8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, studenten, ...)

Tabel 8.15 vergelijkt de werksituatie van vaders en moeders naargelang het aantal kinderen in het gezin.

Als we de cijfers voor alle gezinnen bekijken, dan zien we dat het aandeel werkende vaders ook bij grote gezinnen hoog blijft en pas aanzienlijk lager ligt in gezinnen met 5 of meer

kinderen. Bij moeders zien we dat de arbeidsparticipatie bij 4 kinderen heel wat lager ligt dan bij moeders met 3 kinderen en dat maar 36,6% van de moeders met 5 of meer kinderen aan het werk is. Hoewel we deze cijfers niet zomaar mogen beschouwen als een effect van die gezinsomvang, zijn ze toch opvallend en relevant.

We zien daarnaast nog een opvallend verschil naargelang de gezinsvorm. Alleenstaande moeders die niet werken, zijn vooral niet-beroepsactief, samenwonende moeders die niet werken horen vooral tot de categorie 'andere' en nemen vermoedelijk vooral de positie huisvrouw in.

8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin

Alle gezinnen	Aantal kinderen in het gezin				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	84,7	91,5	88,9	81,5	68,1
Werkzoekend	2,8	2,1	3,4	6,5	12,0
Niet-beroepsactief	9,1	3,3	3,7	6,4	11,4
'Andere' ⁽¹⁾	3,5	3,1	4,0	5,6	8,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	74,7	82,1	73,3	56,8	36,6
Werkzoekend	4,0	3,0	3,9	5,5	6,1
Niet-beroepsactief	9,9	5,4	7,0	10,0	12,9
'Andere' ⁽¹⁾	11,4	9,5	15,8	27,8	44,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg zie pagina 184

8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin (vervolg)

Tweeoudergezinnen	Aantal kinderen in het gezin				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	85,3	91,7	89,1	81,5	68,1
Werkzoekend	2,6	2,1	3,4	6,5	12,0
Niet-beroepsactief	8,7	3,1	3,5	6,4	11,3
'Andere' ⁽¹⁾	3,5	3,1	4,0	5,6	8,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	75,9	83,0	74,1	56,9	36,3
Werkzoekend	3,2	2,5	3,2	4,6	5,3
Niet-beroepsactief	7,6	4,1	5,4	7,7	9,6
'Andere' ⁽¹⁾	13,4	10,4	17,3	30,8	48,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Eenoudergezinnen					
Vaders					
Werkend	76,1	83,0	82,4	76,2	68,5
Werkzoekend	6,2	5,0	5,4	8,7	8,0
Niet-beroepsactief	14,5	8,8	8,4	10,8	16,7
'Andere' ⁽¹⁾	3,2	3,2	3,7	4,3	6,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	70,1	75,5	67,4	56,1	39,7
Werkzoekend	7,2	6,8	9,2	11,4	12,6
Niet-beroepsactief	18,7	13,6	18,7	26,2	39,5
'Andere' ⁽¹⁾	4,0	4,1	4,7	6,3	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar aantal kinderen in het gezin per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Uit tabel 8.13 leerden we dat moeders tussen 26 en 45 jaar veel vaker deeltijds werken dan vaders. In tabel 8.16 schetsen we meer details over het arbeidsregime van alle moeders (ongeacht hun leeftijd) en gaan we na of het arbeidsregime varieert naargelang de leeftijd van het jongste kind.

Tabel 8.16 toont aan dat het percentage deeltijds werkende moeders varieert naargelang de leeftijd van het (jongste) kind. Het aandeel deeltijds werkende moeders ligt lager wanneer het jongste kind jonger dan 3 jaar is. Vooral het aandeel moeders dat 50 tot 75% werkt neemt toe naarmate het jongste kind ouder is.

8.16 Arbeidsregime van moeders naar leeftijd jongste kind

	Leeftijd enige of jongste kind				Totaal
	0 tot 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	12 tot 18 jaar	
0-25%	0,8	0,9	1,0	1,0	0,9
25-50%	9,0	10,5	10,4	10,8	10,2
50-75%	10,7	13,8	15,0	16,2	14,1
75-100%	29,5	30,9	29,1	24,8	28,3
>100%	2,5	2,4	2,0	2,0	2,2
Onbekend ⁽¹⁾	47,5	41,4	42,6	45,2	44,3
Totaal	100,0 (N= 124 270)	100,0 (N=94 760)	100,0 (N=155 370)	100,0 (N=146 904)	100,0 (N=521 304)

8.16 Arbeidsregime van werkende moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2014

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de persoon voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden

3.3. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) bekijken we de werkzaamheidsgraad van moeders en het aandeel deeltijds werkende moeders in de EU-28-landen. Het gaat steeds om moeders tussen 20 en 49 jaar.

In tabel 8.17 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2015 opgesplitst naar het aantal kinderen – 1, 2, 3 of meer kinderen – en naar de leeftijd van het jongste kind. De landen staan in dalende volgorde gerangschikt volgens hoogte van de werkzaamheidsgraad bij 2 kinderen. Om deze cijfers goed te kunnen duiden hebben we voor elk land ook de werkzaamheidsgraad van vrouwen zonder kinderen in de tabel opgenomen.

Tabel 8.17 geeft aan dat de verschillen qua werkzaamheidsgraad van moeders in de EU groot zijn. In Denemarken en

Zweden ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar ongeacht het aantal kinderen in het gezin steeds hoger dan 70%. In Tsjechië, Hongarije en Slowakije ligt de werkzaamheidsgraad van deze vrouwen lager dan 47%. De cijfers over de arbeidsparticipatie van vrouwen zonder kinderen suggereren dat in deze landen het hebben van kinderen de arbeidsparticipatie in sterke mate negatief beïnvloedt.

Opvallend is dat de werkzaamheidsgraad van moeders met 3 of meer kinderen doorgaans heel wat lager ligt dan de werkzaamheidsgraad bij vrouwen met 2 kinderen. Ook in België is dat zo. Meer dan 70% van de moeders met 1 of 2 kinderen is aan het werk, bij moeders met 3 of meer kinderen bedraagt de werkzaamheidsgraad nog maar 51,7%.

Uit de vergelijking van de cijfers van moeders met een kind jonger dan 6 jaar en moeders met een kind tussen 6 en 12 jaar leren we dat de

werkzaamheidsgraad bij moeders met een ouder kind hoger ligt. Met uitzondering van Griekenland en Italië (moeders met 3 kinderen) ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind tussen 6 en 12 jaar overal zelfs hoger dan 50%.

De gewijzigde positie van landen in de rangschikking heeft wellicht ook te maken met verschillen in onderwijsregelingen en/of verschillen qua gezinsondersteunend beleid. In landen waar bv. onderwijs- of opvangvoorzieningen voor kinderen onder de 6 jaar niet zo sterk zijn uitgebouwd, ligt het voor de hand dat de werkzaamheidsgraad van vrouwen met een kind ouder dan 6 jaar zal toenemen van zodra het kind in het leerplichtonderwijs zit.

8.17 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind

Vrouwen	Zonder kind	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 6 jaar ⁽¹⁾				
Denemarken	75,0	70,5	82,3	80,8
Zweden	76,2	79,3	82,0	73,0
Portugal	74,1	80,2	79,5	65,6
Nederland	79,2	78,4	79,4	62,6
Slovenië	71,7	76,1	79,0	77,4
Litouwen	77,9	76,9	77,6	56,1
Luxemburg	80,1	74,8	77,4	58,0
Kroatië	66,7	71,1	76,0	53,5
Cyprus	76,2	68,3	74,7	64,7
België	75,2	73,9	74,0	51,7
Oostenrijk	82,9	76,3	71,5	56,3
Frankrijk	76,4	70,9	70,2	43,2
Letland	79,0	70,5	68,2	62,5
Verenigd Koninkrijk	84,4	71,6	66,4	42,4
Finland	75,8	58,8	66,2	52,4
Polen	76,6	71,0	65,8	53,3
Ierland	77,1	71,9	64,1	52,3
Duitsland	84,1	68,0	63,6	44,3
Roemenië	70,2	65,4	62,1	48,1
Spanje	67,6	65,1	61,7	43,5
Estland	83,1	56,2	57,1	51,8
Bulgarije	72,5	58,3	56,7	31,7
Malta	81,7	67,8	55,8	47,7
Italië	60,6	59,4	53,5	37,5
Griekenland	53,9	56,1	52,2	48,2
Tsjechië	85,5	40,2	46,1	38,2
Slovakije	79,5	37,6	42,1	32,0
Hongarije	82,0	43,0	41,0	26,6

Vervolg zie pagina 188

8.17 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind (vervolg)

Vrouwen	Zonder kind	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar ⁽¹⁾				
Zweden	76,2	80,9	91,7	90,3
Finland	75,8	76,6	90,7	84,9
Denemarken	75,0	76,5	87,7	83,9
Slovenië	71,7	80,4	86,7	84,5
Litouwen	77,9	80,6	86,7	67,8
Tsjechië	85,5	83,2	86,5	80,7
België	75,2	75,8	83,3	67,1
Letland	79,0	81,3	82,5	73,1
Estland	83,1	88,1	82,4	86,2
Hongarije	82,0	83,7	82,4	64,7
Frankrijk	76,4	76,7	81,3	69,3
Oostenrijk	82,9	80,7	80,9	70,0
Slovakije	79,5	76,3	80,9	63,0
Portugal	74,1	78,6	80,8	67,9
Duitsland	84,1	81,8	80,4	65,7
Verenigd Koninkrijk	84,4	79,8	79,3	66,0
Nederland	79,2	74,3	79,2	73,6
Luxemburg	80,1	72,5	78,5	65,3
Polen	76,6	76,2	74,6	65,9
Cyprus	76,2	65,0	73,1	60,1
Kroatië	66,7	66,6	71,3	61,8
Bulgarije	72,5	76,6	69,5	NB
Roemenië	70,2	72,2	68,6	53,6
Spanje	67,6	65,0	63,9	61,7
Ierland	77,1	66,7	62,0	56,3
Malta	81,7	66,0	59,4	53,8
Griekenland	53,9	55,8	55,5	49,2
Italië	60,6	59,4	54,1	44,4

8.17 Werkzaamheidsgraad van vrouwen tussen 20 en 49 jaar naar aantal kinderen en naar leeftijd van het jongste kind in de EU-lidstaten - 2015
Bron: Eurostat, Labour Force Survey

(1) In gezinnen met meerdere kinderen wordt gekeken naar de leeftijd van het jongste kind

Tabel 8.18 vergelijkt de EU-28 landen op vlak van het aandeel van deeltijds werkende moeders met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar naargelang het aantal kinderen dat ze hebben.

Uit de cijfers blijkt dat er 4 landen zijn waar - ongeacht het aantal kinderen dat ze hebben - meer moeders deeltijds werken dan in België. Het gaat om Nederland, Oostenrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland gaat het om meer dan 80% van de moeders met jonge kinderen.

In landen als Kroatië, Roemenië, Portugal, en Polen lijkt deeltijds werk bij moeders veel minder voor te komen.

Het is duidelijk dat het aandeel deeltijds werkende moeders in de meeste landen stijgt naarmate er meer kinderen in het gezin zijn.

8.18 Internationale situering aandeel deeltijds werkende moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Nederland	80,4	86,8	90,0
Oostenrijk	57,3	80,5	79,4
Duitsland	57,4	73,4	78,0
Verenigd Koninkrijk	46,0	61,1	66,1
België	35,2	46,1	55,7
Malta	37,9	42,4	40,5
Italië	35,0	40,9	42,6
Frankrijk	24,9	40,3	49,3
Zweden	32,7	37,7	41,9
Luxemburg	27,9	35,3	50,7
Ierland	23,9	33,0	43,4
Spanje	28,2	30,0	28,3
Denemarken	29,0	22,5	26,1
Finland	17,6	20,8	23,4
Estland	21,7	19,2	16,5
Tsjechië	17,7	17,2	23,7
Slovenië	12,6	15,1	20,3
Hongarije	10,6	13,6	21,4
Cyprus	11,3	12,8	17,7
Griekenland	9,3	11,9	21,4
Slovakije	11,3	11,3	19,8
Letland	8,4	11,2	NB
Polen	9,0	9,9	16,0
Portugal	9,8	7,4	16,9
Roemenië	5,0	7,1	20,7
Kroatië	4,5	5,9	6,7
Bulgarije	NB	NB	NB
Litouwen	NB	NB	NB

8.18 Aandeel deeltijds werkende moeders tussen 20 en 49 jaar met enige/jongste kind jonger dan 6 jaar naar aantal kinderen in de EU-lidstaten - 2015

Bron: Eurostat, Labour Force Survey

NB: niet beschikbaar

4. INKOMENSITUATIE GEZINNEN

Tabel 8.19 geeft aan dat in het Vlaamse Gewest iets meer dan de helft van de gezinnen (52,9%) een bruto belastbaar inkomen heeft uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 10,7% ligt dat inkomen lager dan 20 000 euro. In Vlaams-Brabant is

het aandeel gezinnen in de hoogste inkomensklassen opmerkelijk hoger dan in de andere provincies. Antwerpen en Limburg zijn de provincies waar het hoogste aandeel gezinnen woont met een inkomen onder 30 000 euro (respectievelijk 23,9% en 22,5%).

Bij deze tabel mogen we niet vergeten dat de cijfers misschien iets vertekend zijn doordat bepaalde provincies wellicht meer gezinnen kennen waarvan het inkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ.

8.19 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
< 10 000	2,5	1,5	1,5	1,7	2,6	2,0
10 000-<20 000	10,6	8,1	7,5	7,0	9,4	8,7
20 000-<30 000	10,8	9,6	9,5	8,3	10,5	9,8
30 000-<40 000	11,6	11,2	11,5	10,2	13,0	11,4
40 000-<50 000	12,6	13,6	15,7	11,5	15,0	13,5
50 000-<55 000	6,5	7,3	8,6	6,2	7,1	7,1
55 000-<65 000	11,8	13,4	14,6	12,0	12,5	12,8
65 000-<80 000	13,0	14,7	14,2	14,5	12,7	13,8
>=80 000	18,5	19,8	15,9	26,2	14,3	19,2
Onbekend	2,0	0,7	0,9	2,3	3,0	1,7
Totaal	100,0 (N= 259 822)	100,0 (N= 216 148)	100,0 (N=168 030)	100,0 (N=164 763)	100,0 (N=126 086)	100,0 (N= 934 849)

8.19 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaamse provincies (percentage) - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Eenoudergezinnen hebben duidelijk een lager bruto belastbaar gezinsinkomen dan tweoudergezinnen (zie tabel 8.20). Dat is ook logisch omdat de meeste tweoudergezinnen leven van 2 inkomens of een inkomen en een uitkering combineren. Het viel ook te verwachten omdat alleenstaande ouders een minder intense arbeidsparticipatie kennen. Toch zijn de cijfers opmerkelijk. 54,2% van de eenoudergezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen van hoogstens 30 000 euro, bij tweoudergezinnen bedraagt dat aandeel 12,8%. De minder gunstige inkomenspositie van alleenstaande ouders blijkt ook uit het feit dat eenoudergezinnen 53,8% vormen van de gezinnen met een inkomen van hoogstens 20 000 euro. Maar even opmerkelijk is dat ook tweoudergezinnen een laag bruto belastbaar inkomen kunnen hebben.

Als we de inkomenssituatie 2012 vergelijken met de cijfers over 2011 dan zien we dat er in 2012 een iets kleiner aandeel gezinnen met een beperkt inkomen is en een iets groter aandeel gezinnen met inkomen van minstens 65 000 euro.

8.20 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per gezinsvorm

	2011	2012		Totaal ⁽¹⁾
	Totaal	Tweoudergezin met kinderen	Eenoudergezin met kinderen	
<10 000	2,0	1,4	4,3	2,0
10 000-<20 000	8,9	4,4	28,1	8,7
20 000-<30 000	10,1	7,0	21,8	9,8
20 000-<25 000	4,7	3,0	11,2	4,5
25 000-<30 000	5,4	4,0	10,7	5,3
30 000-<40 000	12,0	9,9	16,8	11,4
30 000-<35 000	5,7	4,5	9,1	5,4
35 000-<40 000	6,3	5,4	7,7	6,0
40 000-<50 000	14,3	13,6	10,9	13,5
40 000-<45 000	7,0	6,4	6,1	6,5
45 000-<50 000	7,4	7,2	4,7	7,0
50 000-<55 000	7,4	7,6	3,5	7,1
55 000-<65 000	12,9	14,6	4,8	12,8
65 000-<80 000	13,3	16,5	3,8	13,8
>=80 000	17,5	23,5	3,4	19,2
Onbekend	1,6	1,5	2,5	1,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

8.20 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Tabel 8.21 geeft de verdeling van de gezinnen volgens hun bruto belastbaar inkomen naar het aantal kinderen in het gezin. Gezinnen met 2 kinderen hebben de beste inkomenspositie. Het aandeel gezinnen met een beperkt inkomen ligt er het laagst en het aandeel gezinnen met een inkomen boven de 55 000 euro ligt er het hoogst.

Gezinnen met minstens 4 kinderen hebben vaker een lager bruto belastbaar inkomen. 4 op de 10 gezinnen met 5 of meer kinderen hebben zelfs een bruto belastbaar inkomen lager dan 30 000 euro. Bij gezinnen met 1 kind bedraagt dat aandeel 21,5%.

8.21 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per aantal kinderen

	Gezinnen met 1 kind	Gezinnen met 2 kinderen	Gezinnen met 3 kinderen	Gezinnen met 4 kinderen	Gezinnen met 5 of meer kinderen	Totaal
<10 000	1,9	1,8	2,3	2,9	3,8	2,0
10 000-<20 000	9,2	7,2	9,3	13,7	20,0	8,7
20 000-<30 000	10,4	8,3	10,4	14,7	18,5	9,8
30 000-<40 000	11,8	10,5	12,1	14,8	16,5	11,4
40 000-<50 000	14,3	13,1	12,7	13,2	11,6	13,5
50 000-<55 000	7,8	7,1	5,8	5,1	4,6	7,1
55 000-<65 000	13,6	13,4	10,5	8,5	6,9	12,8
65 000-<80 000	13,3	15,3	12,8	9,3	6,8	13,8
>=80 000	16,1	21,7	22,2	15,8	9,4	19,2
Onbekend	1,7	1,7	1,8	1,8	2,1	1,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8.21 Gezinnen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) per aantal kinderen (tot 25 jaar) - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Tabel 8.22 geeft de verdeling van de gezinnen volgens hun bruto belastbaar inkomen naar leeftijd van het jongste kind. Uit deze cijfers maken we op dat het aandeel gezinnen met een inkomen van minstens 55 000 euro toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. Het is voornamelijk het aandeel gezinnen met inkomen van

meer dan 80 000 euro dat toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. De verdeling van het aantal gezinnen met een inkomen kleiner dan 30 000 euro wijzigt nauwelijks naargelang de leeftijd van het jongste kind.

8.22 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per leeftijd jongste kind

	Kinderen onder 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal ⁽¹⁾
<10 000	2,3	1,9	1,9	2,0
10 000-<20 000	9,9	10,2	9,4	8,7
20 000-<30 000	10,3	10,4	10,2	9,8
30 000-<40 000	12,0	11,5	11,4	11,4
40 000-<50 000	14,6	13,0	12,7	13,5
50 000-<55 000	8,0	6,8	6,3	7,1
55 000-<65 000	14,7	12,2	11,6	12,8
65 000-<80 000	13,7	13,7	13,9	13,8
>=80 000	12,4	18,0	21,0	19,2
Onbekend	2,2	2,3	1,6	1,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

8.22 Gezinnen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) per leeftijdsklasse jongste kind - 2012
 Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
 (1) Alle gezinnen met kinderen tot 25 jaar

In tabel 8.23 geven we de gezinnen weer naar het aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale gezinsinkomen uit arbeid en sociale uitkeringen. Het inkomen uit kinderbijslag werd hierbij buiten beschouwing gelaten.

Bijna 4 op de 10 gezinnen (38,7%) in Vlaanderen heeft een inkomen dat volledig afkomstig is uit beroepsinkomsten. 9,6% van de gezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestaat.

Bij eenoudergezinnen komt het vaker voor dat het inkomen meer uit uitkeringen dan uit beroepsinkomsten bestaat (25,4% versus 6,1%).

8.23 Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen per gezinsvorm

	0%	0-10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Onbekend	Totaal
Eenoudergezin met kinderen	37,6	14,7	8,8	11,1	6,7	18,7	2,5	100,0 (N=164 934)
Tweeoudergezin met kinderen	39,0	32,6	13,3	7,5	2,6	3,5	1,5	100,0 (N=735 910)
Alle gezinnen ⁽¹⁾	38,7	29,4	12,4	8,1	3,3	6,3	1,7	100,0 (N=934 849)

8.23 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het inkomen van 2,1% van de gezinnen minstens gedeeltelijk uit leefloon bestaat. Bij eenoudergezinnen ligt het aandeel hoger dan bij tweeoudergezinnen (4,8% versus 0,7%). Bij 0,8% van alle gezinnen in Vlaanderen vormt het leefloon het grootste deel van het bruto belastbare inkomen.

Een laatste gegeven dat we over de inkomenssituatie van gezinnen opnemen, gaat over het belang van de gezinsbijslagen voor gezinnen. Tabel 8.24 geeft (per gezinstype) de verdeling van de gezinnen weer naargelang het aandeel van gezinsbijslagen in het inkomen.

Voor iets meer dan de helft van de gezinnen maken de gezinsbijslagen hoogstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 5,9% van de gezinnen bestaat het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen. Bij 1,3% van de gezinnen liggen de inkomsten uit gezinsbijslagen hoger dan deze uit beroepsinkomsten of (andere) uitkeringen.

Voor eenoudergezinnen zijn de gezinsbijslagen duidelijk belangrijker dan voor tweeoudergezinnen. Bij 46,8% van de eenoudergezinnen bedraagt het aandeel van de gezinsbijslagen meer dan 10% van het totale inkomen.

Bij tweeoudergezinnen is dat maar 18,9%. Het feit dat het inkomen van alleenstaande ouders veelal lager ligt dan dat van tweeoudergezinnen en het feit dat alleenstaande ouders met een beperkt inkomen recht hebben op een sociale toeslag voor hun kind(eren) kan het verschil grotendeels verklaren.

Bij deze cijfers mag niet vergeten worden dat het aandeel gezinnen waarbij de gezinsbijslagen een aanzienlijk deel van het inkomen vormen wellicht iets overschat is omdat het inkomensbegrip van de KSZ enkel de door haar gekende inkomsten uit arbeid en uitkeringen meetelt.

8.24 Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen in inkomen per gezinsvorm

	Tweeoudergezin met kinderen	Eenoudergezin met kinderen	Totaal ⁽¹⁾
0-5%	53,5	34,3	51,6
5-10%	26,5	17,4	24,0
10-15%	8,6	17,5	9,9
15-25%	6,1	14,7	7,4
25-50%	3,2	11,9	4,6
50-100%	0,6	1,8	0,8
100%	0,4	1,0	0,5
Onbekend	1,1	1,5	1,2
Totaal	100,0 (N=735 910)	100,0 (N=164 934)	100,0 (N=934 849)

8.24 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar verhouding van kinderbijslag t.o.v. het bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen die recht geven op kinderbijslag aanwezig zijn

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL
Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100

www.kindengezin.be

Vormgeving: www.ldv.be

Kind Gezin